

Anooshirvan Miandji'nin Çocuk Kitaplarının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi

Bengü Yüksel

Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsüne Türk Dili ve
Edebiyatı Yüksek Lisans Tezi olarak sunulmuştur.

Doğu Akdeniz Üniversitesi
Temmuz 2023
Gazimağusa, Kuzey Kıbrıs

Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsü onayı

Prof. Dr. Ali Hakan Ulusoy
L.E.Ö.A. Enstitüsü Müdürü

Bu tezin Türk Dili ve Edebiyatı Yüksek Lisans derecesinin gerekleri doğrultusunda hazırlandığını onaylarım.

Prof. Dr. Adnan Akgün
Türk Dili ve Edebiyatı Bölüm Başkanı

Bu tezi okuyup değerlendirdiğimizi, tezin nitelik bakımından Türk Dili ve Edebiyatı Yüksek Lisans derecesinin gerekleri doğrultusunda hazırlandığını onaylarız.

Yrd. Doç. Dr. Elnara Bashirova
Tez Danışmanı

Değerlendirme Komitesi

1. Doç. Dr. Burak Gökbulut

2. Doç. Dr. Mustafa Yeniasır

3. Yrd. Doç. Dr. Elnara Bashirova

ÖZ

Bu çalışmada Anooshirvan Miandji'nin çocuk kitapları, çocuk edebiyatı eserlerinde bulunması gereken özellikler ve değerler eğitimi dâhilinde incelenmiştir. Çalışma Bilge Çiçek, Filozof Meşe, Muz Cenneti, Kara Kaz, Ben Yanılabilirim, Farkında eserleri ile sınırlandırılmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Literatür taraması yapıldığında bu konu üzerine edebiyat alanında herhangi bir çalışma veya yayın yapılmamış olması, konuyla ilgili literatür açığı olduğunu göstermektedir. Bu durum, söz konusu çalışmanın hazırlanmasında tesirli olmuştur.

Aynı zamanda araştırma, çocuk kitaplarında olması gereken özellikler açısından iç yapısal ve dış yapısal ögeler çerçevesinde incelenmiştir. Dış yapısal ögeler kapsamında kapak, boyut, kâğıt ve sayfa düzeni, resim ögeleri incelenirken iç yapısal ögeler çerçevesinde ise konu, tema, kahraman, dil anlatım ve ileti ögeleri analiz edilmiştir.

Dış yapısal nitelikleri açısından ele alınan çocuk kitaplarının fiziksel yapısı, kapak resimleri, içine işlenen metin destekli görsellerin çocukların hayal dünyasını ileriye taşımak amacıyla inşa edildiği gözlemlenmiştir. Aynı zamanda eserler boyut bakımından incelendiğinde çocuklara uygun olarak tasarlandığı görülmektedir. İç yapısal özellikleri bakımından ise kitaplarda aktarılacak istenen ileti ve değerlerin bir bütünlük içerisinde yer aldığı izlenmiştir. Bu bağlamda iletiler çocuklarda öğrenmeye açık olmanın, ön yargıyı kırabilmenin ve hataya düşme gibi olumsuz durumların nasıl yönetilebileceği üzerine olmuştur. Aynı zamanda eserde Türkçe dilinin zenginliği sıklıkla ikilemeler, deyimler ve atasözleri kullanılarak çocuklara duyumsatılmış, çocukların dil edinimlerine katkıda bulunulmuştur.

Çalışmanın konusunu oluşturan diğer safhasında ise eserler, Milli Eğitim Bakanlığı Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı içerisinde bulunan adalet, aile birliğine önem verme, bağımsızlık, barış, bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, duyarlılık, dürüstlük, estetik, eşitlik, özgürlük, sevgi, saygı, sorumluluk, tasarruf, vatanseverlik, yardımseverlik değerleri çerçevesinde incelenmiştir. Bu değerler birbirinden farklı dünyaları olsa da tüm çocuklarda bulunması gereken, temel değerlerdir. Anooshirvan Miandji'ye ait incelenen çocuk kitaplarında bulunması gereken öğeler ve değerler eğitimi örnek teşkil edecek nitelik göstermiştir. Bu bağlamda eserler literatüre önemli bir fayda sağlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Çocuk Edebiyatı, Değerler Eğitimi, Anooshirvan Miandji

ABSTRACT

In this study, Anooshirvan Miandji's children's books were examined within the scope of characteristics and values education that should be found in children's literature works. The study is limited to the works of the Wise Flower, Philosopher Oak, Banana Paradise, Black Goose, I Could Be Wrong, Aware. The qualitative research method was used in the research. The fact that there were no studies or publications in the field of literature on this topic when the literature survey was conducted shows that there is a literature deficit on this topic. This situation has been effective in the preparation of the study in question.

At the same time, the research was examined within the framework of internal structural and external structural elements in terms of the characteristics that should be present in children's books. While cover, size, paper and page layout, picture elements were examined within the scope of external structural elements, subject, theme, hero, language expression and message elements were analyzed within the framework of internal structural elements.

It has been observed that the physical structure of children's books considered in terms of their external structural qualities, cover images, text-supported visuals processed into them are constructed in order to move the children's imagination world forward. At the same time, when the works are examined in terms of size, it is seen that they are designed in accordance with children. In terms of its internal structural features, it has been observed that the messages and values desired to be conveyed in the books are contained in an integrity. In this context, the messages were about how to be open to learning in children, how to break prejudice and how to manage negative situations such as making mistakes. At the same time, the richness of the Turkish

language was often made felt to children by using dilemmas, idioms and proverbs in the work, and contributed to children's language acquisition.

In the other phase of the study, the works were examined within the framework of the values of justice, family unity, independence, peace, science, hard work, solidarity, sensitivity, honesty, aesthetics, equality, freedom, love, respect, responsibility, thrift, patriotism, benevolence contained in the Curriculum of the Social Studies Course of the Ministry of National Education. These values are the basic values that should be present in all children, even though they have different worlds from each other. The elements and values that should be found in the examined children's books belonging to Anooshirvan Miandji have shown a quality that will serve as an example of education. In this context, the works provide an important benefit to the literature.

Keywords: Children's Literature, Values Education, Anooshirvan Miandji

TEŞEKKÜR

Bu çalışmayı hazırlamamda akademik ve manevi anlamda hiçbir zaman yardımını benden esirgemeyen değerli hocam ve sayın danışmanım Yrd. Doç.Dr. Elnara Bashirova'ya en içten duygularıyla teşekkür ederim. Ayrıca eğitimim süresince ve tüm hayatım boyunca yanımda olan aileme teşekkürü borç bilirim. Son olarak çalışmam boyunca bana destek olan Tayfun Çil'e ve Onur Gün'e sonsuz şükranlarımı sunar, teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	iii
ABSTRACT.....	v
TEŞEKKÜR.....	vii
TABLO LİSTESİ.....	xv
ŞEKİL LİSTESİ.....	xvi
1 GİRİŞ.....	1
1.1 Çocuk Tanımı.....	2
1.2 Çocuk Edebiyatı.....	5
1.3 Çocuk Edebiyatı Tarihi.....	8
1.3.1 Değer Tanımı.....	11
1.3.2 Anooshirvan Miandji'nin Kitaplarında Değerler Eğitimi.....	13
1.3.2.1 Adalet.....	13
1.3.2.2 Eserlerde Yer Alan Adalet Değeri.....	14
1.3.2.3 Aile Birliğine Önem Verme.....	14
1.3.2.4 Eserlerde Yer alan Aile Birliğine Önem Verme Değeri.....	15
1.3.2.5 Bağımsızlık.....	16
1.3.2.6 Eserlerde Yer Alan Bağımsızlık Değeri.....	16
1.3.2.7 Barış.....	17
1.3.2.8 Bilimsellik.....	17
1.3.2.9 Eserlerde Yer Alan Bilimsellik Değeri.....	17
1.3.2.10 Çalışkanlık.....	21
1.3.2.11 Eserlerde Yer Alan Çalışkanlık Değeri.....	21
1.3.2.12 Duyarlılık.....	23

1.3.2.13 Eserlerde Yer Alan Duyarlılık Değeri	23
1.3.2.14 Dayanışma.....	26
1.3.2.15 Eserlerde Yer Alan Dayanışma Değeri	26
1.3.2.16 Dürüstlük.....	27
1.3.2.17 Eserlerde Yer Alan Dürüstlük Değeri	28
1.3.2.18 Estetik.....	29
1.3.2.19 Eserlerde Yer Alan Estetik Değeri.....	29
1.3.2.20 Eşitlik	30
1.3.2.21 Özgürlük.....	30
1.3.2.22 Eserlerde Yer Alan Özgürlük Değeri.....	31
1.3.2.23 Sevgi.....	31
1.3.2.24 Eserlerde Yer Alan Sevgi Değeri.....	31
1.3.2.25 Saygı.....	33
1.3.2.26 Eserlerde Yer Alan Saygı Değeri.....	33
1.3.2.27 Sorumluluk.....	35
1.3.2.28 Eserlerde Yer Alan Sorumluluk Değeri	35
1.3.2.29 Tasarruf	36
1.3.2.30 Eserlerde Yer Alan Tasarruf Değeri	36
1.3.2.31 Vatanseverlik	36
1.3.2.32 Eserlerde Yer Alan Vatanseverlik Değeri.....	37
1.3.2.33 Yardımseverlik.....	37
1.3.2.34 Eserlerde Yer Alan Yardımseverlik Değeri	37
1.4 Çocuk Edebiyatının Temel Öğeleri.....	39
1.4.1 Dış Yapısal Öğeler.....	39
1.4.1.1 Kapak	39

1.4.1.2 Kağıt ve Sayfa Düzeni	40
1.4.1.3 Boyut	40
1.4.1.4 Resim	41
1.4.2 İç Yapısal Öğeler	41
1.4.2.1 Konu	41
1.4.2.2 Tema	42
1.4.2.3 Kahraman	43
1.4.2.4 Dil ve Anlatım	44
1.4.2.5 İleti	45
2 YÖNTEM	46
2.1 Araştırma Modeli	46
2.2 Çalışmanın Örneklemi	46
2.3 Veri Analizi	47
3 BULGULAR	48
3.1 Eser Özetleri	48
3.1.1 Bilge Çiçek	48
3.1.2 Filozof Meşe	50
3.1.3 Kara Kaz	52
3.1.4 Muz Cenneti	54
3.1.5 Ben Yanılabilirim	55
3.1.6 Farkında	56
3.2 Eser İncelemeleri	57
3.2.1 ‘Bilge Çiçek’ İsimli Eserin İncelenmesi	57
3.2.1.1 Dış yapısal Özellikler Açısından İncelenmesi	57
3.2.1.1.1 Kapak	57

3.2.1.1.2 Boyut.....	58
3.2.1.1.3 Kâğıt ve Sayfa Düzeni.....	58
3.2.1.1.4 Resim.....	58
3.2.1.2 İç Yapısal Özellikler Açısından İncelenmesi.....	62
3.2.1.2.1 Konu.....	62
3.2.1.2.2 Tema.....	63
3.2.1.2.3 Kahraman.....	63
3.2.1.2.4 Dil ve Anlatım.....	64
3.2.1.2.5 İleti.....	66
3.2.2 ‘Filozof Meşe’ İsimli Eserin İncelenmesi	66
3.2.2.1 Dış yapısal Özellikler Açısından İncelenmesi	66
3.2.2.1.1 Kapak.....	66
3.2.2.1.2 Boyut.....	67
3.2.2.1.3 Kâğıt ve Sayfa Düzeni.....	68
3.2.2.1.4 Resim.....	68
3.2.2.2 İç Yapısal Özellikler Açısından İncelenmesi.....	72
3.2.2.2.1 Konu.....	72
3.2.2.2.2 Tema.....	73
3.2.2.2.3 Kahraman.....	73
3.2.2.2.4 Dil ve Anlatım.....	74
3.2.2.2.5 İleti.....	77
3.2.3 ‘Muz Cenneti’ İsimli Eserin İncelenmesi.....	77
3.2.3.1 Dış yapısal Özellikler Açısından İncelenmesi	77
3.2.3.1.1 Kapak.....	77
3.2.3.1.2 Boyut.....	78

3.2.3.1.3 Kâğıt ve Sayfa Düzeni.....	78
3.2.3.1.4 Resim.....	79
3.2.3.2 İç Yapısal Özellikler Açısından İncelenmesi.....	83
3.2.3.2.1 Konu	83
3.2.3.2.2 Tema.....	84
3.2.3.2.3 Kahraman.....	84
3.2.3.2.4 Dil ve Anlatım	85
3.2.3.2.5 İleti	87
3.2.4 ‘Kara Kaz’ İsimli Eserin İncelenmesi	87
3.2.4.1 Dış yapısal Özellikler Açısından İncelenmesi	87
3.2.4.1.1 Kapak	87
3.2.4.1.2 Boyut.....	88
3.2.4.1.3 Kâğıt ve Sayfa Düzeni.....	89
3.2.4.1.4 Resim.....	89
3.2.4.2 İç Yapısal Özellikler Açısından İncelenmesi.....	94
3.2.4.2.1 Konu	94
3.2.4.2.2 Tema.....	94
3.2.4.2.3 Kahraman.....	94
3.2.4.2.4 Dil ve Anlatım	95
3.2.4.2.5 İleti	97
3.2.5 ‘Ben Yanılabiliyorum’ İsimli Eserin İncelenmesi	97
3.2.5.1 Dış yapısal Özellikler Açısından İncelenmesi	97
3.2.5.1.1 Kapak	97
3.2.5.1.2 Boyut.....	98
3.2.5.1.3 Kâğıt ve Sayfa Düzeni.....	98

3.2.5.1.4 Resim.....	99
3.2.5.2 İç Yapısal Özellikler Açısından İncelenmesi	103
3.2.5.2.1 Konu	103
3.2.5.2.2 Tema	104
3.2.5.2.3 Kahraman	104
3.2.5.2.4 Dil ve Anlatım	105
3.2.5.2.5 İleti	105
3.2.6 ‘Farkında’ İsimli Eserin İncelenmesi	106
3.2.6.1 Dış Yapısal Özellikler Açısından İncelenmesi	106
3.2.6.1.1 Kapak	106
3.2.6.1.2 Boyut	107
3.2.6.1.3 Kâğıt ve Sayfa Düzeni.....	107
3.2.6.1.4 Resim.....	107
3.2.6.2 İç Yapısal Özellikler Açısından İncelenmesi	111
3.2.6.2.1 Konu	111
3.2.6.2.2 Tema	112
3.2.6.2.3 Kahraman	112
3.2.6.2.4 Dil ve Anlatım	113
3.2.6.2.5 İleti	113
4 SONUÇ.....	114
KAYNAKLAR	120

KISALTMALAR

Akt	Aktaran
BÇ	Bilge Çiçek
BY	Ben Yanılabilirim
F	Farkında
FM	Filozof Meşe
KK	Kara Kaz
MC	Muz Cenneti
MEB	Millî Eğitim Bakanlığı
TDK	Türk Dil Kurumu

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Anooshirvan Miandji'nin Çocuk Kitaplarında Yer Alan Değerlerin Dağılımı.....	13
Tablo 2: İncelenen Eserlere Ait Künye Bilgileri.....	48
Tablo 3: Bilge Çiçek'te Bulunan Deyimler Tablosu	65
Tablo 4: Bilge Çiçek'te Bulunan İkilemeler Tablosu	66
Tablo 5: Filozof Meşe'de Bulunan Deyimler Tablosu	75
Tablo 6: Filozof Meşe'de Bulunan İkilemeler Tablosu	76
Tablo 7: Muz Cenneti'nde Bulunan Deyimler Tablosu	86
Tablo 8: Muz Cenneti'nde Bulunan İkilemeler Tablosu.....	87
Tablo 9: Kara Kaz'da Bulunan Deyimler Tablosu	96
Tablo 10: Kara Kaz'da Bulunan İkilemeler Tablosu	97
Tablo 11: Farkında Kitabında Tespit Edilen İkilemeler Tablosu.....	113

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1: Anooshirvan Miandji - “Bilge Çiçek” Ön Kapak	57
Şekil 2: Anooshirvan Miandji – “Bilge Çiçek”	58
Şekil 3: Anooshirvan Miandji – “Bilge Çiçek”	59
Şekil 4: Anooshirvan Miandji – “Bilge Çiçek”	60
Şekil 5: Anooshirvan Miandji – “Bilge Çiçek”	61
Şekil 6: Anooshirvan Miandji – “Bilge Çiçek”	62
Şekil 7: Anooshirvan Miandji – “Filozof Meşe” Ön Kapak	67
Şekil 8: Anooshirvan Miandji – “Filozof Meşe”	68
Şekil 9: Anooshirvan Miandji – “Filozof Meşe”	69
Şekil 10: Anooshirvan Miandji – “Filozof Meşe”	70
Şekil 11: Anooshirvan Miandji – “Filozof Meşe”	71
Şekil 12: Anooshirvan Miandji – “Filozof Meşe”	72
Şekil 13: Anooshirvan Miandji – “Muz Cenneti” Ön Kapak.....	77
Şekil 14: Anooshirvan Miandji – "Muz Cenneti"	79
Şekil 15: Anooshirvan Miandji – “Muz Cenneti”	80
Şekil 16: Anooshirvan Miandji – “Muz Cenneti”	81
Şekil 17: Anooshirvan Miandji – “Muz Cenneti”	82
Şekil 18: Anooshirvan Miandji – “Muz Cenneti”	83
Şekil 19: Anooshirvan Miandji – “Kara Kaz” Ön Kapak	88
Şekil 20: Anooshirvan Miandji – “Kara Kaz”	89
Şekil 21: Anooshirvan Miandji – “Kara Kaz”	90
Şekil 22: Anooshirvan Miandji – “Kara Kaz”	91
Şekil 23: Anooshirvan Miandji – “Kara Kaz”	92

Şekil 24: Anooshirvan Miandji – “Kara Kaz”	93
Şekil 25: Anooshirvan Miandji – “Ben Yanılabilirim” Ön Kapak	98
Şekil 26: Anooshirvan Miandji – “Ben Yanılabilirim”	99
Şekil 27: Anooshirvan Miandji – “Ben Yanılabilirim”	100
Şekil 28: Anooshirvan Miandji – “Ben Yanılabilirim”	101
Şekil 29: Anooshirvan Miandji – “Ben Yanılabilirim”	102
Şekil 30: Anooshirvan Miandji – “Ben Yanılabilirim”	103
Şekil 31: Anooshirvan Miandji – “Farkında” Ön Kapak	106
Şekil 32: Anooshirvan Miandji – “Farkında”	107
Şekil 33: Anooshirvan Miandji – “Farkında”	108
Şekil 34: Anooshirvan Miandji – “Farkında”	109
Şekil 35: Anooshirvan Miandji – “Farkında”	110
Şekil 36: Anooshirvan Miandji “Farkında”	111

Bölüm 1

GİRİŞ

Araştırma kapsamında Anooshirvan Miandji'e ait dört roman ve iki hikâye kitabı olmak üzere altı çocuk kitabı ele alınmıştır. Söz konusu kitaplarda yer alan değerler ayrıntılı biçimde incelenmiştir. Aynı zamanda çocuk kavramı, çocuk edebiyatı ele alınmış, eserler iç ve dış yapı özellikleri açısından incelenmiştir.

1995 senesinden beri Ankara'da yaşayan Anooshirvan Miandji Gazi Üniversitesi eczacılık bölümünden mezun olmuştur. Akabinde Farmosötik ve Medisinal Kimya alanında uzmanlık almıştır. Ankara Üniversitesi Felsefe Bölümü Bilim Tarihi Anabilim Dalı'nda doktora eğitimini tamamlamıştır. Çeşitli üniversitelerde çalışma deneyimi olan Dr. Anooshirvan Miandji Oxford üniversitesinde Bilim Felsefesi, Eleştirel Düşünme, Bilgi Teorisi ve Psikoloji alanlarında eğitim almıştır.

Dr. Anooshirvan Miandji'nin yurtiçinde ve yurtdışında çocuklar ve yetişkinler için kitapları yayımlanmıştır. Aynı zamanda yazar birçok konferans ve seminerlere katılmasının yanı sıra internet ortamında felsefe, eleştirel düşünme, bilim ve eğitim alanlarında yazılar yayımlamıştır.

1.1 Çocuk Tanımı

Bu kavrama dair yapılan literatür taramalarında pek çok farklı anlamın olduğu ortaya çıkmaktadır. Türk Dil Kurumuna göre çocuk kavramı “Bebeklikle ergenlik arasındaki gelişme döneminde bulunan oğlan veya kız, uşak” (Türk Dil Kurumu[TDK], 2021:119) şeklinde tanımlanır.

“Gün gün, adım adım olgunlaşan, büyüyen, bu amaçla eğitilen insan, yurttaş” (Ciravoğlu, 2000:11 akt: Demirel, 2010:1).

Şimşek’e (2002) göre çocuk, dünyaya gelişinden gençlik dönemine kadar geçen 0-15 yıllık süre zarfında yaşayan minik bireydir. Aytaş ve Yalçın’a (2017) göre ise fiziki ve bilişsel açıdan ilerleme kaydeden 0-16 yaş aralığına çocuk denmektedir.

Literatür taramasında birçok tanımı yer alan çocuk, genellikle doğumdan ergenlik döneminin sonuna kadar olan yaş grubundaki bireyleri ifade etmektedir. Bu tanımlardan yararlanarak çocuğun yetişkinlik derecesine ulaşmamış olup aynı zamanda zihinsel ve fiziksel olarak gelişmekte olduğu söylenebilir. Çocuklar dünyaya geldikleri andan itibaren kendilerine has tavırlarıyla dikkat çekmektedirler. Öte yandan çocuklarda oyun oynama, merak etme, öğrenme isteği kendiliğinden gelişen bazı unsurlardır.

Demirel’e (2010) göre çocuk; bebeklik döneminden ergenlik dönemine kadar geçen zamanda fiziksel, duygusal ve sosyal açıdan gelişim gösteren bireydir. Çocuk doğduğu andan itibaren kendine özgü bir karakter, davranış biçimi, görünüş ve duyguya sahiptir. Çocuğun gelişimsel dönemlerine göre değişen bu özellikler yaratıcı, zengin ve renkli olmasıyla dikkat çeker. İhtiyaçlarına yönelik olarak gelişim gösteren çocukların yetenekleri de farklılık göstermektedir. Çocuklar büyüme ve gelişme dönemlerinde kendilerini keşfetmelerinin yanı sıra dış çevre ile iletişimde bulunarak

dünyayı tanıma evresine geçerler. Çocukların bu dönemde kişilik özellikleri ve öğrenme potansiyelleri gelişmektedir.

Arıcı'ya (2016) göre ise çocuk kendine özgü bir büyüme evresinden geçen ve kendine has öncelikleri olan bir bireydir. Gözlemlemeye ve öğrenmeye müsait olan çocuk, önce ebeveynleri sonra çevresi tarafından rehberlik edinilmesine gereksinim duymaktadır. Bu yönlendirmedeki asıl husus çocuğun gelişim dönemine uygun ihtiyaçları belirlemektir. Tüm bunlar ele alındığında çocuğun ufku ve düş gücü göz önünde bulundurularak gelişimine yön verilmelidir.

Çocuk tarihi ve çocuğa verilen değer incelendiğinde farklı tarihlerde birçok kaynaktan çeşitli görüşlere rastlanılmaktadır.

Şimşek'e (2002) göre orta çağ döneminde çocuklara özgü kelimeler yoktur ve çocuk varlığı tanınmamaktadır.

“Çocukluk anlayışındaki en önemli değişim 16. ve 17. yüzyıllarda meydana gelmiştir. Çocukluğun ayrı bir yaşam dönemi hâline gelmesi; ekonominin tarımdan sanayiye kayması, orta sınıfın gelişmesi, ailenin yapısının ve rolünün değişmesi çocuk ölümlerinin azalması, boş zamanların artması, anababa-çocuk ilişkisinde duygusal bağın önem kazanması bu değişimin en önemli nedenleri olarak sayılabilir” (Onur,2006: xi akt: Şimşek,2002:14).

Can'a (2014) göre Klasik sonrası dönemde okur-yazarlık genellikle sınırlıdır ve toplumun geniş kesimlerine erişilmemiştir. Eğitim fikri henüz halk arasında geçerlilik kazanmamıştır ve buna bağlı olarak çocukluk olgusu değer görmemektedir. 16. yüzyılın sonlarında ise matbaa yaygınlaşmış ve eğitim öğretim de kabul görmeye başlamıştır. Çocuk olgusunun halk arasında tanınması ise 16. ve 17. yüzyıllarda mümkün olmuştur. Çocuk, öncelikle Batı'da yetişkinlerden ayrı ve kendine has bir yapısının olduğu görüşüyle önem kazanmıştır.

Y.Zengin ve N.Zengin'e (2007) göre ise çocuğa karşı ilgi ve tutumlar 1500'lü yılların sonuna doğru farklılık göstermiştir.

Onur'a (2007) göre Orta Çağ süresince çocukluk, şimdilerde olduğu gibi kendine özgü bir dönem olarak kabul görmemektedir. Orta Çağ'da çocuk, yetişkinlerle aynı davranışlara maruz kalmakta ve hızlıca büyüyip yetişkinler gibi sorumluluk alması beklenmektedir. Toplumda çocukluk evresi fiziki gelişim sürecinden ibarettir. Çocuklar, ailesinde ve çevresinde sürekli yardım etme rolü üstlenip erişkin statüsünde görülmektedir. Çocuğa dair hassasiyet toplumda yer edinmemiş ve sorumluluk almaları için ebeveynler tarafından bu sürece hazırlanmak adına eğitilmektedirler. Çocukların eğlenmelerine ve yaşlarına göre etkinlik yapmalarına sıcak bakılmamakta, bu durum toplumda hoş karşılanmamaktadır. Öte yandan Orta Çağ'da çocuk genellikle yetişkinlerin gözetimine ve kontrolüne tabi olan bir varlık olarak görülürken, Rönesans dönemiyle birlikte çocuğa yönelik ilgi ve anlayış artmıştır. Rönesans'ın etkisiyle çocuklar, bireysel yeteneklerini geliştirme ve eğitim sayesinde kişiliklerini ortaya koyma fırsatı bulmuşlardır. Çocuğa dair yapılan araştırmalar Fransa'da başlamış olmasına rağmen Amerika Birleşik Devletleri'nde gelişme göstermiştir. Bu araştırma alanı 1960'lı yıllarda ilerleme kaydetmiştir. Türk tarihinde ise çocuğun yeri geçmişten günümüze gelen süreçte önemli bir konumdadır. Osmanlı döneminde çocukların sosyalleştiği alan olan mahallede oynayan çocuklar, tüm sokaktaki velilerin sorumluluğundadır. Sarayda ise erkek çocukları devletin devamlılığı bakımından değerli görülmektedir. Anadolu'da çocuk, büyüklerin yanında söz sahibi değildir ve çocuklar toplumsal olaylardan uzak tutulmaktadır. Osmanlı döneminde çocuklara aile içinde ve saray çevresinde eğitim verilmiştir. Tanzimat dönemine gelindiği zaman ise okullaşmanın etkisiyle çocuklar okul sahalalarında yer almıştır.

Çocuk kavramının gelişimi incelediğinde, çocuğa verilen önemin son zamanlarda arttığı ve değişim gösterdiği gözlenmektedir. Bu bağlamda, son yıllarda çocuk kavramının algılanışı önemli ölçüde değişmiştir denilebilir. Çocukların hakları,

eğitimi, sağlığı, refahı son dönemde daha fazla öncelik haline gelmiş, toplumların ve devletlerin programlarında daha fazla yer edinmiştir. Bu durum, çocukların daha iyi bir gelecek için gerekli desteği ve firsatları elde etmelerini sağlamayı hedefleyen bir yaklaşımın benimsenmesine yol açmıştır.

1.2 ocuk Edebiyatı

“Edebiyat, güzel yazı yazma sanatıdır denilebilir. Edebiyat genel anlamıyla güzel yazılmış kitapların tümünü kapsar” (Çotuksöken ve Neydim, 2006, :17)

“ocuk edebiyatı, çocuklar için yazılmış eserler veya çocukça yazılmış, ocuk ruhunu taşıyan eserlerin oluşturduğu edebiyattır” (Bilkan, 2005:7 akt: şimşek, 2020:40). Bu bağlamda ocuk edebiyatı, öznesinin ocuk olması dışında, çocuğa görelilik ilkesini benimseyen bir edebiyattır. “İlk okuru ve öznesi ocuk olan edebiyattır” (şirin, 2015, :149)

Can’a (2014) göre ocuk edebiyatı; bireyin yaşı ve dönemine yani çocukluk evresine has oluşturulmuş, çocuğun kişisel gelişiminin tamamını ele alan, becerilerinin farkına varmasını sağlayıp bunları geliştirmesine öncülük eden, tüm zamanları değerlendirmesini sağlayan ve içinde bulunduğu durumu her anlamda tahlil ederek neden sonuç ilişkisi kurmasına yarar sağlayan edebi bir yapıttır. ocuk edebiyatı, “ocuğun ruh gelişimini sağlamak, okuduklarını kolayca anlamak ve dili güvenle kullanmasını sağlayarak ona edebiyat zevkini tattırmak amacını gtmektir” (Demiray, 1973:16 akt: Y. Zengin ve N. Zengin, 2007:53).

şimşek’e (2020) göre ocuk edebiyatı çocukların öncelikle anlama, yorumlama ve kavrama boyutunu göz önünde bulundurarak onların hayal dünyasına seslenen edebi türdür. Bu tür eserler öncelikle 2-15 yaş grubuna odaklanır. Bu dönemdeki çocuklar, dil ve edebi yönlerini geliştirirken düşünme, sorgulama becerilerine de katkıda bulunmaktadır. Bu türdeki edebi yapıtlar, hedeflenen ocuk yaş kitlesine ve

onlara fayda sağlayacak şekilde yazılmıştır. Kitaplarda belirlenen yaş grubunun dikkatini çekmek, merak ve heyecanla heves uyandırmak adına eğlenceli, renkli görsellerin yanı sıra basit kavramlarla desteklenen hikâyeler yer alır. Çocuğun gelişimi göz önünde bulundurularak eserlerde odaklanılan konu, içerik, görseller, kahramanlar da değişkenlik gösterebilir. Aynı zamanda çocuğun gelişimi adına eğitici ve öğretici türde eserler de kaleme alınmaktadır.

Can'a (2014) göre ise çocuk kitaplarının ayrı bir sınıfta nitelendirilmesi, öncelikle çocuk edebiyatının başlı başına edebi bir tür olarak kabul görmesiyle temellenir. İlk zamanlarda çocuk edebiyatının anlatısı çoğunlukla dinî inançları kapsayan konularken, bunun yanı sıra nezaket kuralları, davranış usulleri ve terbiyeli olmanın büyük bir ahlaki değer olduğundan bahsedilmektedir. İlerleyen süreçte gelen aşırı tepkiler üzerine çocuk yaş grubuna hitap eden peri masalları, hikâyeler edebi birer yapıt olarak genel edebiyatta yer edinmiştir. Buradaki en önemli dönüm noktası ise mecburi eğitimin başlaması ile çocuk edebiyatının, evrensel edebiyat içerisinde kendine bir yer bulmuş olmasıdır.

Gönen (2017)' e göre ise çocuk edebiyatı, çocukların gelişim dönemleriyle bağlantılıdır ve onların gereksinimleri, merakları ve kabiliyetleri dikkate alınarak şekillenir. Çocuklar, edebi metinler ve hikâyeler aracılığıyla dünyayı keşfederken, kendi yaşantılarını, duygularını, düşüncelerini ve hayal dünyalarını ifade ederler. Bu yapılandırma evresi, çocukların deneyimleri, biyolojik etkileri, kültürel bağlamları ve yaşam deneyimlerini içeren çeşitli etkenlerin etkileşimiyle biçimlenmektedir. Bu düşünceye göre kitaplarla, hikâyelerle ve diğer edebi eserlerle iç içe olmak, çocukların dil becerilerini geliştirmelerine, duygusal ve sosyal yönden büyümelerine, hayal güçlerini kullanmalarına ve düşünsel kapasitelerini genişletmelerine yardımcı olmaktadır.

Y.Zengin ve N.Zengin'e (2007) göre çocuk edebiyatı, çocuğun kendi evrenindeki anlayış düzeyine uygun biçimde okumak ve dinlemek isteyebileceği metinlerden oluşmaktadır. Çocukların kendilerine özgü bir evreni bulunur. Çocuklar, ihtiyaç duydukları şeyleri hayal dünyalarında tamamlayarak eksikliklerini gidermeye çalışırlar. Bu nedenle çocuk edebiyatı yapıtları, çocukların kendi evrenlerindeki bu boşluğu doldurma amacı güderler.

“Çocukların okuma becerilerini geliştirmelerinden daha öncelikli olan şey kitaplardan alınan keyfi keşfetmeleridir. Bu keşiften sonra okumak eğlenceli bir süreç yaşayacak olmanın bilinci ve beklentisiyle daha büyük anlam kazanacaktır. Çocuklar kitaplardan doğal olarak keyif aldıkları için çocuk edebiyatının amacını eğlendirmenin ötesine taşımak gereklidir” (Huck, vd.,2001 akt: Gönen, 2017:6).

Sever'e (2003) göre yazınsal metinler doğası çerçevesinde okurunda duygusal tepkiler meydana getirebilir, okurunu yeni bir arayışa yönlendirebilir. Yazınsal metinler, okurun hayal gücünü ve duygusal tepkilerini harekete geçirerek, içsel bir deneyim yaşatır ve farklı yorumlara açık hale getirir. Bu sayede okur, metinle etkileşime girerken kendi düşüncelerini, duygularını ve deneyimlerini metne yansıtabilir. Yazınsal metinlerin bu özellikleri, onları edebi ve sanatsal bir değer taşıyan eserler haline getirir. Çocuk edebiyatı, çocukların dil edinimi ve kavrama kapasitelerine uygun olarak hazırlanan, resimlerle desteklenen metinlerdir. Bu durumda edebi eserler, çocukların yaş ve gelişim düzeylerine göre yazılmış, onların ilgi ve ihtiyaçlarına hitap etmektedir denilebilir. Çocuk edebiyatı, hem eğlendirici hem de öğretici bir nitelik taşımakta ve çocukların dil becerilerini, hayal güçlerini ve empati yeteneklerini geliştirmelerine yardımcı olmaktadır. Bu edebi ürünler, erken çocukluk döneminden başlayıp ergenlik dönemini de kapsayan bir yaşam evresinde çocuklara sunulur. Çocuk edebiyatı çocukların düzenli aralıklarla kitap okumasını

amaçlamaktadır. Çocuk edebiyatı eserleri, çocukları geniş perspektifte düşündürebilmenin yanı sıra vasıflı yapıtlara yönlendirebilen özellikte olmalıdır. Bu sayede çocuk, okuma alışkanlığını bir değer olarak benimser ve edindiği kültür seviyesini daha geniş toplumlara aktarabilme imkânına sahip olur.

1.3 Çocuk Edebiyatı Tarihi

Tarihsel çizgi kapsamında incelendiğinde çocuk edebiyatı tarihi geçmiş yüzyıllardan değişim ve dönüşümlere uğrayarak günümüze kadar gelmiştir.

Onur'a (2007) göre, Batıda çocuk ve çocuk edebiyatı, geçmiş tarihlerden bugüne önemli bir gelişim ve yükselme göstermiştir. Bu dönemin ilk evresi göz önünde bulundurulduğunda toplumda çocuk yaş grubuna özel bir sınıf ve ayrıcalıklar yoktur. Rönesans dönemiyle birlikte çocuk üzerindeki ilgi, alaka ve tutum olumlu yönde artmış ve bu durum çocuk edebiyatının doğuş sürecini doğrudan etkilemiştir. Tarihin derinliklerinden günümüze dek çocuk ile ilgili iki görüş varlığını hissettirmiştir. Bahsi geçen bu iki görüş ise çocuğun doğuştan kötü (günahkâr) ve doğuştan iyi (masum) olması anlayışıdır. Klasik sonrası dönemde Philippe Ariès'in 'Çocukluğun Tarihi' adlı eseri, çocukluğun dönemsel gelişimini inceleyen öncü bir yapıt niteliğindedir. Ariès'in bu eserine göre klasik sonrası dönemde çocukların kendine özgü bir varlık olduğu görüşüne sık rastlanmamaktadır. Fakat 17. Yüzyılda mecburi eğitimin yaygınlaşmasıyla yeni bir çocukluk anlayışı meydana gelmiştir. Böylelikle bu yeni dönemde çocukların eğitim öğretimi ve erişkinlerden farklı biçimde büyütülmesinin bir gereksinim olması önemli bir konu haline gelmiştir. Eğitim, çocuklarda bulunması gereken değerleri edinebilme, kendini gerçekleştirme ve topluma uyumlu birer birey olabilmek için mühim bir vasıta işlevi görmektedir. Çağdaş (modern) dönemdeki çocukluk anlayışı dikkate alındığında ise çocukların hakları savunulmakta, duygu ve düşünceleri eskiye nazaran oldukça önemsenmekte ve

çocukların kendilerine ait bir kültürleri olduğu düşüncesi kabul görmektedir. Özet olarak çocukların bu yeni dönemde kendilerine ait bir kültür yapısıyla sosyal yaşamda yaratıcılıklarını geliştirmeleri ve yeni dönemde toplum içerisinde aktif olarak yer almaları söz konusudur.

Osmanlı'da ise çocuğa ve çocuk edebiyatına ilgi ancak 1908-1928 tarihleri arasında kısıtlamaların kalkması ve özgürlük kavramının gelişim göstermesiyle mümkün olmuştur. Bu dönemde birçok yeniliğin yapılması, çocuk edebiyatının oluşumuna da temel atmıştır. (Ağırakça, 2014)

16. Yüzyıla kadar Türkiye'de ve Avrupa'da çocuklar için hazırlanmış bir edebi eser olmamasıyla birlikte özellikle Avrupa'da kiliseler tarafından çocukların inanç ve dinî içerikli yapıtlar dışında kitap okumalarına sıcak bakılmamaktadır. Sosyal yeniliklerin artması, dönemin teknolojisindeki ilerlemeler sayesinde kitaplar daha rahat erişilebilir bir hale gelmiş ve kitaba olan sempati artmıştır. 17. Yüzyılda matbaanın ilerleyişiyle sözlü edebiyatın yerini yazılı edebiyata bıraktığı görülmektedir. Bu dönemde yerel masallar ve popüler öyküler kitap türünde ilk eserler olarak çocukların dünyasına sunulmuştur. (Kıbrıs, 2010)

Gönen'e (2017) göre yeryüzünde çocuklara tanınan ayrıcalıkların değer kazanmasıyla birlikte, çocuk kitapları özelinde de gelişmeler kaydedilmiştir. Batı'da çocuk edebiyatı ürünlerine ninni ve masallar oluşturularak adım atılmış ancak bu eserler öncelikli olarak yetişkinler için hazırlanmıştır. Öte yandan 1697 senesinde Fransız edebiyat teorisyeni Charles Perrault, toplumda yaygın olarak kullanılan masalları derleyerek daha kısa bir form haline getirmiş ve bu eserleri yayınlayarak çocuklara hitap etmesini sağlamıştır.

“Bunlar daha sonra İngiltere ve Almanya’da basılmıştır (Kül Kedisi, Parmak Çocuk, Kırmızı Başlıklı Kız, Çizmeli Kedi, Uyuyan Güzel...). Yani çocuk kitaplarında gelişme 19. yy’a kadar çok yavaş olmuştur denilebilir” (Gönen, 2017:19).

Şimşek’e (2020) göre ise çocuk edebiyatı terimi, yirminci yüzyılın ilk yarısında çocukları hedefleyerek duyarlılık ve anlatım şeklini ifade etmek ile kullanılan bir kavram olarak kendini göstermiştir.

“Çocuklara yönelik eğitici metinler, insanlığın varoluşuyla doğmuş, sözlü gelenekle sürmüş, yazılı edebiyata dönüşerek dünyanın edebiyata açılan çocuksu penceresi olmuştur. Yazılı çocuk edebiyatı, sözlü çocuk kültüründen, halk edebiyatı türlerinden yararlanma yoluna gitmiştir” (Şirin, 1998: 11 akt: Şimşek, 2020:43).

Türkiye’de ise temeli çok eskiye dayanan edebiyat kültürünün aksine çocuk edebiyatı yeni sayılabilecek nitelikte gelişim göstermektedir. “Yüzyıllarca Divan Edebiyatı ve Halk Edebiyatı olarak iki ana kaynaktan beslenen köklü edebiyat geleneğimizde genel olarak çocuklara yer verilmemiştir” (Gönen,2017:19).

Aytaş ve Yalçın’a (2017) göre içinde bulunduğumuz teknolojik yenilikler ve bilimsel ilerlemeler, çocukların ve gençlerin ilgi alanlarının, idrak seviyelerinin her yaşta ve her düzeyde farklılık gösterebileceğini saptamıştır. Bu durum, çocuk ve gençlik edebiyatının çok yönlü bir çalışma alanı olarak ortaya çıkmasına yol açmıştır. Ülkemizde çocuk edebiyatının ilerleyişi, dünyadaki çocuk edebiyatının ilerleyişiyle paralellik göstermektedir. Edebiyat araştırmacıları tarafından Türkiye’de çocuk edebiyatının gelişimi, Tanzimat dönemiyle başlamıştır. Bu bağlamda Tanzimat dönemi, 19. yüzyılın ikinci yarısında gerçekleşen bir dönüşüm hareketi olup edebiyat alanına birçok yenilik getirmiştir. Bu dönemde, Batı etkisindeki edebi eserler Türk edebiyatına girmiş ve bu da çocuk edebiyatının gelişimini etkilemiştir. “Tanzimat döneminde dikkat çeken yazarlarımız arasında yer alan Ahmet Mithat’ın Hacı-i Evvel

ve Kıssadan Hisse isimli eserleri ilk çocuk kitapları arasında sayılır’’ (Yalçın ve Aytaş, 2017:39).

‘‘Türkiye’de ilk çocuk kitapları Şinasi, Recaizâde Ekrem ve Ahmet Mithat’ın Fransızca’dan yaptıkları kısa şiirler ve hayvan öykülerini içeren çevirileridir. Ziya Paşa, J.J.Rousseau’dan Emile’i çocuklar için tercüme etmiştir. Recaizâde Ekrem Tefekkür, Muallim Naci Ömer’in Çocukluğu isimli eserlerini çocuklar için kaleme almışlardır’’ (Yalçın ve Aytaş, 2017:39).

Şimşek’e (2020) göre Cumhuriyet’in ilanından sonra çocuk edebiyatına yönelik yapıtların sayısında belirgin bir çoğalma gözlemlenmiştir. Bilhassa millî bilinç ve tarih sevgisi gibi değerleri çocuklara aktarmak amacıyla çok sayıda yapıt kaleme alınmıştır.

‘‘Cumhuriyet Döneminde bir yandan tercüme faaliyetleri devam ederken bir yandan da telif eserler verilmeye başlanır. Bu dönemde Tanzimat’tan beri çeşitli isimlerce çevirileri yapılan La Fontaine fabllarının Orhan Veli ve Sabahattin Eyüboğlu tarafından çevirileri yapılır’’ (Şimşek, 2020:59).

Y.Zengin ve N.Zengin’e (2017) göre batıda çocuk eserleri gündeme geldiğinde, din kaynaklı ve inanca dayalı bir tema hâkimdir. İlk eserlerde genellikle ahlaki değerlerin aktarıldığı tespit edilmiştir. Çocuk edebiyatının dönem dönem değişime uğradığı açıkça görülmektedir. Öte yandan çocuk edebiyatı sadece dinî değerler ve inançlarla kısıtlı kalmayıp farklı kültürel değerler, tarihi olaylar, masallar, öyküler, eski edebiyat klasikleri, hayvanlar, doğa içeriklerini de barındırmaktadır.

1.3.1 Değer Tanımı

Bu kavrama dair yapılan literatür taramasında günümüzde birçok anlama karşılık geldiği gözlemlenmektedir. Türk Dil Kurumu Sözlüğünde değer kavramına karşılık anlamlar şu şekilde sıralandırılmıştır;

1. “Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet.
2. Bir şeyin para ile ölçülebilen karşılığı, paha.
3. Yüksek ve yararlı nitelik” (TDK,2021,132).

Değerler, toplumsal yaşam içerisinde insanların farkında olmadan kullandığı vazgeçilmez unsurlar arasında yer almaktadır.

“Değerler, günlük yaşam içerisinde ailede, akraba, komşu, yakın çevre ile ilişkilerde, alışverişte, düğünde, yasta, bayramlarda bir başka deyişle her zaman her yerde toplumsal yaşamımızın içerisinde yer almaktadır” (Deveci & Ay, 2009:169 akt: Yalar&Yelken, 2011:81).

Milli Eğitim Bakanlığı’na (2019) göre değerler, eğitim takviminde yeri doldurulamaz ilkelerden oluşmaktadır. Geçmiş tarih öncesi döneme dayanan ve günümüze kadar ulaşan bu değerler, kişinin hayatında karşılaşılabileceği sorunlarla başa çıkma yöntemi olarak ifade edilebilir. Birey, bu alışılmış düzende karşısına çıkan problemlere karşı değerleri bir kalkan görevinde kullanmaktadır. Bu bağlamda değerler, küçük yaşlardan itibaren çocuklarda kazandırılması gereken ve hedeflenen edinimlerdir. “Değerler, bireylere olduğu kadar, toplumsal sisteme de mal edilmiştir. Değerler, bireysel değerler, tutumlar, tercihler ve inançlar çerçevesinde ele alındığı kadar toplumsal değerler, toplumsal normal çerçevesinde de ele alınmıştır” (Anar, 1983:9 akt: Yazıcı, 2017, 138).

1.3.2 Anooshirvan Miandji'nin Kitaplarında Değerler Eğitimi

Tablo 1: Anooshirvan Miandji'nin Çocuk Kitaplarında Yer Alan Değerlerin Dağılımı

	Bilge Çiçek	Filozof Meşe	Muz Cenneti	Kara Kaz	B.Y	Farkına	Toplam
Adalet		5					5
Aile Birliğine Önem Verme	6				3		9
Bağımsızlık	3	3		1			7
Barış							
Bilimsellik	12	4	1	26	3		46
Çalışkanlık	11	11	4		4		30
Dayanışma	1	6	1	6		1	15
Duyarlılık	7	10	4	12	2	2	37
Dürüstlük		5	4	6		1	16
Estetik	10		1			2	13
Eşitlik							
Özgürlük				1			1
Saygı	9	6	5	5			25
Sevgi	10	7		3	6		26
Sorumluluk		2	3	2			7
Tasarruf	4						4
Vatanseverlik		1					1
Yardımseverlik	12	7	4		1		24
Toplam	85	67	27	62	19	6	266

1.3.2.1 Adalet

Adalet kavramı kelime anlamıyla Türkçe Sözlükte;

- 1.) “Hak ve hukuka uygunluk, doğruluk, türe.

- 2.) Türeyi uygulayan ve yerine getiren devlet örgütleri.
- 3.) Herkese kendine uygun düşeni, kendi hakkı olanı verme' olarak tanımlanmıştır'' (TDK, 1998: 11).

Adalet, tüm bireylerin eşit bir biçimde korunması, can ve mal güvenliğinin teminat altına alınması, sosyokültürel etkinlikler ve ticari faaliyetlerin hızlı ve etkin bir şekilde yürütülebilmesi için kanun koyucuların bir çerçeve çizerek eşitliği sağlamasıdır. Sağlıklı bireylerden oluşan gelişmiş bir toplum kurabilmenin yegâne unsuru olan adalet ilköğretimden başlayarak hayatın her alanında sürdürülmesi gereken bir değerdir.

1.3.2.2 Eserlerde Yer Alan Adalet Değeri

“Suiistimal, görev ve yetkiyi kötüye kullanmak demektir. Güç ile ilgili birinci koşul, onu kötüye kullanmamaktır; güçlü olmak haklı olmak demek değildir” (F.M, :17).

“Yukarıda ve aşağıda bir haksızlık var, toprağın büyük bölümünü tek bir ağacın kaplaması, güneş ışığının büyük bir kısmını tek bir ağacın emmesi adil de değil, doğru da değil” (F.M, :37).

“Adaletin hakkın eşit dağıtılmasını istiyordu, bunlar evrenin temel yasaları değil miydi?” (F.M, :45).

“Hikâyeyi en baştan alıp nasıl zor duruma düştüklerini, yaşam alanlarının nasıl küçüldüğünü, yıllarca baskı altında haksızlığa ve aşağılanmaya uğradıklarını anlattıktan sonra sözünü şöyle bağladı” (F.M, :51).

“Herkes ektiğini biçer, hayat herkese gönlüne göre verir” (F.M, :56).

1.3.2.3 Aile Birliğine Önem Verme

Aile tanım olarak Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisinde;

- 1.) “Aynı soydan birbirini izleyerek gelen kuşaklar bütünü; sülale.
- 2.) Evlilik ya da akrabalık bağıyla birleşmiş kimselerden oluşan topluluk.
- 3.) Anne, baba ve çocuklardan oluşan bütün.
- 4.) Bir kimseye göre eşi, çocuğu, birlikte yaşadığı ebeveyn ve akrabaları.
- 5.) Erkeğe göre karısı.

- 6.) Ortak ya da benzer özellikler taşıyan canlı ya da cansız varlıklar bütünü.
- 7.) Aile arasında, aile bireyleri ve sınırlı sayıdaki yakınlarla birlikte'' (1986, :228) Şeklinde tanımlanmıştır.

Bayırlı (2018)'e göre ise aile, insanın hayata geldiği andan başlayıp ömrünün sonuna kadar devam edecek olan kişisel gelişim köklerini saldığı hayat toprağıdır. Yaşama dair önce karakterini, sonra hayat çizgisini oluşturduğu bir atölyedir. Aile karşılıksız sevgi, saygı, güven ve dahi tüm değerlerin kazanıldığı mezuniyeti olmayan bir okuldur. Aile kıyas ve benzerliği olmayan tek olgudur. Bir başka deyişle aile birliği temel eğitimden önceki sosyal yaşama dair ilk izlenimlerin edinildiği somut bir kavramdır. Aile birliğinin çocuklar açısından öneminin anlaşılabilmesi ve kavranabilmesi için ilk görev devletten ziyade ebeveynlere düşmektedir. Sağlıklı ve sürdürülebilir bir toplum yapısı, geleceğin sağlam bir zemin üzerine inşa edilebilmesi için kazandırılması gereken önemli bir değerdir.

1.3.2.4 Eserlerde Yer alan Aile Birliğine Önem Verme Değeri

“Merdivenden inerken annesinin sözlerini hatırladı” (B.Ç, :12).

“Tesadüfe bakın, annem de, ‘Hava yuttun da hıçkırdın’ derdi ben çocukken. Anılarım canlandı... Benim güzel anneciğim” (B.Ç, :39).

“Annem özellikle bana çok emek verdi, hep derdi ki ‘Kızım, doğru eğriyi keser, ser dürüst ol, yolun açılır’” (B.Ç, :39).

“Annesi neşeli, sevimli bir kadındı. Her seferinde sanki yıllarca görüşmemişler gibi konuşurdu ‘Ayyy! Yavrum!... Şimdi seni düşünüyordum! İyi misin kızım?’” (B.Ç, :70).

“Annesinin sevgi dolu sesi genç öğretmene hep huzur verirdi” (B.Ç, :70).

“Tamam, anneciğim, ben de senin hediye ettiğin gül desenli fincanla çay içiyorum” (B.Ç, :72).

“Yavru tavşan öğrendiklerini anne ve babasına anlatmak için sabırsızlandı” (B.Y, :18).

“Annesi, ‘Aferin...’ dedi. ‘Ben bile senin kadar iyi anlatamazdım.’ Babası da ‘Evet’ dedi. ‘Çok güzel anlattın.’ Babasının havaya kaldırdığı eline avuç içiyle vuran Yavru Tavşan, mutlulukla kitabın yanına döndü” (B.Y, :19).

“Kapağında kendisinin yer aldığı kitabıyla birlikte anne ve babasının yanına koştu. ‘Anne... Baba... Size teşekkür etmeyi unuttum! İkinize de çoooooooook teşekkür ederim’” (B.Y, :29).

1.3.2.5 Bağımsızlık

Bağımsızlık kavramı;

- 1.) “Bağımsız olma hali ya da niteliği.
- 2.) Özgür oluş; başka bir şeyce belirlenmeme, denetlenmeme ya da yönetilmeme.
- 3.) Yargı organlarının yasama ve yürütme organlarının etkilerinden uzak iş görmeleri” (Bayar, 2006, :47) şeklinde tanımlanmaktadır.

Dilimizde sıkça kullanılan bağımsızlık kelimesi insanların özgür olma, tek ve bağımsız karar alabilme isteğidir. Bireylerin bağımsız yaşama, fikirlerini dilediği gibi açıklama ve anlatabilme kabiliyetlerinin bütününe bağımsızlık denilmektedir. Kendi bağımsızlığını edinmiş toplumlarda özgüveni yüksek bireyler yetişmektedir. Bu bağlamda değerler eğitimi çerçevesinde okullarda kazandırılması gereken bir değer olduğu söylenilebilir.

1.3.2.6 Eserlerde Yer Alan Bağımsızlık Değeri

“Çok ilginç, rehber öğretmensiniz ama çocuklara peşinizden gelmeyi değil, bağımsız yürümeyi aşılamışsınız” (B.Ç, :36).

“Öğrencilerim beni çok severlerdi ama ben onlar için idol olmak istemedim. Sürekli uyardım, başkasını idol yapmak, kendi şahsiyetinden taviz vermektedir” (B.Ç, :36).

“Diğer insanlarda da güzel yönler vardır, onları alabilirsiniz ama mutlaka kendinizden bir şey katmalısınız, esas siz olmalısınız, kendinizi inşa etmelisiniz, taklit eden taklit edileni asla geçemez” (B.Ç, :37).

“Oysa her meşe kendi köküyle derine inebilirdi, güneşe karşı kendini muhafaza edebilirdi, kendi kendini iyileştirebilirdi” (F.M, :16).

“Hepimiz tek tek güçlü olursak, hepimiz tek tek aydın olursak, hepimiz tek tek çalışan olursak ancak gerçek aydınlık olur” (F.M, :16-17).

“Biz burada kendimiz bilinçlenmeliyiz, bunu kendimiz çözmeliyiz” (F.M, :22).

“Tüm öğrencilerim ve asistanlarım bilir, kimseye örnek olmak istemedim, hep kendilerini yetiştirsinler ve kendileri ile yarışsınlar diye onları teşvik ettim” (K.K, :58).

1.3.2.7 Barış

Barış kelime anlamıyla Türk Dil Kurumu Sözlüğünde; 1. “Savaşın bittiğinin bir antlaşmayla belirlenmesinden sonraki durum, sulh. 2. Uyum, karşılıklı anlayış ve hoşgörü ile oluşturulan ortam.” olarak nitelendirilmektedir (TDK, 2021:54).

Ayverdi’ye (2011) göre sulh taraflar arasındaki düşmanlığın bitmesi, barışma durumudur. Bu durumda sulh; çatışma veya anlaşmazlığın sona ermesi denilebilir.

Bu bağlamda savaş halinde olmama durumu, uzlaşma, anlaşma, ortak bir kararda buluşarak iç huzurun sağlanması olarak ifade edilebilir. Savaşa göre kazanılması daha zor olduğundan barışın tesisi için karşılıklı anlayış birliğinin tesis edilmesi gerekmektedir. Kişilerin her şeyden önce kendisi, daha sonra içerisinde yaşayıp var olduğu toplumla uyum içerisinde ve barışık halde olması çocukluk yaşlarında verilmesi gereken bir değerdir.

1.3.2.8 Bilimsellik

Bilimsel olma durumu kelime anlamı itibariyle Misalli Büyük Türkçe Sözlükte “İlmî, bilimle ilgili” Şeklinde tanımlanmıştır. (Ayverdi, 2011, :148)

Bilimsellik tanım olarak herhangi bir çalışmanın araştırılmasında eksik kalan mantıksal olguların izah edilebilmesi için ihtiyaç duyulan kavramlar bütünü denilebilir. Bireyin kendini yetiştirebilmesi, gerçekleştirebilmesi, doğru yolu bulabilmesinde tek ve gerçek bir argümandır. Bu nedenle bilimsellik olgusu okullarda muhakkak öğretilmesi gereken bir değerdir.

1.3.2.9 Eserlerde Yer Alan Bilimsellik Değeri

“Genç kadın, ‘C vitamini demenize güldüm... Demek siz de bilimsel portakal satıyorsunuz!’ dedi’ (B.Ç, :8).

“Cahilken insan farkında değil ama bir kere zihin aydınlandı mı geri gitmesi imkânsız, sorgulamayı alışkanlık haline getirmiş bireyler ve toplumlar hep kaderlerini kendileri çizmişlerdir. Bunun en iyi ispatı bilimdir” (B.Ç, : 28).

“Eski zamanlarda unutkan olanlara tedavi için ceviz verirlerdi; bir bilim dergisinde okudum” (B.Ç, :38).

“İcatlar tarihine bir bak. Bu tarih sıkıntı ve zorluklarla doludur. Ama bilim insanları pes etmemişlerdir, eksikleri gidere gidere sonunda tüm koşullar tamamlandığında isteklerine ulaşmışlardır” (B.Ç, :43).

“Konu hakkında bilgi sahibi olmadan fikir söylemek doğru değildi, iyi niyetli olduğu belliydi ama sadece iyi niyet yetmiyordu, bilgi sahibi olmak gerekirdi ve bilgi sahibi olmak için cevaptan çok soru sormak gerekirdi” (B.Ç, :60).

“Küçük yerlerde insanlar kendilerini çok bilge görebilir, hatta başkalarını da ikna edebilir ama bu doğru değildir çünkü bilginin sonu yoktur. Evrende çok fazla bilgi vardır” (B.Ç, :84).

“Üniversitede bitki bilimde bu konuda uzman insanlar var” (B.Ç, :85).

“Burada birçok bölüm var ama sanırım sizin sorunuza bahçe çiçekleriyle ilgilenen profesör cevap verir. Onun odası tam bu laboratuvarın üstündedir” (B.Ç, :86).

“Profesör, ‘Üzgünüm’ dedi, ‘bilinen bir çiçek olsaydı mutlaka tanırdım. Şey... Kütüphane için birkaç yeni atlas istemiştin... Zamanınız varsa kütüphaneye gidip onları inceleyebilirsiniz” (B.Ç, :88).

“Bir süre fakültenin önündeki bahçede oyalandı, çeşitli ağaç türleri vardı ve hepsine de metal etiketler takmışlardı. Fakültenin önü adeta bir botanik bahçesiydi” (B.Ç, :88).

“Bakın, yaprakları kalın ve etli. Bunlar kaktüs özellikleri ama çiçeği orkide gibi, çok zarif. Sert koşullara dayanabilen bir kaktüs ile zarif bir orkidenin melez hali... Anlayacağınız bu, melez bir çiçek” (B.Ç, :92).

“Sınıf öğretmeni ve bitkibilim profesörü atlasları yerine koyup kütüphaneden ayrıldılar” (B.Ç, :93).

“Çünkü eğer bir sorunu çözmek istiyorsan önce elindeki bilgi güvenilir olmalı, her şeyi o bilgi üzerine inşa edersen o bilgi sağlam olmalı” (F.M, :12).

“Çünkü en önemli şey bilgidir, bilginin doğrusu kadar değerli bir şey yoktur” (F.M, :23).

“Filozof, düşünmeyi seven kişi demektir” (F.M, :57).

“Her şey düşünce ile başlar ve eğer bir düşünce doğru ise yolunu kendi açar” (F.M, :58).

“Bilim böyle bir şey değil ki, yani biz gerçeği değiştirerek bilim yapamayız, bilim bir şeyi olduğu gibi görmektir, algımıza göre çıkarımıza göre gerçeği değiştirmeye kalkarsak, o gerçeğe ulaşamayız, onu yönetemeyiz. Bu yüzden bilim dürüstlük ister” (M.C, :72).

“Her iki grubun başında çeşitli düşünürler ve bilim insanları vardı” (K.K, :10).

“Bizim bilime katkılarımız tartışılmazdır, ortaya koyduğumuz yasalar ve yaptığımız yorumlar evrenseldir” (K.K, :11).

“Müsamerenin anlamını biliyor musunuz, gösteri. Gösteri bir temsildir, gerçek değildir, gerçeğin bir yansımasıdır” (K.K, :17).

“Bilim için buradayız, bilim bize uymayacaktır, biz bilime uyacağız... Bu yüzden bilimde sinsiliğe yer yoktur, bilim ikiyüzlülüğü reddeder. Bilimde olayları olduğu gibi görüp olduğu gibi aktarmak gerekir” (K.K, :17).

“Kafanızda ikinin önüne sıfır koyunca yirmi olur, kâğıtta ikinin önüne sıfır koyunca yine yirmi olur; ama iki kiloluk ağırlığın üzerine yirmi yazınca yirmi kilo olmaz” (K.K, :17).

“Bak evlat, temel matematiği bilmek çok önemli; neden? Çünkü matematiği bilen biri sebep-sonuç ilişkisi kurar, matematik bilmeyen biri sadece sonuca bakar ve sadece sonuca bakan toplumlar bilim yapamaz” (K.K, :20).

“Bulut olduğu için yağmur yağıyor, yani bulut sebep, yağmur sonuçtur” (K.K, :20).

“Ben şimdi matematiği çok çok sevmeye başladım, kesinlikle matematiği sıfırdan olsa bile yeniden çok iyi okuyacağım” (K.K, :22).

“Önce ‘Bilimi biz yaparız’ dedi, evet doğrudur, bilimi insan yapar” (K.K, :27).

“İnsanlık iki bin yıl boyunca, güneş dünyanın çevresinde dönüyor dedi ve öyle inandı. Ama bu, gerçeği değiştirmedi, bilim insanları dünyanın güneşin çevresinde döndüğünü keşfettiğinde, ki bu bana göre çok önemli tarihi bir gündü” (K.K, :28).

“Halk gerçekleri bilmeden de yaşayabilir ama biz eğer kendimize bilim insanı diyorsak halkı bilinçlendirmek bizim görevimiz” (K.K, : 29).

“Düşünme olmadan bilim olabilir mi?” (K.K, :30).

“Bu yüzden kendini geliştirmek için felsefe, başkalarını anlamak için de sosyoloji bilmek gerekir. Sadece sosyoloji değil, tüm sosyal bilimler fen bilimleri kadar değerlidir” (K.K, :30-31).

“Taş bittiği için taş devrini bırakmadık, taş orada duruyor, at bittiği için atı bırakmadık, attan daha iyi bir ulaşım aracı bulduğumuz için atı bıraktık... Bilim adına yenilik istiyorsanız önce kendinizden başlamalısınız” (K.K, :32).

“Bilim insan egosunun ötesinde bir gerçek, bilim tarihinde bunun çok örneği var” (K.K, :34).

“Bilim bana göre her zaman her yerde geçerli olan yasalardır, bu yüzden bilim nesnelerle uğraşır” (K.K, :36).

“O dediği tümevarımdır, yani az örnekten genelleme yapmak... Şimdi biz dünyadaki tüm kazları bulup getiremeyiz, gördüğümüz kazlar beyaz ise ondan hareketle tüm kazlar beyazdır deriz. Evet, bilimde böyle bir genelleme vardır” (K.K, :39).

“Bilim, bir şeyi olduğu gibi aktarmaktır. Bilim dürüstlük ister” (K.K, :40).

“ Her iş için enerji gerekir!” Yani evrende bedava diye bir şey yoktur. Yani fiziği sevmeyen toplumlar bilim yapamaz, bilim yapamayan toplumlar da hep geride kalır” (K.K, :42).

“Sadece bilimsel yasaların nasıl çalıştığını göstermek için bir kanıt arıyorum ” (K.K, :53).

“Bilimin gelişmesine katkılarınızdan dolayı minnettarım” (K.K, :54).

“Bilimsel yöntemin beş basamağı var: Bir, gözlem yapılır. İki, bu gözlemden sonra sorulur. Üç, sorulardan hareketle bir varsayım ortaya atılır. Dört, varsayım test edilir. Beş, test sonucu varsayım doğru ise yasalaşır, doğru değilse varsayım gözden geçirilir” (K.K, :57).

“Hukukçu satır satır, saat saat tüm gelişmeleri not tutmuştu. Aynı şekilde her iki taraftan asistanlar da kendi gözlemlerini not almışlardı” (K.K, :61).

“Bilim yanlışısını kabul ettiği için sürekli gelişiyor. Bilim kültürünün ilk maddesi, ‘Ben yanılabilirim’ diyebilmektir” (K.K, :62).

“Biz bilim yapmadan önce bilimi iyi öğrenmeliyiz” (K.K, :62).

“Felsefe ne işe yarar, sosyoloji ne işe yarar?’ diyordunuz! İşte, felsefe doğru düşünmeyi öğretir” (K.K, :62).

“Yavru tavşan artık emindi: ‘Her şeyi beyin yapıyorsa, düşünmeyi de beyin yapıyordur” (B.Y, :17).

“Yavru tavşan düşünmeye nereden başlayacağını sordu. Kitap, ‘Dilden!’ dedi. ‘Ağızındaki dil mi?’ ‘Evet... Konuşurken dili kullanmazsak birbirimizi anlamayız. Kelimelerle düşünürüz” (B.Y, :20).

“Sevgili kitap, yanılmak ne demek? diye sordu. Kitap kahkaha attı: ‘İşte güzel bir soru! Yanılmak, düşünürken hata yapmak demektir. Eğer bilgimiz eksikse yanılabiliriz’’ (B.Y, :24).

1.3.2.10 Çalışkanlık

Bu kavramın tanımı Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisinde “Çalışkan olma durumu; çalışkan kimsenin niteliği” (1986, :2550) Olarak yer almaktadır.

Çalışkanlık bireyin öncelikle kendisi için amaçladığı şeyleri yerine getirebilmesi uğruna belirli bir sistem dâhilinde üstlenmiş olduğu görevleri zamanında ve eksiksiz yapması denilebilir. Bu çalışma sisteminde kişi ne kadar istikrarlı olursa başarısı o denli artmaktadır. Bu nedenle değerler eğitimi çerçevesinde bireylere kazandırılması gereken çok önemli bir değerdir.

1.3.2.11 Eserlerde Yer Alan Çalışkanlık Değeri

“Ama bu sonucun bir sebebi olduğunu sorgulayıp çare arıyorsak kaderimizi kendimiz yazıyoruz demektir’’ (B.Ç, :28).

“Kitap okuyanlar pek çok hatayı kitaplardan öğrendikleri için daha bilinçli olurlar. Akıl yürüterek bazı hataları önceden görmek mümkündür’’ (B.Ç, :32).

“Bunun gibi binlerce yanlış var, yüzlerce yıl bizi esir almış. İnsanlar tembellikten sorgulamamış ama bir gün biri çıkmış, sorgulamış ve çürütmüş’’ (B.Ç, :34).

“Çocuklar, nasıl akıllı olunur bilmem ama nasıl aptal olunur bilirim, bir şeyi merak etmezseniz aptal olursunuz, yan yatıp soru sormazsanız beyniniz küçülür, üst kattan alt kata düşer’’ (B.Ç, :35).

“Ama bilim insanları pes etmemişlerdir, eksikleri gidere gidere sonunda tüm koşullar tamamlandığında isteklerine ulaşmışlardır’’ (B.Ç, :43).

“Sonuçta, bir şeyin olması için vazgeçmemek, sabırlı olmak gerekir’’ (B.Ç, :44).

“Dışını sıkıp kendi çabalarıyla kendini yetiştiren, ezber değil mekanizmayı öğrenmeye çalışan çocuklar gördüm, hepsi büyüyünce başarılı oldu’’ (B.Ç, :46).

“Ben bu çiçekteki tüm eksiklikleri giderdim... Peki niye açmıyor? Demek ki bir şey eksik hâlâ, benim bilgim dışında bir şey... Ama o nedir? Eksik olan ve benim bilmediğim bilgi nedir? Yarın bu işi çözeceğim’ dedi’’ (B.Ç, :74).

“Siz sadece bir çiçeğin adını öğrenmek için onca yol gelip beni beklediniz, pes etmediniz” (B.Ç, :90).

“Yine de bunca sene beklemeniz büyük başarı, tebrik ederim, pes etmemişsiniz” (B.Ç, :93).

“Öğretmen gözünün kenarındaki yaşları sildi ve ‘Hepiniz yapabilirsiniz, yeter ki pes etmeyin’ dedi. ‘Dün size çiçeğin hikâyesini anlattım. Sabırlı olmanın ne kadar önemli olduğunu gördünüz. Kopya çekmeyip çalışarak sınavları geçen çocukların ne kadar başarılı olacağını biliyorsunuz. Bilge Çiçek nasıl kendini yetiştirmek için dayandıysa siz de dayanmayı öğrenmelisiniz. Kısa ve kestirme yolları değil, zor ve eğitici yolları seçmelisiniz; çünkü önce başarıyı hak etmeniz gerekir. Bunu da ancak sabırlı insanlar yapabilir” (B.Ç, 98).

“Kendi boylarını aşan yükleri nasıl da azimle taşıyorlardı, çok çalışkanlardı” (F.M, :9).

“Hepimiz tek tek güçlü olursak, hepimiz tek tek aydın olursak, hepimiz tek tek çalışkan olursak ancak gerçek aydınlık olur” (F.M, :16-17).

“Bir çözüm olmalı, vazgeçmeyelim, vazgeçmezsek bir olasılık daha olur, belki bir çare buluruz. Biz elimizden geleni yapmadan nasıl değişim bekleyebiliriz ki?” (F.M, :23).

“Olsun, ben vazgeçmeyeceğim anne, en azından deneyeceğim, en azından bunu yapacağım” (F.M, :24).

“Karınca çok azimliydi” (F.M, :25).

“Yeniden başlayacağım, herkese derdimi anlatacağım, vazgeçmeyeceğim, mutlaka bir yol olmalı” (F.M, :34).

“Ne kadar azimliler; boylarının neredeyse kaç katını taşıyorlar. Demek ki boyun küçük olması önemli değil, önemli olan düşüncelerin büyük olması” (F.M, :35).

“Bir şeyde emek yoksa o bereketsiz olur” (F.M, :36).

“Ben artık gideyim, çalışmazsam mutsuz olurum” (F.M, :41).

“Vazgeçmezsen doğru sana gelir” (F.M, :45).

“Güzellik emek ister, güzelliğin devam etmesi ve yaşaması için çaba şart” (F.M, :58).

“Gecemiz gündüz, gündüzümüz gece, durmadan üç vardiya çalışacağız” (M.C :7-9).

“Modülün içinde yer alan yarı-robotik sistem üzerinde ayrıca titiz bir çalışma yapıyordu” (M.C, :9).

“Mekanik mühendisleri gece gündüz demeden birçok değişik aparat ve yöntemi denediler” (M.C, :13-15).

“En büyük zekâ uyumdur, en akıllılar veya en güçlüler değil, uyum yeteneği en yüksek olanlar başarır ve hayatta kalır” (M.C, :38).

“Sadece soru soran ve merak eden çocuklar gelişerek büyürler” (B.Y, :10).

“Çok kelime bilen, çok şeyi öğrenip düşünebilir” (B.Y, :20).

“Yavru tavşan yeni kelimeler öğrenmeyi zaten seviyordu. Eğlenceliydi yeni kelimelerle tanışmak” (B.Y, :21).

“Yavru tavşan eksik bilgiyi nasıl bulacağını kitaba sordu. ‘Bakarak, okuyarak, dinleyerek, koklayarak, dokunarak ve sonra hepsini düşünerek’ dedi kitap” (B.Y, :25).

1.3.2.12 Duyarlılık

Bu kavram, Misalli Büyük Türkçe Sözlükte “Duyarlı olma durumu, duygusallık, hassâsiyet” (Ayverdi, 2011, :310) olarak tanımlanmıştır.

Duyarlılık kişinin etrafında yaşanan olaylara karşı kendini sorumlu hissetmesiyle oluşan duygu yoğunluğudur. Bu duygunun mantıktan ziyade vicdani boyutunun daha ağır bastığı durumlarda olaylara karşı daha bilinçli bir yaklaşım söz konusudur. Toplumda gerekli bilincin oluşmasını sağlamanın yolu çocuklukta verilecek yeterli eğitimle mümkün olabilir.

1.3.2.13 Eserlerde Yer Alan Duyarlılık Değeri

“İçinden ‘Burayı tasarlayan her kimse insanları anlıyormuş. Kolaylık olsun diye çifte yol yapmış. Bir iş yaparken önce insanları düşünmek gerekir. Kamyonetlerin girişi için bile yol düşünülmüş, böylece meyve sebze indirip yüklerken işleri kolaylaşmış...” dedi’ (B.Ç, :8).

“İşte demek istediğim, yaptığının hata olduğunun farkına varmadan ondan kurtulmak mümkün değildir” (B.Ç, :29).

“Bir düşünce doğru mudur değil midir, bunu anlamanın tek yolu test etmektir, o düşünceyi uyguladığımızda bize veya başkalarına zarar veriyorsa o düşüncede yanlış vardır, zarar ne kadar büyük ise yanlış da o kadar büyüktür” (B.Ç, :34).

“Köşede bir su kabı ve kediler için mama vardı.. Belli ki yaşlı adam çiçekleri ve hayvanları seviyordu” (B.Ç, :47).

“Genç öğretmenin çaresizliği katlanmıştı. Gözleri dolmak üzereydi. Çiçek için üzölmeye başlamıştı. Belki de çiçek kendini yalnız hissettiğı için açmıyordu. Yazık” (B.Ç, :77).

“Çiçekçi ‘Hoşça kal’ deyip telefonu kapattı. Öğretmenin hayal kırıklığı yaşadığını sezmişti” (B.Ç, :77).

“Öğretmen çiçeğı eline alınca duygulandı, o değerli çiçeğı artık çocuklar da biliyordu... Ağlamamak için kendini zor tuttu” (B.Ç, :97).

“Bakın palamutlarımı sizin için bırakacağım, üzerinize düşmesinler, lütfen açılın” (F.M, :9).

“Keşke herkes fazlalıklarından kurtulmayı bilse, paylaşırsa ne iyi olur, o verince mutlu olur, biz de alınca” (F.M, :10).

“Niyet yüreğimize den geçendir. Eğer bir meşenin yüreğinden güzel şeyler geçiyorsa o iyi niyetlidir” (F.M, :18).

“Küçük meşe sordu: ‘Anne ben bilinçli miyim?’” (F.M, :22).

“Beni sevindiriyor çünkü bir topluluk için bilinçli bireyler her zaman bir kıymettir, ışıktır; beni üzüyor çünkü bu kadar bilinçsiz meşe arasında sen neyi ne kadar değiştirebilirsin, inan bir fikrim yok” (F.M, :23).

“Geceleri dolaşırım. Senin huzursuzluğun dikkatimi çekti” (F.M, :29).

“Toplumlar ve topluluklar bir zincir misalidir, senden önceki seni etkiler, sen de senden sonrakini etkilersin. O yüzden toplumsal bilinç sadece kendini değil, senden öncesini ve sonrasını düşünmeyi gerektirir” (F.M, :30-31).

“O birinci ve ikinci, saf ve bencil meşeler var ya... Onları azaltıp iyi ve başkalarını düşünen meşeleri çoğaltmalısınız. İş annelere düşüyor, onlar nasıl meşe yetiştirirse, toplum da öyle olur” (F.M, :32).

“Karınca meşenin sevinçli haline kıyamadı, giderayak cevap verdi” (F.M, :42).

“Küçük meşe aklını kurcalayan en önemli sorunun cevabını bulmuştu ama dostu karıncanın hayatını kaybetmesine de çok üzölmüştü” (F.M, :53).

“Peki ama oraya gittiğinde muz olmadığını göreceksin, bu maymun için kötü olmaz mı?” (M.C, :40).

“Maymun olabilir ama o da bizim gibi bir canlıdır ve sonuçta psikolojik ve biyolojik limitleri var” (M.C, :50).

“Biz burada büyük bir onur ve mutlulukla seni takip ediyoruz. Sanırım canın bir şeylere sıkkın... Hayırdır? Ne oldu?” (M.C, :51-52).

“Bu olanlar hayvanın psikolojisinde kalıcı hasara yol açabilir, canını yakmamız etik değildir” (M.C, :61).

“Orası öyle ama yine de biz iyimser olalım, küçük kazın günahını almayalım, sonuçta veteriner değiliz, ne desek boş” (K.K, :8).

“Dr. Boz devam etti: ‘Asıl mesele niyettir, yürekten geçendir’ (K.K, :17).

“İnsanı, ahlakı insan yapar ve ahlaklı insanın bir tanımı vardır. Ahlaklı insan kendine ve başkalarına zarar vermeyendir” (K.K, :27).

“...Siz her konuştuğunuzda sizi yenmek için düşünmüyorum, sizi anlamak için düşünüyorum” (K.K, :31).

“Ben anlamaktan yanayım, birbirimizi anlarsak hem kendimiz hem de halk için doğru şeyler yapmış olacağız” (K.K, :31).

“Kara kaz çok şirin ama ben onun da bu durumdan rahatsız olduğunu düşünüyorum. Sen gel bu kazı şehre götür, hem kaz buradan kurtulur, rahatlar, hem de biz rahatlarız... Bakarsın bu kaz orada daha güzel yaşar” (K.K, :51-52).

“Bir de kafes yapayım ki kazı taşırken rahat etsin” (K.K, :52).

“Bu kıymetli hayvana zarar vermek zerre kadar aklımın ucundan geçmedi, sadece geçen gün emin olmak için birkaç tüyünü yolmak zorunda kaldım ki kendisinden de özür dilerim” (K.K, :58-59).

“Lütfen sadece bilimde değil, gündelik hayatta da kendinize ve başkalarına genelleme yapmayın. Ne üzülün ne de üzün” (K.K, :62).

“Bu tatlı hayvanı da rahat bırakalım, benim bahçemde huzur içinde yaşasın” (K.K, :64).

“Sevgili kara kaz, hakkın ödenmez, birkaç gün kafeste kaldın, farkındayım, özür dilerim ama bunlar seni korumak içindi” (K.K, :64-65).

“Hem bize hem de karşıdaki takıma çok yararı olur” (K.K, :66).

“Çok güzel... Ama düşünürken iki şeyi bilmeliyiz. ‘Nedir onlar?’ ‘Birincisi, yaptığımız hatayı ne zaman fark ettiğimizdir. İkincisi, hatayı fark ettiğimizde onu düzeltip düzeltmediğimizdir’ (B.Y, :26).

“En iyi tavşan, kendisine ve başkalarına zarar vermeyen tavşandır” (B.Y, :27).

“Hey! Tek başına kalma. Her renk güzel, her fırça gerekli! Birbirimize ihtiyacımız var. Farklılık güzeldir. Birlikte daha güzeliz” (F, :25).

“En iyi fırça, kendine ve başkalarına zarar vermeyen fırçaydı. Artık herkes kendisinin ve birbirisinin farkındaydı” (F, :30).

1.3.2.14 Dayanışma

Dayanışma, “Bir topluluğu oluşturanların duygu, düşünce ve ortak çıkarlarda birbirlerine karşılıklı bağlanması” (TDK, 2021, :139). Balcı’ya (2014) göre ise dayanışma, belirli bir amaç ve doğrultusunda toplu olarak hareket etmektir. Birden fazla kişinin bir araya gelerek bağ kurması ve empati duygusunu ön planda tutarak ortak faydaya ulaşma eğilimidir.

Bu bağlamda dayanışma kişilerin kendi kendine yetemediği ve mağduriyet yaşadığı durumlarda başka kişi ya da gruplardan gönüllülük esasına dayanmak üzere yardım talebinde bulunmasıyla bir araya gelinmesidir. Burada ortak bir hedef belirlenerek bunun için çaba sarf edilir. Çocukluk çağlarında ve ilerleyen zamanlarda en fazla ihtiyaç duyacakları şeyin bu olması sebebiyle üzerinde durulması gereken birlik ve beraberliğin sağlanabilmesi için en önemli değerlerden birisi dayanışma ruhudur.

1.3.2.15 Eserlerde Yer Alan Dayanışma Değeri

“Bir süre beklerseniz işim bittiğinde size eşlik ederim, kütüphanede beraber araştırırız” (B.Ç, :88).

“Birkaç gün sonra meşenin dikkatini karıncalar çekti, palamutları alıp taşımak için büyük bir mücadele içindeydiler” (F.M, :9).

“Herkes köklerini çekti ve ortadaki meşenin daha derine inmesine izin verdi” (F.M, :13).

“...Ve el birliği ile gücümüzü ona aktardık” (F.M, :18).

“Sence ne yapabiliriz, senin bir fikrin var mı?” (F.M, :36).

“Düşündük ki kökleri biz yiyelim gövdeyi de tahtakuruları yesin. Sonra tahtakuruları ile görüştük, sonuçta farklı olsak da ikimiz de tahta ile uğraşıyoruz. Onlar da sağ olsunlar bizi kırmadılar, olur dediler. İşte o büyük kibirli meşenin sonu böyle geldi, tahtakuruları onun gövdesini içinden yiyerek çürüttüler, rüzgâr da anlaşılan son darbeyi vurmuş” (F.M, :52-53).

“...El eli yıkar o da döner yüzü yıkar, birlikten güç doğar, ne olacak, sizin yapraklarınız palamutlarınız bize yiyecek oluyor, bizim de size bir faydamız dokundysa ne âlâ” (F.M, :54).

‘‘Eğer ekip dışından biri bizim göremediğimiz bilemediğimiz bir şeyi biliyorsa ondan destek almamamız niye sakıncalı olsun ki?’’ (M.C, :21).

‘‘Bir asistan, ‘Hocam, hiç üzülmeysin, arkanızda biz varız, biz güçlüyüz’ (K.K, :24).

‘‘Bir kız öğrenci seslendi: ‘Hocam ne güzel, güç birlikten doğar dediniz.’ Dr. Kal devam etti: ‘Evet kızım ve o birlik biz olacağız’’ (K.K, :24).

‘‘Evet, hep beraber büyüğüz ama daha da büyüyeceğiz’ (K.K, :25).

‘‘Biri dedi ki: Hocam, haklısınız ama üzülmeysin, o belki bugün kazanmış gibi duruyor ama eminim siz sakın bir kafayla mutlaka bir çözüm bulacaksınız. Ben, arkadaşlarım, hepimiz, inanın sizin sayenizde bilimi sevdik ve hayatımızda çok şey değişti’ (K.K, :41).

‘‘Gençler bu çözümü çok beğenmişlerdi. Hemen ilanları hazırlayıp şehrin dört köşesine astılar’’ (K.K, :44).

‘‘Hukukçu satır satır, saat saat tüm gelişmeleri not tutmuştu. Aynı şekilde her iki taraftan da asistanlar da kendi gözlemlerini not almışlardı’’ (K.K, :61).

‘‘Birlikte düşündüler, birlikte karar verdiler. O kapkara yeri birlikte düzelttiler. Siyaha boyanan yerin üzerine hep birlikte yıldızlar, kuyrukluyıldızlar, ay ve gezegenler yaptılar’’ (F, :29).

1.3.2.16 Dürüstlük

Dürüstlük kelimesini Ayverdi (2011, :314) ‘‘Dürüst olma durumu, doğruluk, mertlik’’ olarak tanımlarken Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisinde ise ‘‘Doğru, dürüst olan kimsenin, davranışının niteliği, özelliği; doğruluk’’(1986, :3461) şeklinde yer almaktadır.

Dürüstlük, insanların birbirleriyle güven duygusu içerisinde iletişim kurabilmeleri için en önemli olan unsur doğruyla yaşamaktır. Aksi takdirde yanlışla yönelen kişilerin eninde sonunda işlerinin yolunda gitmeyeceği ve doğruyu aramak zorunda kalacağı aşikârdır. Çocuklar açısından dürüstlük tüm hayatları boyunca sağlayacakları kazanımların temel yapı taşları olacaktır. Bu yüzden değerler eğitimi çerçevesinde verilmesi gereken çok önemli değerlerden birisi dürüstlüktür.

1.3.2.17 Eserlerde Yer Alan Dürüstlük Değeri

“Küçük meşe de ‘Acaba yanılıyor muyum?’ diye düşündü çünkü annesi ona karşı hep samimi olmuştu” (F.M, :9).

“Annesi her şeyin farkındaydı, görmezden gelebilirdi ama bir gün, küçük meşenin üzüntüsüne artık dayanamadı, ‘Kızım, sana söyleyeceklerim var’ dedi” (F.M, :11).

*“Hani gölgen uzamıyordu ya, onun gerçek sebebini anlatacağım” (F.M, :11).
“Sonuçta sır tutmak her zaman yürekte bir yükür, yürek ne kadar temiz ise yükü de o kadar az olur” (F.M, :17-18).*

“En azından bunları bilmeni istedim, doğruları bilmek herkesin hakkı” (F.M, :23).

“Evet... Maalesef hayvan haklı, keşke başından ona doğrular söyleneşeydi” (M.C, :50).

“Sen buraya döndüğünde her şeyi açık açık konuşmaya hazırım” (M.C, :54).

“Bu karışıklığın gerçek sebebi doğru bilginin onunla paylaşılmamasıydı ve o da hatalı bilgi üzerine bir sürü hayal kurgulamıştı” (M.C, :59).

“Bu yüzden bilim dürüstlük ister, olduğu gibi görmek ister” (M.C, :72).

“Dr. Boz devam etti: Henüz yapılmamış bir konuşmayı alkışlamak yalan konuşmak gibi bir şeydir, hak etmeyene övgü gibidir. Ben istemem” (s.14).

“Bir örnek daha vereyim, iki kişi düşünün, ikisi de elmayı doğru tartıyor, ilki müşteri kaybetmemek için doğru tartıyor, ikincisi ise doğru tartması gerektiği için doğru tartıyor. İkinci bakkal değerlidir; çünkü ilk bakkal, müşteri kaybetme korkusu olmadığı gün o müşteriye hile yapar” (K.K, :30).

“Bilim dürüstlük ister. Bu yüzden bir toplum dürüst değilse bilim yapamaz, olmaz, mümkün değildir” (K.K, :40).

“Çiftçi kafesi yere bırakıp ‘Şimdi anladım dedi, ‘ama benim kaz gerçek kaz, yani gerçekten siyah. Bu kaz doğduğunda siyah doğdu, ben onurlu bir çiftçiyim, yalan söylemem” (K.K, :53).

“Bu didişmeler yüzünde bu toplum doğru dürüst bilim yapamıyor” (K.K, :55).

“Derdimiz bilimi hakikat üzerine inşa etmektir” (K.K, :64).

“Büyük, kalın fırça hatasını anladı, yaptığından utandı. Başını öne eğip mırıldandı. ‘Evet, düşünmeden davrandım. En büyük, en kalın fırça olunca her şeyi yaparım sandım” (F, :26).

1.3.2.18 Estetik

Estetik, “Güzellik duygusu ile ilgili olan veya güzellik duygusuna uygun olan” (TDK, 2021, :178) şeklinde tanımlanırken Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisinde (1986, :3832) ise;

- 1.) “Güzel duygusuyla, güzelin algılanmasıyla ilişkin şey için kullanılır.
- 2.) Güzelliği, zarafetiyle dikkati çeken, göze hoş görünen şey için kullanılır” olarak yer verilmiştir.

Estetik genel anlamıyla güzellik, herhangi bir sanat alanında ortaya konulan eserin göze hoş görünmesi amacı güdülerek yapılan ince dokunuşlardır. Herhangi bir nesne veya eserin güzellik kaygısı ölçütüne göre değerlendirilmesi, insan ruhuna ve bakış açısına en doğru görünecek şekilde ortaya konulmasıdır. Bu nedenle değerler eğitimi kapsamında estetik değerın önemli bir yeri vardır.

1.3.2.19 Eserlerde Yer Alan Estetik Değeri

“Sokağa girdiğinde rengârenk çiçekler etrafını sardı. Sokak gül kokuyordu, menekşe kokuyordu, karanfil kokuyordu... O kadar güzel kokular üst üste geliyordu ki insanın içi huzurla doluyordu” (B.Ç, :57).

“Bu sardunyalarda çok güzelmiş” (B.Ç, :67).

“Güzel şeyler de vardı ama seçim yapmak her zaman ona zor geliyordu” (B.Ç, :67).

“Çiçeğe baktım, güzel bir çiçek” (B.Ç, :68).

“Genç öğretmen pencerenin önüne gitti, kırmızı sevimli sardunyalara baktı, hepsi çok güzeldi” (B.Ç, :77).

“Çiçek açtı, onca zaman sonra çiçek açtı! Ne kadar sevimli değil mi?” (B.Ç, :84).

“Hakikaten çok nadide bir çiçek, çok zarif ve asil ancak ben bu çiçeği bilmiyorum” (B.Ç, :84).

“Odada her taraf yeşil kapaklı kitaplarla doluydu, çeşitli çiçek tabloları, kalabalık bir masa... Ayrıca oda çok hoş kokuyordu. Misket limon kokusu gibi” (B.Ç, :86).

“Bakın, yaprakları kalın ve etli. Bunlar kaktüs özellikleri ama çiçeği orkide gibi, çok zarif. Sert koşullara dayanabilen bir kaktüs ile zarif bir orkidenin melez hali” (B.Ç, :92).

“Seni diğer güzel çiçeklerimin yanına alacağım. Sardunyalar... Bak onlar da çok sevimli” (B.Ç, :96).

“Giysiler üzerine o kadar güzel oturdu ki onun aynanın önüne götürüp gösterdiklerinde, kendisine hayranlıkla baktı ve ‘İşte ben’ dedi” (M.C, :35-37).

“... Çizeceği kelebek güzel olsun diye uğraştı” (F, :7).

“Hepsi birbirinden renkli, kimi çizgili, kimi benekli, kimi minik, kimi heybetli ama her resim farklı güzellikteydi” (F, :23).

1.3.2.20 Eşitlik

Eşitlik, “1. İki veya daha çok şeyin eşit olması durumu, denklik. 2. Kanunlar yönünden insanlar arasında ayırım bulunmaması durumu” (TDK, 2021, :179) tanımlamalarıyla yer almaktadır.

Toplumdaki bütün sınıfsal alanlarda insanların birbirleriyle kabiliyetlerine göre kazançta ve kayıpta yasalar önünde cins, ırk, dil ve dinî inançlarını ayırıştırmadan eşit gözetmesi durumudur. Değerler eğitimi kapsamında çocuğa öğretilmesi ve kazandırılması gereken en önemli değerlerden biri eşitliktir.

1.3.2.21 Özgürlük

Özgürlük, Türkçe Sözlükte;

1. “Herhangi bir kısıtlamaya, zorlamaya bağlı olmaksızın düşünme ya da davranma, herhangi bir koşula bağlı olmama durumu, serbesti.

2. Her türlü dış etkiden bağımsız olarak insanın kendi istencesine, kendi düşüncesine dayanarak karar vermesi durumu, hürriyet”(1999, :1050). olarak tanımlanmaktadır.

Çok geniş tanımlı bir anlama sahip olup bedenın tutsak edilse bile ruhın tutsak edilemeyeceği, dışardan yapılabilecek her tür baskıya karşın insanın kendisini savunma, anlatma ve ifade edebilmesi, aynı zamanda bunun için bazen olağan dışı

göstermiş olduğu çabaya özgürlük denir. Bir fikrin toplumda önem kazanabilmesi için eleştirinin özgürlük sınırlarını zorlamaması gerektiği ne kadar önemli ise bunun toplum tarafından kabul görmesi de özgürleştirilmiş bireyler sayesinde mümkün kılınabilir. Bu yüzden bireylerin çocukluktan başlayarak bedene pranga vurulabilir ruha asla deymi çerçevesinde yetiştirilmesi ve eğitilmesi oldukça önemli bir değerdir.

1.3.2.22 Eserlerde Yer Alan Özgürlük Değeri

“Bir daha senin özgürlüğünü kısıtlamayacağım” (K.K. :64-65).

1.3.2.23 Sevgi

Sevgi, “İnsanı bir şeye veya bir kimseye karşı yakın ilgi ve bağlılık göstermeye yönelten duygu” (TDK, 2021, :541) olarak tanımlanmıştır. Ayverdi (2011, :1095) ise sevgi kavramını “İnsanı karşılık beklemeden yakın ilgi, dostluk, şefkat, bağlılık göstermeye yönelten ve fedakârlıkları göze aldıracak kadar güçlü olabilen duygu, sevme duygusu, muhabbet” şeklinde ifade etmiştir. Sevgi, insanın insana besleyebileceği en saf duygudur. İnsanlar ve canlılar arasındaki bağı güçlendiren vazgeçilmez bir hissiyattır. Aynı zamanda sevgi, içsel tercihlerimize yön veren sezidir (Hökelekli, 2013).

Sevgi verilmesi halinde insan üzerinde olumlu etkiler yaratan kendini değerli ve özel hissetmesi durumudur. Sevgi eksikliği halinde insan ve hayvan psikolojisi üzerinde derin yaralar açabilen yoksunluk halinin en belirgin göstergesidir. Sevgiyle büyüyen toplumlarda kendinden emin bireylerin yetişmesi gayet doğal olup bu konunun değerler eğitimi kapsamında sıklıkla ele alınması oldukça önemlidir.

1.3.2.24 Eserlerde Yer Alan Sevgi Değeri

“Amca, amca, senin gönül göziün güzel ya, göz görse ne olur görmese ne olur” (B.Ç. :12).

“Rica ederim, ben de sevindim sizi gördüğüme” (B.Ç. :22).

“En büyük güç sevgidir” (B.Ç, :37).

“Sevgi, en güçlü ilaçlardan daha güçlü, evet, evrenin merkezine gidip gelebilen bir güç varsa o da sevgidir” (B.Ç, :37).

“Sevenler, sevilenler için bol bol çeşit vardı” (B.Ç, :57).

“Satın alanlar ise bir hastayı, bir dostu, bir sevgiliyi, bir akrabayı, bir düğünü, bir doğumu sevgi ile karşılamak için çiçek alma mutluluğunu yaşadıklarından dolayı heyecanlıydı” (B.Ç, :57).

“Çok sağ olun, evet çiçekler de sevgiden anlıyor, sevgi verdikçe her şey güzelleşiyor” diye mırıldandı” (B.Ç, :61).

“Çiçekçi teyze de dedi ki ‘Çiçekleri seversen açarlar.’ Ben seni seviyorum” (B.Ç, :69).

“Annesinin sevgi dolu sesi genç öğretmene hep huzur verirdi” (B.Ç, :70).

“Birbirinizi sevmekten vazgeçmeyin” (B.Ç, :96).

“Ah küçük meşe... Ne güzel kalbin var” (F.M, :10).

“Kızım seni seviyorum” (F.M, :23).

“Bak senin annen seni ne güzel yetiştirmiş” (F.M, :32).

“Gönül yürekte gelen temiz duygulardır, bizi özümüze bağlayan bağdır” (F.M, :31).

“Gönül güzelse her şey güzel olur. Bak senin gönlün güzel, benim gözlerim kocaman ama gönül güzelliğini görmek için yürek yeter” (F.M, :32).

“Açıkgası seni seviyorum, üstümüzde hakkın var” (F.M, :42).

“Yaşasın! İyi ki varsın” (F.M, :42).

“Neden hocam, ben sizi seviyorum” (K.K, :19).

“Babam hep derdi ki, ‘Evlat, bir insanın yeni tanıdığı birini sevmesi en az bir sene sürer, sevgi çok zor iştir. Biri hemen seni seviyorum diyorsa bu gerçekçi değildir, sevgi emek ister, zaman ister, sabır ister’” (K.K, :41-42).

“Yüreğinizden sevgi, aklınızdan doğru eksik olmasın” dedi ve evine gitti” (K.K, :66).

“Yavru tavşan koşup babasına sarıldı” (B.Y, :5).

“Kitap duyduklarından memnun, ‘Sen harika bir tavşansın, hep böyle kal...’ dedi” (B.Y, :27).

“Anne ve babasına sarıldı” (B.Y. :29).

“...Anne ve babası ona sevgiyle gülümsüyordu” (B.Y. :19).

“Yavru tavşan kitaba sarıldı: ‘Ben de seni çok sevdim sevgili kitap’” (B.Y. :28).

“Beni okuduğun için teşekkür ederim. Seninle tanıştığıma çok memnun oldum. Sıkıldığın zaman beni tekrar okuyabilirsin. Senin için yazıldım” (B.Y. :28).

1.3.2.25 Saygı

Saygı, “1. Değeri, üstünlüğü, yaşlılığı, yararlılığı, kutsallığı dolayısıyla bir kimseye, bir şeye karşı dikkatli, özenli, ölçülü davranmaya sebep olan sevgi duygusu, hürmet. 2. Başkalarını rahatsız etmekten çekinme duygusu” (TDK, 2021, :530) tanımlarıyla yer almaktadır.

Saygı, insanların birbirlerine karşı özenli davranışları ve hareketleriyle önemsediklerini hissettirmeleridir. (Ekinci, 2020)

Bu kapsama genellikle ataerkil toplumlarda yaşlıları, meslek sahiplerini, dinî ve manevi değerlere gösterilen hassasiyete saygı denilmektedir. Bu bağlamda değerler eğitimi çerçevesinde oldukça önem arz eden bir konudur.

1.3.2.26 Eserlerde Yer Alan Saygı Değeri

“Genç kadın nezaketen yaşlı adamı bekledi” (B.Ç. :12).

“Sayın öğretmen... Sayın öğretmen! Portakalcı öğretmen” (B.Ç. :22).

“Bu çok saygı duyulacak bir özelliktir” (B.Ç. :28).

“Genç öğretmen, ‘Çok özür dilerim, dikkat edeceğim’ dedi” (B.Ç. :41).

“Yaşlı adam şapkasını eliyle tuttu, teşekkür anlamında sol elini kaldırdı ve geçerken birkaç saniye eli havada kaldı” (B.Ç. :44).

“Sayın öğretmenim... Orada mısınız? Beni duyuyor musunuz” (B.Ç. :47).

“Genç öğretmen nezaketen kapıdan biraz uzaklaşmıştı, burnunu her şeye sokuyormuş gibi bir izlenim bırakmak istemiyordu” (B.Ç. :49).

“Bileklerim bugün kesin kopacak’ dedi. Buna rağmen nezaketinden ödün vermedi” (B.Ç. :51).

“Genç öğretmen, ‘Teşekkür ederim, zahmet ettiniz, müsaadenizle’ diyerek ayrıldı” (B.Ç, :51).

“Bakın onlar neredeyse kendi ağırlıklarının yirmi katını bile taşıyorlar, bence verdikleri mücadele ve emek saygıyı fazlasıyla hak ediyor” (F.M, :38).

“Kabalıklarından dolayı özür dilerim. Tüm meşeler böyle değildir, küçüklerle karşı saygı çok önemli” (F.M, :41).

“Biz sözümüzü tutarız, söz veririm tutmak zorundayım ama ya yapamazsam diye endişelerim var. O zaman sana mahcup olurum, sonra gelip gönlünü alamam” (F.M, :42).

“Sayın karınca, sayın karınca, bakar mısınız, çok önemli” (F.M, :50).

“Küçük meşe çok sevindi, teşekkür etti” (F.M, :51).

“Asıl marifet evrenin kurallarını değiştirmek değil o kurallara saygı duymaktır” (F.M, :56).

“Odaya girdi ve maymuna saygılı bir şekilde selam verdi” (M.C, :32).

“Çünkü ilk günden beri davranış bilimci bana çok kibar davranıyor” (M.C, :38).

“Sayın davranış bilimci, sizi başta yanlış anlamıştık ama hatamızdan erken döndüğümüz için mutluyuz” (M.C, :40).

“Sen herhangi biri değilsin, seninle iftihar ediyoruz” (M.C, :55)

“Davranış bilimci saygıyla ayağa kalkıp konuştu” (M.C, :73).

“Bilim akademisinin değerli üyeleri, hepinizi sevgiyle ve saygıyla selamlıyorum” (K.K, :11).

“Dr. Boz eliyle ‘bekle’ anlamına gelen bir hareket yaptı ve Dr. Kal’ın konuşmasını dinlemeye devam etti” (K.K, :13).

“Başka bir asistan, ‘Hocam, çantanızı taşısam’ dedi. Hoca, ‘Çok sağol ama ben başkasına iş yaptırmam’ diye teklifi geri çevirdi” (K.K, :19).

“Savlarınızda bana ilham veren noktalar var, o açıdan size de teşekkür borcum var” (K.K, :31).

“Sayın çiftçi, kazınız gerçekmiş. Öncelikle benim önyargımı kırdığınız için teşekkür ederim” (K.K, :54).

1.3.2.27 Sorumluluk

Yaman'a (2014) göre sorumluluk, bireylerde var olması gereken yükümlülükleri yerine getirebilme duygusu ve değeridir.

Bir başka tanımda ise ‘‘Sorumlu olma durumu, iş ve davranışlarından hesap verme durumunda bulunma, mesûliyet’’ (Ayverdi, 2011, :1123) olarak yer almaktadır.

Sorumluluk, bireyin kendisine, çalışmış olduğu kurum ya da devlete karşı hesap verilebilir şeffaf bir şekilde yerine getirmekle mükellef olduğu işleri bir hiyerarşi ve düzen içerisinde ortaya koymasısıdır. Bu sorumluluk bilincinin çok erken yaşlarda kazandırılabilmesi açısından değerler eğitimi çerçevesinde muhakkak yerini alması gereken bir değerdir.

1.3.2.28 Eserlerde Yer Alan Sorumluluk Değeri

‘‘Toplumlar ve topluluklar bir zincir misalidir, senden önceki seni etkiler, sen de senden sonrakini etkilersin. O yüzden toplumsal bilinç sadece kendini değil, senden öncesini ve sonrasını düşünmeyi gerektirir’’ (F.M, :30-31).

‘‘Sana söz verdiğini söyledi, sözünü mutlaka tutmak zorundaydı’’ (F.M, :52).

‘‘Sayın MAN, öyle bir sorumluluğunuz var ki başarısız olsanız bile bu bir başarıdır’’ (M.C, :43).

‘‘Arkadaşlar sakın olun! Bir şey olmayacak. Ben bu sahneyi defalarca kafamda seyrettim, onun ne yapabileceğini ne yapamayacağını biliyorum. Şimdi onunla iletişime gireceğim, bakın nasıl sakinleştireceğim. Siz rahat olun, bu proje başarılı olacaktır. Sakın olun lütfen’’ (M.C, :51).

‘‘Kimse kendini sorumlu tutmak istemez ise, kimse kendi yoğurduna ekşi demek istemez ise dertler nasıl çözülecek?’’ (M.C, :72).

‘‘Bak delikanlı, işi başkasına yaptırmak başta hoş gelir, insanı rahatlatır, hatta ekonomik olarak da büyütebilir; ama uzun vadede insanı tembelleştirir, insan yeteneklerini kaybeder... Bir düşün, bu, problemleri çözmek yerine başkalarına çözdürmek gibi bir şey... Hep başkalarına bağımlı kalırsın... Bir örnek vereyim: Eliyle hesap yapamayan bir çocuk, sürekli hesap makinesi kullanırsa ne olur? Belki hesabı çok hızlı yapar ama yavaş yavaş matematiği unuttur. Böyle biri çok zor matematikçi olur’’ (K.K, :19).

‘‘Atıf önyargısı, iyi bir şey olduğunda ben yaptım, kötü bir şey olduğunda başkası yaptı... Atıf önyargısı, sorumluluk almamak için hatalarda başkalarını sorumlu tutmaktır’’ (K.K, :64).

1.3.2.29 Tasarruf

Tasarruf, “1. Bir şeyi istediği gibi kullanma yetkisi. 2. Tutum. 3. Para biriktirme” (TDK, 2021, :598) tanımlarıyla yer almaktadır. Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisinde tasarruf kavramı için “Bir şeyi istediği gibi kullanma olanağı, yetkisi. 2. Herhangi bir şeyi tutumlu kullanma. 3. Harcamalarını kısarak para biriktirme. 4. Tasarruf etmek, bir malın sahibi olmak, onu dilediği gibi kullanmak; para biriktirmek; bir şeyi tutumlu kullanmak” (1986, :11274) tanımlamaları yapılmıştır.

Bu bağlamda tasarruf, kelime anlamıyla tahmin edilemeyen durumlar için eldeki mevcut mal, para ya da benzeri şeylerden kesintiye gitme halidir de denilebilir. Değişen koşullara uyum sağlayabilmek için mevcutta var olan her şeyin bir plan dâhilinde zamana yayarak daha verimli kullanılmasıdır. Bu bağlamda çocuklara erken dönemden itibaren tasarruf bilincinin aşılması ve değerinin verilmesi gerekmektedir.

1.3.2.30 Eserlerde Yer Alan Tasarruf Değeri

“Kızım, pazara erken gidersen fiyatlar yüksek olur, akşam saatinde gidersen fiyatlar düşer” (B.Ç, :7).

“İçinden bir ses şunu söylüyordu: ‘Ya başka tezgâhlarda aynı portakal daha ucuz ise?’

“Pazarcı, genç kadının bakışlarındaki tedirginlikten düşüncesini okumuş gibi, ‘Abla, bizim fiyatlar uygun, için rahat olsun’ dedi” (B.Ç, :10).

“Yaşlı adam ‘Orada 3 kilosu 10 liraydı, kilosu 3.3 lira eder. Burada 5 kilosu 15 lira, o fiyata göre 16.5 ederdi, yani oradan 5 kilo alsaydın 1.5 lira fazla ödeyecektin” (B.Ç, :13-14).

“Ben hep önce pazarı iki-üç kere gezerim, tüm fiyatlara bakarım, sonra alışveriş yaparım” (B.Ç, :14).

1.3.2.31 Vatanseverlik

Vatan kelimesi “Yurt” (TDK, 2021, :654) şeklinde tanımlanmıştır. Vatan kelimesi için “1. Bir kimsenin doğup büyüdüğü ve yaşadığı yer, yurt. 2. Bir milletin

üzerinde yaşadığı, hâkim olduğu toprak, yurt” (Ayverdi, 2011, :1310) tanımlamaları da yapılmıştır.

İnsanoğlunun yaşadığı yere sahip çıktığı ve koruduğu topraklara vatan, bunu yaparken hissetmiş olduğu yoğun duygulara ise vatanseverlik denilebilir. Vatanseverlik vatan kavramıyla birbirinden ayırıştırılması gereken duygusal bir bağdır. Vatanseverlik kavramı değerler eğitimi açısından çok daha önem arz eden bir konu olduğu için çocuklara erken yaşta öğretilmesi gerekmektedir.

1.3.2.32 Eserlerde Yer Alan Vatanseverlik Değeri

“Burası bizim toprağımız. Meşeler için toprakları kıymetlidir” (F.M, :22).

1.3.2.33 Yardımseverlik

Yardımsever kavramı, “Yardım etmekten hoşlanan, hayırsever” (TDK, 2021, :671) olarak tanımlanmıştır. Yardımseverlik tanımı ise Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisinde “Yardımsever kimsenin niteliği; durumu, hayırseverlik” (1986, :12422) olarak yer almaktadır.

Yardımseverlik, maddi anlamda yapılabildiği gibi manevi anlamda da yapılabilir olması sebebiyle zor durumda olanlar için doğru amaçlar çerçevesinde ve karşılık gözetmeksizin yapılan bir iyilik halidir. Bu durum kişi vicdanı açısından manevi anlamda rahatlatıcı bir sebep olduğu gibi, muhtaç durumda olanlar için kolaylaştırıcı ve mutluluk verici bir durumdur. Bu bağlamda değerler eğitimi çerçevesinde kazandırılması gereken önemli bir değerdir denilebilir.

1.3.2.34 Eserlerde Yer Alan Yardımseverlik Değeri

“Pazarcı, ‘Birazdan gelir’ dedi. ‘Siz dolaşın... Ben geldiğinde size yönlendiririm” (B.Ç, :18).

“Çiçekçi son kez yardımcı olmak niyetiyle şunları söyledi” (B.Ç, :60).

“Adam, ‘Merhaba, nasıl yardımcı olabilirim?’ diye yanıt verdi” (B.Ç, :62).

“Yardım edeyim mi?” (B.Ç, :63).

“Genç, utangaç bir yüzle, ‘Yok... Yok... Bozuk param var’ dedi. Adam kalktı, eski, teneke bir kutudan birkaç lira bozuk para alıp çocuğun avucuna tutuşturdu” (B.Ç, :64).

“Çiçekçi, ‘Benden olsun’ dedi, ‘Bir çiçeğin açması için bunca yolu gelip mücadele veren birine destek olmak benim görevim” (B.Ç, :65).

“Bu, dükkânın kartı... Bir şey olursa çiçeği alıp buraya getirmenize gerek kalmadan ararsınız” (B.Ç, :68).

“İsterseniz ondan adresini alırım. Bir dahaki gelişinizde size veririm” (B.Ç, :74).

“Onun odası tam bu laboratuvarın üstündedir, ileride merdivenler var, oradan çıkabilirsiniz” (B.Ç, :86).

“Öğretmen sevinçli bir ses tonuyla, ‘Olur, çok sevinirim, yardımınız için teşekkür ederim.’ diyerek odadan ayrıldı” (B.Ç, :88).

“Sizin yardımınız olmasaydı bu bilgi ortaya çıkmayacaktı” (B.Ç, :94).

“Size de teşekkür ederim. Karşılık beklemeden destek oldunuz” (B.Ç, :95).

“Ben ortadayım ya, eğer biraz büyüyebilirsem, şemsiye gibi hepinizi kavrırım, güneş sizi yakmaz” (F.M, :12).

“Bir dakika lütfen, bana yardım edecek misin?” (F.M, :41).

“Lütfen. İçimden bir ses sanki sen yardım edebilirsin diyor” (F.M, :42).

“Meşenin gövdesinden indi, aşağıda bir daha el salladı ve diğer arkadaşlarına yardıma gitti” (F.M, :43).

“O yardım edecek, sonunda yardım edecek biri çıktı. Gördün değil mi?” (F.M, :43)

“Bana söz vermişti yardım etmek için” (F.M, :50).

“O karınca arkadaşınız bu konuda bana yardım sözü vermişti” (F.M, :51).

“Sorunun çözümünü biliyorum ama burada ayaküstü anlatılacak bir şey değil... Beni onlarla görüştürme imkânın olursa yüz yüze anlatırım” (M.C, :19).

“Siz daha iyi bilirsiniz ama benim bir arkadaşım sanırım bu konuda size yardımcı olabilir” (M.C, :20).

“Maymunlardan biri MAN’ı toplama yerlerine davet etti: ‘Gel seni diğerleriyle tanıştıralım’” (M.C, :67).

“Diğer taraftan da onca birikim ve tecrübesini paylaşmak istiyordu, bu yüzden kısaca yaptıklarından söz etti” (M.C. :74).

“Yavru Tavşan, annesi ile bahçedeydi. Çiçeklerin saksısını değiştiren annesine yardım edecekti” (B.Y. :1).

1.4 Çocuk Edebiyatının Temel Öğeleri

1.4.1 Dış Yapısal Öğeler

1.4.1.1 Kapak

Arıcı’ya (2016) göre çocuk kitapları çocukların ilgileri çekecek biçimde düzenlenmeli ve çocuk kitabı gördüğünde okuma isteği uyandırmalıdır. Kitap kapakları dikkat çekici olmalı ve eserin muhtevasına uygunluk göstermelidir. Kitap kapağı dayanıklı nitelikte olmalı ve uzun süre kullanılabilmelidir. Aynı zamanda eserin hitap ettiği yaş kitlesi hakkında bilgi verilmelidir.

Şimşek’e (2020) göre ise çocukların kitaplara yönelirken dikkat ettikleri ilk unsur kitap kapağı, kapakta bulunan görsel ve yazılardır. Kitap kapağında yer alan görseller çocuğa kitapta ele alınan konuya dair fikir vermelidir. Bu görseller, çocuğun okuma sürecinde ön bilgilerini harekete geçirecek ve onunla ilişkili bir bağlantı kurmasına yardımcı olacaktır.

Kitap kapağında yer alan görsel tasarımın yeterli düzeyde ilgi çekmiyor oluşu ya da tasarımın abartılması durumunda eserin içeriği iyi olsa bile çocukta merak uyandırmayabilir. Okul öncesi dönemdeki çocukların kitaplara olan ilgilerini artırmak, okuma sevgisini aşılacak ve okumayı alışkanlık haline getirmek için eser kapaklarında yer alan tasarımlar oldukça etkileyici olmalıdır. Bunun yanı sıra kitabın uzun süreli kullanımını mümkün kılmak için kapağın sağlam bir yapıda olması gerekmektedir.

1.4.1.2 Kağıt ve Sayfa Düzeni

Arıcı'ya (2016) göre çocuk kitaplarında kâğıt baskısı sağlam olmalıdır. Basımı yapılan harfler ise çocukların yaşları ve bilişim düzeylerine yönelik tercih edilmelidir. Harfler, çocukların rahat biçimde okuyabileceği büyüklükte ve yüzeydeki renge karşıt basılmalıdır. Satır boşlukları makul mesafeyle kâğıdın içerisinde yer almalıdır.

Çocuk kitaplarında tercih edilmesi gereken kağıt türü genellikle parlaklığı az ve ince yapıda olanlardır. Bu yapıdaki kâğıtların kullanımıyla çocuklar kitap sayfalarını rahatlıkla çevirebilir ve kâğıdın mat olması sayesinde ışık yansımadan sayfalar rahatlıkla okunabilir (Kıbrıs, 2010).

Şimşek'e (2020) göre ise çocukların bilişsel aşamalarına yönelik olarak kelime içerisindeki harfleri rahatça görebilmeleri ve tanıyabilmeleri hedeflenerek yazı büyüklükleri tercihi, yazı karakterlerinin kullanım amaçlarına göre tırnaklı tırnaksız yazıların yahut süslü karakterlerin seçimiyle çocukların kitabı okuyabilme derecelerine doğrudan tesir etmektedir.

“Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığının ders kitapları ve diğer yayınlar için belirlediği harf büyüklükleri şöyledir:

6 yaş için 24 punto

7-9 yaş için 16-18 punto

12 yaş ve üstü için 11 punto” (Şimşek, 2020: 94).

1.4.1.3 Boyut

Çocuk kitapları, çocukların fiziksel olarak rahat tutabilecekleri boyutta ve kolayca taşıyabilecekleri ağırlıkta olmalıdır. “Sürekli aynı boyutlardaki kitaplar yerine farklı boyutlu kitapların tercih edilmesi gerekir” (Tür ve Turla, 2005, :37, akt: Şimşek, 2020, :92).

“Kitap fazla hacimli olmamalıdır” (Arıcı, 2016, :51)

Şimşek'e (2020) göre kitap kapağının genişliğinin çocukların kucak boyutlarını aşmamasına özen gösterilmesi gerekmektedir. Çocuk kitap kapağını açtığında kitap kucağa uygun şekilde yerleşecek ebatta olmalıdır. Aynı zamanda çocuk kitabı, kitaplık raflarında uyum sağlayabilecek boyutlara sahip olmalıdır.

1.4.1.4 Resim

Oğuzkan'a (2013) göre çocuk edebiyatı kitaplarında bulunan resimlerin yalın, anlaşılır ve konuya uygun olması gerekmektedir. Aynı zamanda resimler mutluluk verici öğeler barındırmalı, eğlenceli ve şirin olması lâzımdır. Resimler, sayfanın içerisinde uygun noktalara yerleştirilmelidir. Resimler ile yazılı içerik arasında bütünlük sağlanmalıdır.

Çocuk edebiyatına yönelik yazılan eserlerde resim kavramı, güzel sanatların başlangıcı niteliğindedir. Bu yüzden resimleyen ve yazarların çocukta bırakacakları etkileri göz önünde bulundurarak gelişimlerine katkı sağlamalıdır (Kıbrıs, 2010).

Şimşek'e (2020) göre ise bilhassa okul öncesi dönemdeki çocuklar kitapların içeriklerine değil içinde yer alan görsellere ilgi gösterirler. Okul öncesi evresinde çocukların temel okuryazarlık yeteneklerine sahip olmadığı göz önünde bulundurulduğunda resimlerin içerik kadar önemli olduğu açıkça ortaya çıkmaktadır. Bu çerçeveden bakıldığında okul öncesi dönemde öğrenimin genel olarak yazınsal metinlerle değil resim destekli kavramlarla sağlandığı anlaşılmaktadır.

1.4.2 İç Yapısal Öğeler

1.4.2.1 Konu

TDK'ye (2021) göre konu, “Konuşmada, yazıda, eserde ele alınan düşünce, olay veya durum, mevzu” şeklinde tanımlanmaktadır.

Çocuk edebiyatı kitaplarının, çocuğa görelilik ilkesi göz önünde bulundurularak yazılması gerekir. Çocuğa görelilik ilkesi okul öncesi dönemden gençlik çağına kadar

dil edinimleri ve zihinsel kabiliyetlerine katkıda bulunmaktadır. Çocuğun evreni, merak ettikleri ve bakış açıları önemsenerек bu çerçevede eserler kaleme alınmalıdır (Arıcı, 2016).

Yalçın ve Aytaş'a (2017) göre tema ile konu arasında kurulan bağlantıda uyum sağlanmalı, olaylar çocuğun dikkatini kitaba verebilecek şekilde konumlandırılmalı, gereksiz detaylara yer verilmemeli, tutarlı ve sade bir anlatım yoluna gidilmelidir. Bu bağlamda konu, çocuk kitaplarına uygun olmalı, ana fikir ve kahramanlarıyla bütünlük oluşturacak şekilde ele alınmalıdır.

Oğuzkan'a (2013) göre ise çocuk kitaplarında tercih edilmesi gereken konular çok önemlidir. Konular küresel özelliklerin yanı sıra ulusal özellikler çerçevesinde de gelişim göstermelidir. Aynı zamanda konular sosyal hayatta yer alan örf ve adetlere uyum sağlayacak şekilde seçilmelidir. Yazarlar konuları merak uyandıracak biçimde ele almak için farklı yaş kitlesindeki çocukların ilgi alanlarını saptamalı ve bu bilgiler üzerine eseri inşa etmelidir. Çocukların okudukları kitaplardan keyif alabilmeleri ve aynı zamanda sıkılmadan düşünmeye yönlendirilmeleri gerekmektedir. Mizah unsurları ile çocuklar okumaya teşvik edilerek öğrenme aşamaları daha sağlıklı ve keyif verici hale getirilmelidir.

1.4.2.2 Tema

TDK'ye (2021) göre tema, “1. Asıl konu. 2. Öğretici veya edebî bir eserde işlenen konu, düşünce, görüş” tanımlarıyla yer almaktadır.

Yalçın ve Aytaş'a (2017) göre edebi yapıtlar yazarın duygu ve düşüncelerini ifade etmek ve okuruna bir mesaj iletmek amacıyla kullanılan araç niteliği taşımaktadır. Sanatçı, iç dünyasında yaşadıklarını yansıtarak yapıtını oluşturur ve kendine özgü bir anlatım şekli kullanır. Bu sayede aslında yazar okuyucu ile duygusal veya düşünsel bir ilişki kurarak eserin vermek istediği mesajı aktarmaktadır. Bu

yaklaşım ile edebi yapıtlar, insanların tecrübelerini, duygu, düşünce ve hayallerini paylaşma ve anlatma amacı gütmektedir denilebilir.

Şimşek'e (2020) göre ise çocuk yapıtlarında tema ve konu bağlantısı sağlam şekilde sağlanmalıdır. Konular mantık çerçevesinde oluşturulmalı ve birbiriyle tutarlı olacak şekilde geliştirilmelidir. Eserlerde ele alınan konularda din, dil ve ırk ayrımcılığına yönelik peşin hükümler verilmemeli, ayrımcılık yapılmamalı, akıl ve bilimin üstünlüğüne öncelik verilmelidir.

1.4.2.3 Kahraman

TDK'ye (2021) göre kahraman, “Roman, hikâye, tiyatro vb. edebiyat türlerinde en önemli kişi” olarak tanımlanmıştır. Karakter ise “...Edebî eserlerde geçen bir kişiyi benzerlerinden ayıran temel özelliklerin tümü, olaylarda kişinin davranışlarına yol gösteren ve onda hak edileni belirleyen davranış ve tutum biçimidir” (Gencan, Ediskun, Dürder ve Gökşen, 1974:78; TDK, 2005: 1077-1078, akt: Şimşek, 2017, :101). Yalçın ve Aytaş'a (2017) göre ise karakter, yaşanan olaylarda kendine has eylemlerde bulunan kahramanlar olarak tanımlanmaktadır. Aynı zamanda herhangi bir yaş grubundaki çocuklar okudukları kitaplarda yer alan karakterler ile benzerlik hissedebilir. Sanatçı, okurları ile karakterler aracılığıyla bağ kurabilmesi faktörünü göz ardı etmemeli ve karakterlerini seçerken buna çok önem vermelidir. Çocuk eserlerinde olması gerekenden fazla kahramana yer verilmemeli, diğer karakterler bir ana kahraman etrafında net tanımlarla ilişkilendirilerek ifade edilmelidir. Çocuk edebiyatı eserleri içerisinde tipleştirme kavramı, çocukların eğitim ve gelişme dönemlerinde oldukça büyük bir öneme sahiptir. Diğer adıyla karakterizasyon, ruhsal ya da toplumsal bir niteliğin özellikle bir kahraman üzerinde yoğunlaştırılması işlemidir. Yaş aralıkları incelendiğinde bilhassa küçük yaş gruplarında tercih edilen konuların karakterlerinin çevremizde yer alan insanlara

benzemesi gerekmektedir. Aynı zamanda konular yaşadığımız toplumda sıklıkla karşılaşılabileceğimiz durumlardan oluşmalıdır. Çocukların yaş grupları ve anlama kapasitelerine göre yaşanan ortam aşamalı şekilde geliştirilmelidir.

Çocuk kitaplarında ana kahramanın yeri neredeyse olay örgüsü kadar önemlidir. Doğru ve etkileyici biçimde tasvir edilen ana karakter romanın temel taşı sayılmaktadır. Okurun kitapla bağ kurması, olay örgüsüne bağlı olduğu kadar iyi bir karakter tasviriyle de mümkündür (Can, 2014).

1.4.2.4 Dil ve Anlatım

Şimşek'e (2020) göre çocuk edebiyatı ürünlerinde, dilin ifade imkânları çocukların zihinsel gelişim seviyeleri göz önünde bulundurularak kullanılmalıdır. Çocuk kitaplarında dil ve anlatımın çocuğun okuduğunu idrak edebileceği ve bütünüyle algılayabileceği basit düzeyde olması önemlidir. Kavrama düzeyine doğrudan tesir eden dil anlatım burada hayati bir faktördür. Çocuk yaş grubu dikkate alındığında dil anlatımdaki kullanılan cümlelerin türü ve uzunluğu anlamayı doğrudan etkilemektedir. Çocuk edebiyatı kitapları, çocuğun kelime haznesini ve düşsel dünyasındaki imgeleme gücünü arttırmasında önemli bir donanımdır. Bu eserler çocuğun hitap gücünü, iletişim kurma becerisini kuvvetlendirir ve sürekli geliştirir. Çocuğun çevresini anlamasına ve yaşadığı ortamı yorumlayıp algılayabilmesi için kolaylaştırıcı olanak sağlar. Dolayısıyla bu eserler sayesinde çocuk kişisel gelişimi yanı sıra kültürel normlarını, saygı, sevgi ve çok daha çeşitli duygularla tanışabilir. Bu sayede empati kurmayı öğrenir, karşılaştığı olumlu veya olumsuz olaylar karşısında farklı bir bakış açısı yakalayarak çözüme ulaşabilir. Bu değerler ve kazanımlar göz önünde bulundurulduğunda çocuğun kitapla erken yaşlarda tanışması ve kitap ile büyümesi son derece önemli bir konudur. Dolayısıyla uzun cümleler anlamayı güçleştirmekte olup anlama ve öğrenme süresini uzatmaktadır. Diğer yandan çocuklar

mecazi sözcükleri anlamayabilirler, bu yüzden gerçek anlam ve somut cümlelerin kullanımını da önemi bir faktördür.

Çocuk kitaplarındaki dil anlatım kalıbı çocukların günlük hayatta karşılaşabileceği sözcükler üzerinden oluşturulması gerekmektedir. Böylelikle çocuğun okuma becerisinin gelişmesi için faydalı olacaktır.

Bu bağlamda çocuk kitaplarında kullanılan dilin, çocuğun aile ve çevresindeki tanık olduğu lügate yakın olması, kitabı anlamasına ve anladığını yorumlamasına doğrudan etki edeceği söylenebilir.

Yalçın ve Aytaş’a (2017) göre çocuk kitaplarında anlaşılabilirliği arttırmak için yüklem ve öznenin birer defa kullanılması önemli bir konudur. Çocuğun okuduğunu anlama ve yorumlamasını kolaylaştırmak adına eserde ilgeç, bağlaç, argo kelimeler ve sokak diline olabildiğince yer verilmemelidir.

1.4.2.5 İleti

Türk Dil Kurumu Sözlüğünde “Mesaj”(2021, :267) olarak tanımlanmıştır. “İleti (ana düşünce) yazarın okurla paylaşmak istediği asıl düşüncedir. Öğretici metinlerde, yazarın savunduğu, vermek istediği düşünce biçiminde de tanımlanabilir” (Sever, 2008, :140, akt: Şimşek, 2020, :109). Bu bağlamda ileti; yazılı veya sözlü biçimde anlatılmak, ulaştırılmak istenilen mesaj denilebilir.

Şimşek’e (2020) göre çocuk edebiyatı eserleri, basit konular dâhilinde vermeye çalıştığı iletiler ile çocukları farklı düşünme, sorgulama ve üretmeye yönlendirirken kazandığı bilgiler doğrultusunda kendine özgü bir karakter yapısı oluşturur. Bu bağlamda çocuk, kazandığı gelişim sayesinde aile içi ve yakın çevresinde kendini güvende hisseder.

Bölüm 2

YÖNTEM

2.1 Araştırma Modeli

Söz konusu araştırma, Anooshirvan Miandji'nin "Bilge Çiçek", "Filozof Meşe", "Kara Kaz", "Muz Cenneti", "Ben Yanılabilirim", "Farkında" kitaplarının nitel araştırma yöntemlerinden olan doküman analizi tekniği kullanılarak meydana getirilmiştir. Araştırmada incelenen konu Milli Eğitim Bakanlığı'nın Sosyal Bilgiler Dersi Eğitim Programı içerisinde bulunan 'adalet, aile birliğine önem verme, bağımsızlık, barış, bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, duyarlılık, estetik, eşitlik, dürüstlük, özgürlük, saygı, sevgi, sorumluluk, tasarruf, vatanseverlik, yardımseverlik' değerleriyle ele alınmıştır. Söz konusu çocuk edebiyatı eserlerinin somut biçimde temin edilmesinin ardından, muhtevanın çocuk edebiyatı çerçevesinde iç yapısal ve dış yapısal ögeler olarak ayrı ayrı incelemeleri yapılmıştır. Elde edilen veriler inceleme, çözümleme ve değerlendirilmeye tabi tutulmasıyla yapılandırılmıştır. Aynı zamanda eserde yer alan deyim, atasözü, ikileme ve devrik cümleler ele alınarak Türkçe dilinin kullanımına olan katkısı gözlemlenmiştir.

2.2 Çalışmanın Örneklemi

Araştırma evreni Anooshirvan Miandji'e ait çocuk eserleri ile oluşum göstermektedir. Araştırmanın örneklemi basit seçkisiz yöntem olarak belirlenmiştir. Bu çerçevede araştırmanın örneklemini Anooshirvan Miandji'ye ait "Bilge Çiçek", "Filozof Meşe", "Kara Kaz", "Muz Cenneti", "Ben Yanılabilirim", "Farkında" adlı çocuk kitapları oluşturmaktadır.

2.3 Veri Analizi

Gerçekleştirilen araştırma kapsamında çocuk edebiyatı kitaplarındaki ham veriler, iç yapısal ögeler ve dış yapısal ögeler olarak iki ana başlık altında farklı sınıflandırmalara ayrılmıştır. Bu sınıflandırmalar içerisinde yer alan sonuçlar bütüncül bir bakış açısıyla tetkik edilmiş ve değerlendirmeleri yapılmıştır.

Bölüm 3

BULGULAR

Bu kısımda Anooshirvan Miandjinin yazmış olduğu 4 çocuk romanı, 2 hikâye kitabı olmak üzere toplamda 6 eser temel ögeler çerçevesinde dış yapısal özellikler, iç yapısal özellikler ve değerler eğitimi başlıkları adı altında incelenmiştir. Bu kapsamda incelenmiş olan eserlere ait künye bilgileri Tablo 2’de gösterilmektedir.

Tablo 2: İncelenen Eserlere Ait Künye Bilgileri

No	Yazar Adı	Kitap Adı	Kitap Türü	Yayın Yılı	Sayfa Sayısı
1	Anooshirvan Miandji	Bilge Çiçek	Roman	2021	98
2	Anooshirvan Miandji	Filozof Meşe	Roman	2021	60
3	Anooshirvan Miandji	Kara Kaz	Roman	2021	69
4	Anooshirvan Miandji	Muz Cenneti	Roman	2021	78
5	Anooshirvan Miandji	Ben Yanılabilirim	Hikâye	2022	30
6	Anooshirvan Miandji	Farkında	Hikâye	2021	30

3.1 Eser Özetleri

3.1.1 Bilge Çiçek

Eser, genç bir öğretmenin erken saatlerde bir pazar alışverişine gitmesiyle başlar. Bir pazarcının bilimsel bir yöntemle portakallarını sattığını gören genç

öğretmen orada yaşlı bir emekli rehber öğretmen ile tanışır. Genç öğretmen ve yaşlı adamın ilginç bilimsel sohbetleri sonucunda genç öğretmen oldukça etkilenir ve pazarcıdan üç kilo portakal satın alır. Bu iki öğretmen sohbet ederek pazarı gezmeye devam ederken genç öğretmen diğer bir tezgâhta satılan portakalların, aldığı portakallara göre çok az daha ucuz olduğunu fark eder ve hayal kırıklığına uğrar. Yaşlı adam, fiyat farkına üzülen genç öğretmene eğer fazla portakal alsaydı taşımakta zorluk çekeceğini ve tek başına yaşadığı için hepsini bitirmekte zorlanacağını söyler. Böylece durumu olumlu ve olumsuz yönleriyle anlatarak genç öğretmene yardımcı olur. Genç öğretmen yine de duruma sinirlenir fakat rehber öğretmenin bakış açısından ve anlattıklarından o kadar etkilenmiştir ki, kendisini düşünmekten alıkoyamaz. Genç öğretmen, kafasındaki soru işaretlerini gidermek için bir an önce rehber öğretmenle görüşmeyi diler. Bir pazar günü genç öğretmen yaşlı adamla karşılaşır ve pazarın karmaşasından uzak bir parkta onu düşündüren soruları sorar. Genç öğretmen ettikleri sohbetten çok mutlu olur ancak aklına yerleşen soru filizleri yeşermeye devam etmektedir. Birlikte alışveriş yaptıktan sonra ayrı evlere doğru ilerlerken rehber öğretmen evinin önünde durarak genç öğretmenden onu biraz beklemesini ister. Üst kata çıkan rehber öğretmen bir süre sonra elinde bir bitki ile geri döner. Yaşlı adam bu bitkiyi genç öğretmene hediye etmek ister çünkü öğretmenin merak ettiği her şey bu bitkide gizlidir. Yaşlı adam, öğretmene bu çiçekten öğrenecek çok şeyi olduğunu söyleyerek onu uğurlar. Genç öğretmen diğer çiçekleri gibi rehber öğretmenin vermiş olduğu çiçeğe de özenle bakar ve sular. Fakat mevsimler geçer ve çiçek bir türlü açmaz. Bu durum genç öğretmende şüphe uyandırır ve çiçeğin adını yaşlı rehber öğretmenden öğrenmek ister fakat bir türlü ona ulaşamaz. Nihayetinde hafta sonu bir çiçekçiye giderek çiçeğin adını sorar. Çiçekçi de bu türü bilmez ve öğretmeni daha bilgili bir çiçekçiye yönlendirir. Oradan da çiçeğin adını ve neden bir türlü açmadığını

öğrenemeyen genç öğretmen, rehber öğretmene bir mektup yazarak olup bitenleri anlatır. Rehber öğretmen aylar sonra karşılık olarak genç öğretmene sadece sabırlı olması gerektiğini ve aradığı tüm cevapların o çiçekte saklı olduğunu söyler. Her yolu deneyip umudunu yitiren genç öğretmen hiç beklemediği bir günde çiçeğin açtığını görür ve cevapları artık her zamankinden çok daha umutlu bulabileceğini fark etmiştir. Şehirdeki üniversitenin botanik bölümüne giden öğretmen, bir bitki bilim profesörüyle birlikte çiçeğin türünü araştırmış ve nihayetinde bu çiçeğin yedi yılda bir açan çok nadide bir kaktüs olduğu gerçeğini öğrenmiştir. Genç öğretmen kaybetmediği umudu ve çalışkanlığı ile aldığı sonuçtan memnun, bilge çiçeğini her zamankinden daha çok sevmiştir.

3.1.2 Filozof Meşe

Eser, ormanda küçük bir meşe ağacının gölgesine bakarak boyunun uzamayıpna üzülmeye ve bu durumu sorgulamasıyla başlar. Annesine bu durumun sebebini sorar ve annesinden net olmayan bazı cevaplar alsa bile ona güvenmeye karar verir çünkü annesi ona karşı her zaman dürüst davranmıştır. İlerleyen günlerde meşe karıncaları görür ve bir düşünceye kapılır. Küçük meşe üzerindeki yükü hafifletirse boyunu uzayabileceğini düşünür ve bunun üzerine palamutlarını karıncalar için yere döker. Fakat aradan haftalar geçmesine rağmen gölgesinde hiçbir farklılık olmaz. Olup bitenin farkında olan annesi, küçük meşenin uzamayan boyu için üzülmeye daha fazla göz yumamaz ve ona tüm gerçeği anlatmaya karar verir. Kuraklık olan bir yaz ayında yan yana duran 15 meşe ağacının güneşten yanmaları söz konusuken büyük meşe bir fikir üretmiştir. Kendisi herkesten daha fazla uzayarak diğer meşeleri güneşten korumayı ve aynı zamanda köklerini genişletip bir şemsiye görevi görerek her meşe ağacına dipten elde ettiği suyu paylaşmayı teklif eder. Diğer meşeler ise bu fikri mantıklı bulur ve kabul ederler. Nihayetinde o meşe köklerini derine salarak tüm

suyu çekerek genişler ve diğer meşelerin hepsinden büyük bir boyuta gelir. Bunun üzerine büyük meşe herkes tarafından çok sevilir ve sürekli ne kadar özverili olduğu konuşulur. Fakat geçen zamanda bir şeyler değişir ve diğer meşelerin hepsi zayıflar. Uzayıp büyüyen meşe diğer meşelerin köklerinin derinlere inmesini ve topraktan beslenmelerini engellediği gibi, aynı zamanda güneşle olan bağlantılarını da bütünüyle kestiği için meşeler büyüyemez. Böylece o meşenin aslında fedakâr değil gücünü kötüyeye kullanarak diğer meşelerin zaafalarını suiistimal ettiği ortaya çıkar. İşte annesi küçük meşeye o gün bugündür nasıl orada sıkışıp kaldıklarını ve gölgesinin bir türlü neden uzamadığının izahını yapmıştır. Küçük meşe bu yaşananlara çok içerler ve bu durumu düzeltmek için düşünmeye başlar. Küçük meşe bir karıncayla, bir arıyla ve bir kelebekle konuşup durumu anlatmak ister fakat hiçbirinin onun derdini dinlemez. En sonunda küçük meşeyi dinleyen geceleri dolaşıp meşenin huzursuz olduğunu hisseden bir baykuş olur. Hikâyeyi daha önceden bilen baykuş yine de meşenin yanında olur ve yıldızları hiç göremeyen meşeye onların ne kadar güzel olduklarını anlatır. Meşe sürekli düşünür fakat derdine hiçbir bir çare bulamaz. Küçük meşe bir yaz günü çalışmakla meşgul olan karıncaları görür. Bunun üzerine bir süre önce palamutlarını döktüğü karınca, küçük meşeyi tanıyarak ona selam verir. Küçük meşe derdini anlatınca karınca da ona yardım edeceğine dair söz verir fakat zamanını söylemez. Diğer meşe ağaçları karıncaların yardım edemeyeceğini düşünse bile küçük meşe karıncanın vermiş olduğu söze güvenmektedir. Zaman geçer fakat değişen hiçbir şey olmamıştır. Küçük meşe inancını canlı tutmaya çalışsa da zaman zaman umutsuzluğa kapılır. Geçen onca zamanın ardından bir gece aniden kuvvetli bir rüzgâr başlar hayret verici bir ses çıkar. Hiç kimse ne olduğunu anlayamamışken büyük meşe yere yıkılmıştır. Bunun üzerine küçük meşe karıncaya ulaşmak ister fakat ancak arkadaşına ulaşıp gerçeği öğrenebilmiştir. Büyük meşenin köklerini karıncalar ve gövdesini de

tahtakuruları yiyerek bedenini içten çürütmüşler. Rüzgâr ise son vuruşu yapar ve böylece yıllar süren esaret son bulur. Ormandaki meşeler hakları olan güneşi görüyor, yıldızlara bakabiliyorlardı artık. Küçük meşe de artık büyüyor, geliyor ve o çok istediği gölgesi de nihayet uzuyordu.

3.1.3 Kara Kaz

‘Kara Kaz’ adlı eserde bir çiftçi, çiftliğinde kümeslerini kontrol ederken siyah bir yavru kaz görür. Çiftçi bu duruma çok şaşırır çünkü çiftliğinde hiç siyah kaz yoktur ve başka bir kazın çiftliğine girmiş olma ihtimali de mümkün değildir. Çiftçi eşine durumu anlatınca eşi bir türlü ona inanmak istemez. Kendi gözleriyle gördüğünde ise bu kazın hastalıklı olduğunu ve diğerlerinden farklı oluşundan dolayı komşular tarafından alay konusu olacaklarını düşünür. Fakat çiftçi ve eşi yine de kaza kıyamaz ve onu gizli saklı büyötmeye karar verirler.

Öte yandan şehirde akademi ikiye ayrılmış durumdadır. Her iki tarafın da kendi savunucuları mevcuttur. Bir taraf öyledir derken diğer grup eleştiride bulunup ya değilse düşüncesini savunan insanlardan ibarettir. Öyledir takımının başındaki kişi Dr. Kal.’dır ve ya değilse? takımının başındaki kişi ise Dr. Boz’dur. Dr. Kal’ın grubu çoğunluğu oluştururken aynı zamanda da varlıklılardır. Bu yüzden kendilerini güçlü görerek bilime katkılarının tartışılmaz olduğunu düşünürler. Dr. Boz’un takımı ise daha az sayıda kişiden oluşur ve bilimin sürekli gelişebilecek bir olgu olduğunu savunurlar. Dr. Kal konuşma yaptığı sırada dinleyicilere çoğunluk içerisinde yer almanın doğruluğun bir göstergesi olduğunu savunur, oluşturulan kuramların değiştirilemez olduğunu iddia eder. Konuşma sırası Dr. Boz’a geldiği zaman karşı grup yapılan konuşmayı dinlemeyerek sabote eder. Buna rağmen Dr. Boz kötü bir konuşmacının niteliklerini anlatarak Dr. Kal’a atıfta bulunur ve yüzünü kızartır. Bu

oturumda yaşananlara çok sinirlenen Dr. Kal ayağa kalkarak Dr. Boz'un konuşmasını sabote eder ve ettirir.

Gerçekleşen toplantılara sürekli sinirli bir şekilde gelen Dr. Kal konuşmasında bilimin güç ve zenginlik gerektirdiğini söyler, bu yüzden bir dahaki oturumda kimsenin ona karşı gelemeyeceğini ileri sürer. Dr. Kal bu iddiasına dayanarak bir sonraki oturumda sahneye bir kutu ile gelir ve tüm gözler merakla bu kutuya bakarken Dr. Kal kutunun içinden beyaz bir kaz heykeli çıkarmıştır. Buna dayanarak 'Dünyadaki tüm kazlar beyazdır, başka bir renkte kaz yoktur, bu evrensel yasaların simgesidir' (KK, :37) açıklamasını yapmıştır. Dr. Boz akademideki yoğun tartışmaların arasında kalmışken usulca salonu terk eder ve evine gider. Dr. Boz dünyada beyaz kazlardan farklı bir renkte kaz olabileceği ihtimalini de düşünür ve onu bulabilmek için asistanları ile birlikte her yere ödüllü ilanlar asarlar. Fakat şehirdeki kötü niyetli insanlar bu ilanda para ödülünü görünce kazları farklı renklere boyayıp Dr. Boz'a getirirler. Dr. Boz bunu kısa süre içerisinde fark eder ve hayal kırıklığına uğrar. Artık düşüncelerini kanıtlamak için ne yapacağını bilemez. Bu sırada Dr. Kal akademideki övgüleri kabul etmekte ve beyaz bir kaz heykeli yaptırmaktadır.

Bir gün şehirden köye giden bir kişi çiftlikte dolaşan siyah kazı görünce akademideki tartışmaları ve para ödülünü çiftçiye anlatır. Bunun üzerine çiftçi ve eşi bu duruma kayıtsız kalmak istemezler ve siyah kazı şehire götürmeye karar verirler. Fakat Dr.Boz gelen kazların gerçek olacağına dair inancını kaybettiği için artık kaz kabul etmek istemez ama çiftçi zor da olsa bir yolunu bulup onu konuşmayı başarır. Test yapmak için kazın birkaç tüyünü yolduktan sonra kazın yeni çıkan tüyleri de siyah olunca Dr.Boz çok mutlu olur ve siyah kazı her şeyden koruyarak gerçekleştirecek olan oturumu bekler.

Gerçekleşen oturumda Dr. Kal bu kazın gerçek olmadığını, boyalı olduğunu iddia eder. Dr.Boz asistanlar, tarafsız bir avukat ve Dr. Kal eşliğinde iki gün süren deneyin ardından kazın gerçekten siyah olduğu kanıtlanmış olur.

Siyah kaz önce yaşadığı çiftlikte istenmez, sonra bilimsel birkaç testten geçer ve tüylerinden olmuştur fakat artık herkes onun kıymetini bilir.

3.1.4 Muz Cenneti

‘Muz Cenneti’ adlı eserde millî uzay merkezinde uzaya gönderilmek üzere hazırlanan modülün altyapısı tamamlanmak üzeredir. Başmühendis açılış konuşmasında her şeyin hazır olduğunu, yalnızca modülün iniş yapacağı zeminin düz olması gerektiğini ve modülün düz zeminden örnek toplayamayacağını söyler. Modülden bölünebilecek bir kol yapılsa bile ne derece başarılı olunabileceği bilinemez. Bir deney yapılır ancak robotik sistem platformdan ayrılır ve başarısız olunur. Bunun üzerine millî uzay merkezinde yapılan toplantıda projenin gerçekleşebilmesi için herkesin fazla mesai yapması gerektiği söylenir. Herkes elinden geleni yaparken bir mühendiste kaygı belirtileri olduğu dikkatleri çeker ve psikoloğa yönlendirilir. Fakat mühendisin kaygıları işle alakalı olduğu için sorunu psikolog ile çözemez ve durumu bir arkadaşlarına anlatır. Arkadaşlarından biri sosyal bilimcidir ve bu konuda yardım edebileceğini söyleyerek bir sonraki gün mühendislerle bir araya gelir. Gerçekleşen toplantıda davranış bilimci uzaya bir maymun göndermenin sorunu çözebileceğini söyler. Herkes çok şaşırır fakat davranış bilimci maymunu kısa bir sürede aya gidebilecek şekilde eğitebileceğini söyleyince düşüncesi kabul edilir. Ertesi gün davranış bilimci ve psikolog birlikte bir ormana giderek çeşitli testler yaparak eğitilmesi en olası maymunu seçerler. Davranış bilimci maymuna bir oda hazırlar ve maymun gözlerini açtığında başka bir dünyadadır. Maymun orada yaşar, yemeği verilir ve bakımları yapılır. Maymunun bu odada gördüğü tek şey ise uzayda bir ay ve

yanında bir muzun olduğu bir tablodur. Sonunda maymun içgüdüsel olarak ayda muz olduğuna inanmıştır. Maymun dil eğitimi, astronotluk eğitimi gibi çeşitli aşamalardan geçirilir. Sonrasında simülasyon deneyleri yapılır ve zor da olsa bu aşamaları geçerek uzaya yapılacak olan yolculuğa hazır hale getirilir. Uzaya yolculuk başarılı bir şekilde tamamlanır fakat ayda muz olduğuna inanarak giden maymun muz olmadığını görünce büyük bir hayal kırıklığına uğrar. Bunun üzerine davranış bilimci onu sakinleştirir ve görevi tamamlamasını ister. Maymun ne yapacağını şaşırır ve uzaydan alması gerekenden fazla örnek alarak tekrar modüle döner. Fakat aldığı örnekler içerisinde bulunduğu modülde ağırlık yapar ve yolculuk sırasında modülün bozulmasına sebep olur. Dünyaya yaklaşan modül denize düşer ve maymunun gördüğü ilk şey ormandaki muzlardır. Diğer taraftan millî uzay merkezinde çalışan herkes suçu birbirlerine atarak dava açarlar. Bunun üzerine hâkim, başka bir maymunla deneyin tekrar yapılması gerektiğine karar verip davayı düşürür.

3.1.5 Ben Yanılabiliirim

‘Ben Yanılabiliirim’ adlı eserde Anne ve Yavru Tavşan bahçede birlikte vakit geçirirler. Yavru tavşan annesine çiçeklerin saksılarını değiştirirken yardım etmektedir. Birlikte bütün çiçeklerin saksılarını değiştirirler. Anne tavşan gülümseyerek yavru tavşana bir sürprizi olduğunu söyler. Yavru tavşan heyecanlı ve meraklı bir haldeyken baba tavşan elinde bir hediye paketiyle içeri girer. Yavru tavşan paketi açıp içinden kapağı boş bir kitap çıkınca üzülür. Buna karşılık babası onun özel bir kitap olduğunu söyler. Yavru tavşan kapakta ne göreceğini merak ettiği için vakit kaybetmeden büyük bir hevesle odasına koştu ve kitabı okumaya koyulur. Kitap çocukla konuşur. Yavru tavşan onun çok özel bir kitap olduğunu böylelikle anlar ve onu çok sever. Bu kitap Yavru Tavşana ön yargılı davranmaması gerektiğini fakat herkesin yanılabilceğini söylüyordu. Yanılmayı gidermek için eksik bir bilginin nasıl

giderileceğini de anlatmaktadır. Eksik bilgiler ancak çok çalışarak, dinleyerek ve öğrenmekten vazgeçmeyerek giderilebilir. Yavru Tavşan yaşananlardan önyargılı davranmaması gerektiğini anlamıştır. Yavru tavşan kitabı kapatacağı sırada boş kapakta kendi resmini görür. Resminin üzerinde ‘Ben Yanılabiliyorum’ yazmaktadır.

3.1.6 Farkında

‘Farkında’ adlı eserde tüm fırçalar, farklı uzunlukta ve kalınlıkta sıralı şekilde dizilmiş boyalar ile tanışacaktır. Resim çizecekleri boyalar geldiğinde en büyük ve kalın olan fırça kibirli bir şekilde ileriye çıkarak siyah rengi tercih etmiştir. Yaşanan karışıklıktan sonra her fırça kendi rengine karar verebilmiştir. Sonuncu olarak gelen en küçük ve en ince fırçaya ise sadece sarı renk kalmıştı, istemeyerek de olsa sarı rengi almıştır. Büyük kalın fırça kibirle her yeri boyar ve küçük ince fırçanın yapmış olduğu sarı keleşini önemsemeyerek bozar. Küçük ince fırça çok üzülür ama diğer fırçalar bu duruma kayıtsız kalırlar. En sonunda sarı fırça kendine güvenerek büyük ve kalın fırçaya karşı tepki gösterir. Çok sinirlenen siyah fırça, resmin çoğu bölümünü siyah boyar ve sonrasında artık hiç boyası kalmaz. Bir müddet sonra diğer fırçalar resimler çizerken büyük kalın fırça yalnız kalmıştı. Onun bu durumuna üzülen küçük ince fırça kalın fırçayı yanına çağırarak her rengin çok has bir özelliği olduğunu, farklılığın zenginlik olduğunu söyler. Büyük, kalın fırça sonunda yaptığı yanlışın ‘farkında’ olarak diğer fırçalardan özür diler. Nihayet tüm fırçalar kendi kişiliğinin özel olduğunu biliyor, diğer insanlara saygı duyması gerektiğinin de bilincindedir...

3.2 Eser İncelemeleri

3.2.1 ‘Bilge Çiçek’ İsimli Eserin İncelenmesi

3.2.1.1 Dış yapısal Özellikler Açısından İncelenmesi

3.2.1.1.1 Kapak

Anooshirvan Miandji, Bilge Çiçek adlı kitabının kapağında yeşil bir gövdeye sahip, pembe renkleri barındıran alışılmışın dışında geometrik şekillerde bir çiçek ile okurların karşısına çıkmaktadır. İlgili kitaba ait görsel, Şekil 1’de verilmektedir.

Şekil 1: Anooshirvan Miandji -“Bilge Çiçek” Ön Kapak

Kitap kapağının üst kısmında eserin adı tıpkı çiçeğin rengi gibi pembe tonda büyük punto ile yer alırken alt kısmında ise yazar ve resimleyenin isimleri bulunmaktadır.

‘Bilge Çiçek’ isimli kitapta karton kapak tercih edilmiş olup renkli bir kaplama kullanılmıştır. Bu kaplama şekli sayesinde kitabın uzun vadede kullanılması mümkün kılınmıştır.

Kapak görselindeki çiçek sarı renkte geometrik çizgiler içeren bir saksıyla okurlarının hayal dünyasında ilgi uyandırmaktadır.

3.2.1.1.2 Boyut

‘Bilge Çiçek’ isimli çocuk kitabı, 14x20 cm boyutlarındadır. Bu özelliğiyle kitap, okul çağındaki çocukların rahatlıkla taşıyabileceği ve uzun süre okuyabileceği ergonomik bir yapıya sahiptir.

3.2.1.1.3 Kâğıt ve Sayfa Düzeni

Kitapta eski tip sarı saman kâğıdı kullanılmıştır. Eserde anlatılmak istenilenler sıklıkla resimlerle desteklenmiştir. Kullanılan görseller sayesinde konunun akılda kalıcı bir biçimde olmasına imkân sağlanmıştır.

Kitap, okul çağındaki çocuklar dikkate alınarak harflerin büyüklüğü, satır aralığı ve kelime boşluklarına uygun formatta hazırlanmıştır. Bu bağlamda çocuk edebiyatının temel öğelerine uyum sağlamaktadır.

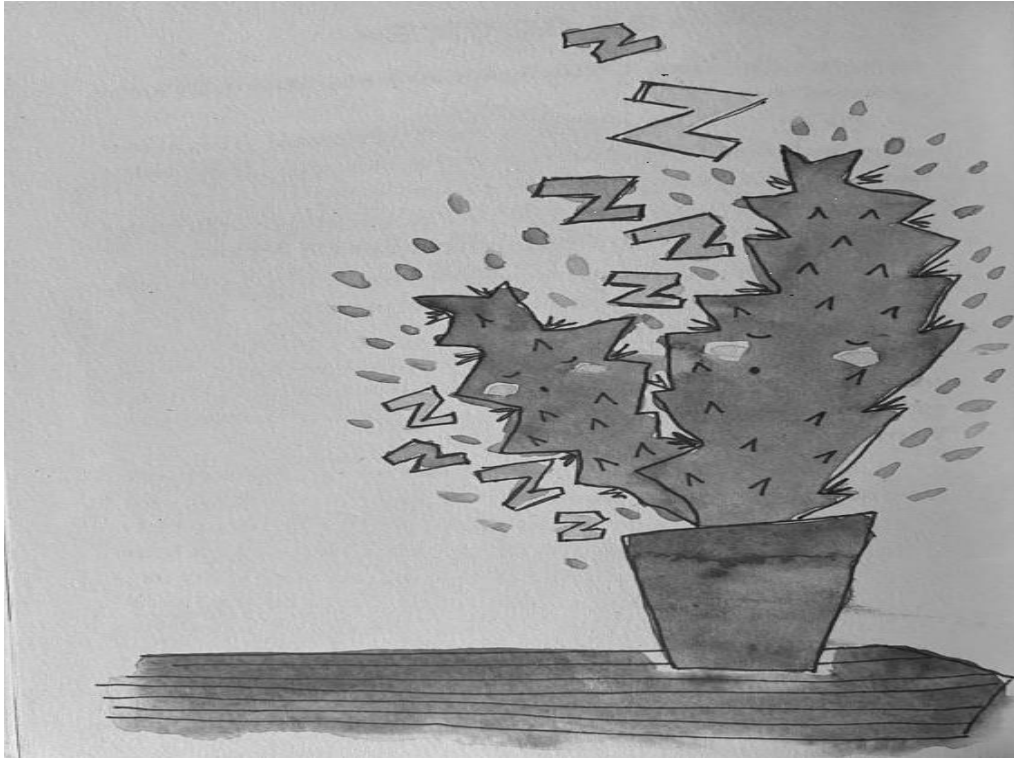
3.2.1.1.4 Resim

Şekil 2: Anooshirvan Miandji – ‘Bilge Çiçek’

Şekil 2'de ağaç dallarında bulunan irili ufaklı insan silüetli armutlar betimlenmiştir. Bahsi geçen resimde farklı tür ve boyutlarda çiçekler, mantarlar ve otlar mevcuttur. Ağaçtaki armutların oturma pozisyonunda uyumaları çocukların uyuma şekilleriyle özdeşleştirilmiş ve çocuklarla arasında benzerlik ilişkisi kurulmuştur.

“Bazı veliler çok sabırsız... Onlara kalsa çocuğu iki senede ilkokuldan lise sona kadar götürüp mezun edecekler... Çocuk armut değil ki beş ayda yetişsin!” (s.17).

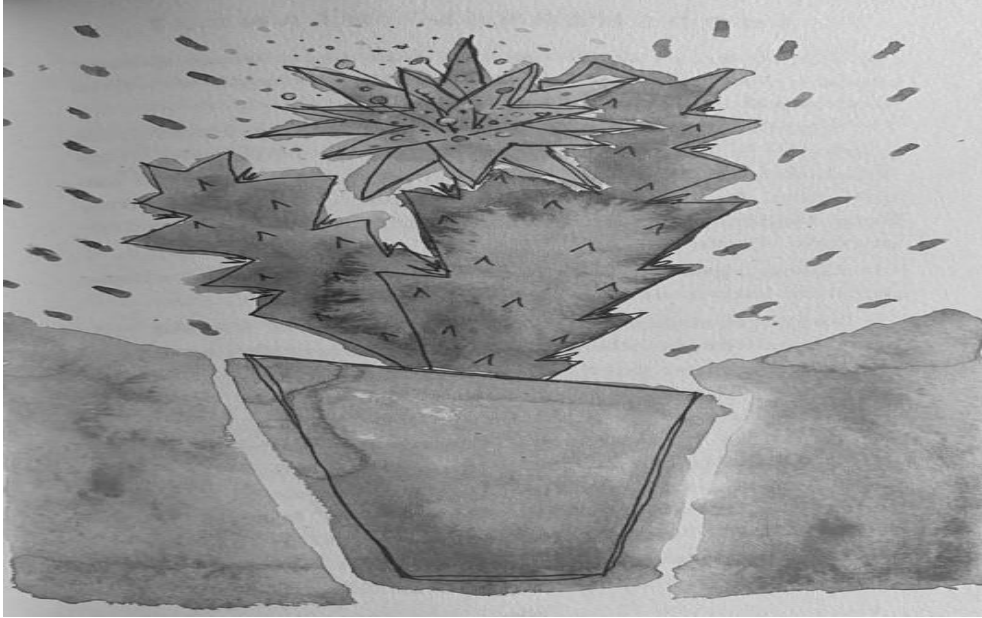

Şekil 3: Anooshirvan Miandji – “Bilge Çiçek”

Şekil 3'te sözü geçen ‘Bilge Çiçek’ hacimli ve dolgun yaprakları olan, uçlara doğru hatları sivrilen yeşil yapraklarıyla dikkat çeken bir bitkidir. Bu bitki tamamen yaprak formundan oluşmakta ve bir çiçeği bulunmamakla birlikte kahverengi saksıya sahiptir. Genç öğretmen kendisine hediye edilen bu bitkinin diğer bitkiler gibi mevsiminde çiçek açıp kapattığını düşünmüştür ama yıllar geçmesine rağmen çiçek

açmamıştır. Çiçeğin yıllarca açmaması öğretmeni çok üzmüş, öğretmen çiçeğin açması için çok çabalamasına rağmen bir sonuç alamamıştır. Genç öğretmenin yapılması gereken tüm bakımları eksiksiz tamamlamasına rağmen çiçeğin bir türlü açmıyor oluşu çocukların merak duygusunu kabartmıştır. Genç öğretmenin bu duruma karşı hayıflanması kitapta şu cümlelerle yer edinmiştir:

“Her çiçeğe baktığım gibi baktım, açmadın. Toprağını değiştirdik, açmadın. En iyi gübreyi verdik, açmadın! Neyin var? Güneş var, su var, hava var, ilgi var... Hiçbir çiçeği alıp çiçekçiye götürmedim, seni götürdüm...” (s. 69).

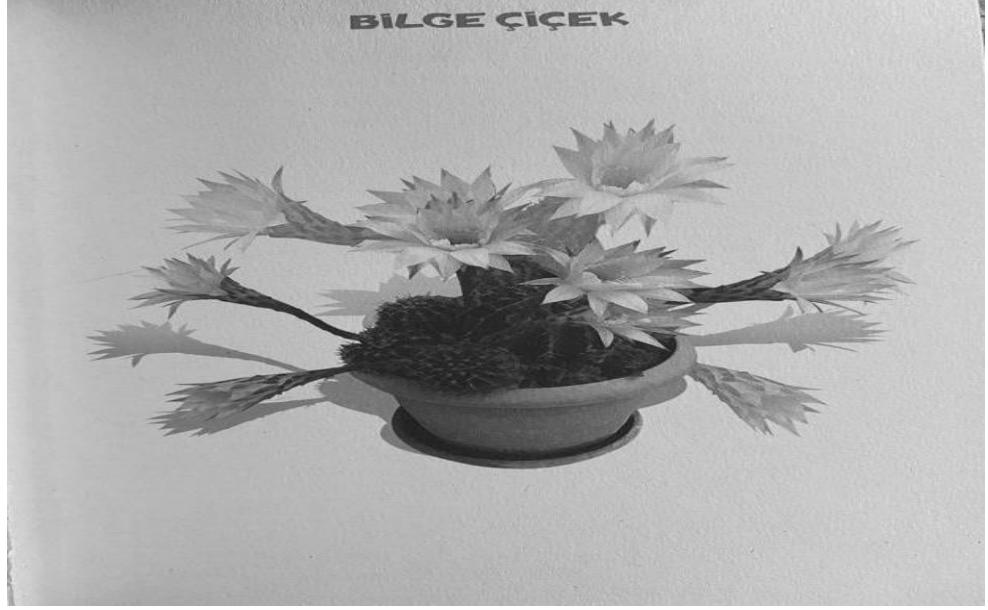
Şekil 4: Anooshirvan Miandji – “Bilge Çiçek”

Şekil 4'te Kahverengi saksı içinde bulunan bitkinin açmış olduğu, artık bir çiçeği olduğu resmedilmiştir. Ele alınan kitapta bitki çiçek açmış ve yıllarca çiçeğinin açmadığı gerçeği sonunda değişmiştir. Çiçeğin açmasına çok sevinen genç öğretmen hemen çiçeğin fotoğrafını çekmiş ve bir çiçekçiye giderek çiçeğin türünü ve adını öğrenmeye çalışmıştır

Şekil 5: Anooshirvan Miandji – “Bilge Çiçek”

Şekil 5’te Genç öğretmen çiçeğin türünü öğrenebilmek için şehirdeki üniversitenin bitki bilim bölümüne gitmiştir. Burada botanik bilimle uğraşan bir profesörden yardım almıştır. Söz konusu araştırma için çeşitli ansiklopediler ve atlaslar kullanılarak gerçeğe sonunda ulaşılmıştır. Bu bitki altı yılda sadece bir gün açmasıyla bilinen çok nadide bir çiçektir. Sert koşullara dayanabilmesi özelliğiyle kaktüse benzeyen fakat çiçeğinin çok zarif olmasıyla da bir orkideyi andıran melez bir çiçektir. Emekli öğretmen genç öğretmene özellikle bu çiçeği hediye ederek sabırlı olmayı ve yaşananlardan ders çıkarmayı öğretmek istemiştir.

Şekil 6: Anooshirvan Miandji – ‘‘Bilge Çiçek’’

Şekil 6’da Bilge  i e in  i ek açtığı fotoğraf yer almaktadır. Aldığı dersten çok etkilenen genç   retmen bu durumu öğrencilerine anlatmış ve böyle durumlardan bir sonuç çıkarmak gerektiğini   retmi tir. Öğretmen yaşanılan durumu öğrencilerine kitabın içinden alıntılanan  u cümlelerle aktarmıştır:

‘‘Hepiniz yapabilirsiniz, yeter ki pes etmeyin d n size  i e in hikâyesini anlattım. Sabırlı olmanın ne kadar önemli olduğu gördünüz. Kopya  ekmeyip çalışarak sınavları geçen çocukların ne kadar başarılı olacağını biliyorsunuz. Bilge  i ek nasıl kendini yetiştirmek için dayandıysa siz de dayanmayı   renmelisiniz. Kısa ve kestirme yolları değil, zor ve eğitici yolları seçmelisiniz; çünkü önce başarıyı hak etmeniz gerekir. Bunu da ancak sabırlı insanlar yapabilir’’ (s.98).

3.2.1.2 İ  Yapısal  zellikler Açısından İncelenmesi

3.2.1.2.1 Konu

‘Bilge  i ek’ adlı kitap idealleri olan genç bir   retmen ile emekli ve tecrübeli bir   retmenin Pazar alı veri inde tanı masıyla ba lar. Kitapta karşılıklı konuşmalar ile tavsiye ve telkinler konunun özünü oluşturmaktadır. Ya lı adamın bilgece konuşmaları üzerine genç öğretmenin kafası çok fazla karı mı tır.

Yaşlı adam, genç öğretmene 6 yılda bir gün açan bir çiçek hediye etmiştir fakat öğretmenin bunu öğrenmesi yıllarını almıştır. Açmayan çiçek hediye etmesi aslında genç öğretmen için bir sabır testi olarak anlatılmıştır. Çiçeğin uzun zaman açmasını beklemek öğretmenin sınavıdır. Bu sayede onu doğruya götürecek olan araştırma, kıyaslama ve en önemlisi sabrın ne denli önemli olduğunu anlamasına yol açacaktır. Nedenlerini, varsa sorunun kaynağını araştırmak, tüm yolları denedikten sonra sabırla bekleyebilmek asıl erdem olarak çocuklara aktarılacak istenmiştir. Amaç doğruyu araştırmak ve aynı zamanda bilimin çocuklara sunduğu araçlardan faydalanmaktır. Yazar, çocukların bu hikâyeden alması gereken dersleri sabretmek, şartlar ne kadar zor olursa olsun pes etmemek ve başarıya odaklanmak olarak ele almıştır.

3.2.1.2.2 Tema

‘Bilge Çiçek’ adlı eser çalışkanlık, sabır ve umut temaları etrafında yapılandırılmıştır.

3.2.1.2.3 Kahraman

Genç Sınıf Öğretmeni: Kitabın ana karakteridir, yalnız yaşamaktadır. Merakının peşinden giden araştırmacı bir kişiliğe sahiptir. Genç öğretmen eserde sorgulamaktan vazgeçmemiş, çok uzun zaman açmayan çiçek için farklı yollar aramış ve pes etmemiştir. Bu sayede genç öğretmen evrende doğru tek olmasına rağmen ona ulaşmanın sonsuz yolu olduğunu çocuklara kanıtlamıştır.

Emekli Rehber Öğretmen: Bilgece konuşmaları, hayat tecrübesi ile sınıf öğretmeninde merak uyandıran kişidir. Yaşamı boyunca çocuklara eğitim veren öğretmen, emekli olduğunda da hayat tecrübesini diğer insanlara anlatmaktan geri durmamıştır. Eserde emekli öğretmen, genç öğretmene bir çiçek hediye ederek bu çiçek sayesinde sabrın ne denli önemli olduğunu anlamasına vesile olmuş ve çalışmanın başarıya ulaşma yolunda en önemli adım olduğunu kanıtlamıştır.

Pazarcı: Pazarda meyve satan, genç öğretmen ve emekli öğretmenin tanışmalarına vesile olan kişidir.

Genç Öğretmenin Annesi: Genç öğretmenin annesi olup sadece telefon aracılığıyla iletişim kurmaktadırlar. Genç öğretmenin sürekli fikir aldığı kişidir.

İhtiyar Çiçekçi: Genç öğretmene çiçek konusunda yardım eden ve fikir veren kişidir.

Komşu: Emekli öğretmenin komşusudur.

Profesör: Üniversitede bahçe çiçekleriyle ilgilenen bitki bilimci, aynı zamanda bir öğretmendir.

Öğrenciler: Genç öğretmenin sınıfındaki öğrencilerdir.

3.2.1.2.4 Dil ve Anlatım

‘Bilge Çiçek’ adlı eser 9-15 yaş grubunun rahatlıkla okuyabileceği bir kitaptır. Yazar, anlatımı kuvvetlendirmek ve akıcılığı artırmak için deyimlerden yararlanmıştır. Deyimler “Dili konuşan toplumun anlatımdaki gücünü ve başarısını, benzetmeye, nükteye olan eğilimini ortaya koyan önemli öğelerdir.” (Aksan, 2015, 39). Kitap içinden alıntılanan cümleler aşağıdaki gibi görülmektedir;

“Pazarcının yaratıcı tanıtım yöntemi dikkatini çekmişti” (s.10).

“Temizlikten taviz vermiyorum ama kollarım koptu” (s.16).

“Artık pek sevmediği pazar gününü iple çekiyordu” (s.21)

“Şimdi emeklilikte onları ele almalıyım” (s.23).

“Hiçbirinin iki yakası bir araya gelmedi” (s.29).

“Mutlaka bir şey gözden kaçır” (s.32).

“Yüzlerce yıl bizi esir almış” (s.34).

“Annem özellikle bana çok emek verdi” (s.39).

“Öğrenemeyince de canım sıkılıyor” (s.40-41).

“Zaman kazanmaya çalışıyordu” (s.43).

“Yani her zaman akıl yürüterek mi koşulları sağlayacağız?” (s.43).

“Ama bilim insanları pes etmemişlerdir, eksikleri gidere gidere sonunda tüm koşullar tamamlandığında istediklerine ulaşmışlardır” (s.43).

“Genç öğretmen ivecen bir şekilde araya girdi” (s.44).

“Kopya çeken kopya çekmeyenden daha yüksek bir not alabilir ama bunu hak etmediği için o not değersizdir” (s.45-46).

“Dişini sıkıp kendi çabasıyla kendini yetiştiren, ezber değil mekanizmayı öğrenmeye çalışan çocuklar gördüm...” (s.46).

“Kollarım koptu” (s.47).

“Genç öğretmen nezaketen kapıdan biraz uzaklaşmıştı, burnunu her şeye sokuyormuş gibi bir izlenim bırakmak istemiyordu” (s.49).

“Haddini bilen biriyim” (s.84).

“Sizin yardımınız olmasaydı bu bilgi ortaya çıkamayacaktı” (s.94).

Tablo 3: Bilge Çiçek’te Bulunan Deyimler Tablosu

Dikkat Çekmek	Gözden Kaçırarak	İple Çekmek	Ele Almak
İki Yakası Bir Araya Gelmemek	Kolları Kopmak (2)	Esir Almak	Emek Vermek
Canı Sıkılmak	Zaman Kazanmak	Akıl Yürütmek	Pes Etmek
Araya Girmek	Kopya Çekmek	Hak Etmek	Diş Sıkarak
Zahmet Etmek	Burnunu Sokmak	Haddini Bilmek	Ortaya Çıkarmak

Ele alınan kitapta okumayı daha akıcı hale getirmek için sıklıkla ikilemeler kullanılmaktadır. Söz konusu kitap içerisinde yer alan birkaç ikileme şu şekildedir:

“Taze muz geldi... Elmalar bal bal...” (s.8).

“Genç öğretmen de aynı şekilde havuza bakakalmıştı, o da ciddi ciddi bu konuyu düşünmeye başlamıştı” (s.27).

“Zaman zaman beraber yürüyüşe çıkardık” (s.29).

“Ben de zaman zaman düşünürüm” (s.41).

“Yavaş yavaş pazarın gürültüsü duyulmaya başlamıştı” (s.39).

“Genç öğretmen şaşkın şaşkın bakarak, “Bu nedir?” dedi” (s.49).

“Yaşlı adamın arka arkaya anlattığı ama her birinin belki saatlerce, belki günlerce düşünülmesi gereken sözleri, aklında sıralı sırasız birbirini kovalıyordu” (s.53).

“Kendi kendine çeşitli savlar geliştiriyordu” (s.56).

“Sevenler, sevilenler için bol bol çeşit vardı” (s.57).

“Dükânlarda çiçek çeşidi hemen hemen aynıydı” (s.57).

Tablo 4: Bilge Çiçek’te Bulunan İkilemeler Tablosu

Bal Bal	Ciddi Ciddi
Zaman Zaman (2)	Yavaş Yavaş
Şaşkın Şaşkın	Arka Arkaya
Sıralı Sırasız	Kendi Kendine
Bol Bol	Hemen Hemen

3.2.1.2.5 İleti

“Bilge Çiçek” adlı kitapta düzenli şekilde çalışmanın, bu süreçte sabırlı ve geleceğe dair umutlu olmanın önemi vurgulanmıştır.

3.2.2 ‘Filozof Meşe’ İsimli Eserin İncelenmesi

3.2.2.1 Dış yapısal Özellikler Açısından İncelenmesi

3.2.2.1.1 Kapak

Anooshirvan Miandji, ‘Filozof Meşe’ adlı çocuk kitabının kapak resminde okurlarını ormanda yaşayan çeşitli canlılar ile tanıştırmaktadır. Genel itibariyle yeşil rengin hâkim olduğu görülmektedir. Filozof Meşe isimli kitabın kapağı, Şekil 7’de yer almaktadır.

Şekil 7: Anooshirvan Miandji – “Filozof Meşe” Ön Kapak

Eserin yazarı, resimleyen, basım numarası, yayınevi bilgileri kapağın alt kısmında verilmiştir.

Alışılabilen biçimde ‘Filozof Meşe’ isimli kitapta karton kapak kullanılmış ve renkli baskı ile desteklenmiştir.

‘Filozof Meşe’ isimli çocuk kitabının kapağında mutlu bir meşe ağacı ve gülümseyen karıncalar, meşe ağacını çevreleyen birkaç meşe palamutu, baykuş, tahtakurusu, arı ve bir kelebek ile okurun dikkatini çekerken heyecan uyandırmaktadır.

3.2.2.1.2 Boyut

Anooshirvan Miandjiye ait ‘Filozof Meşe’ adlı çocuk romanı 13x18 cm olarak ölçülmüştür. Kitap, çocukların taşırken zorluk çekmeyeceği ve elleriyle rahat kavrayabilecekleri ebattadır. Bu yönüyle kitap çocuk edebiyatının temel öğeleriyle uyum sağladığı gözlemlenmektedir.

3.2.2.1.3 Kâğıt ve Sayfa Düzeni

Kitapta kaliteli bir saman kâğıt kullanılmış olması harflerin ve kelimelerin göz yorgunluğu olmadan rahat okunabilmesini olanaklı kılmaktadır.

Kitabın hitap ettiği yaş grubu dikkate alındığında yazı stili ve harf boyutları çocuk edebiyatının temel öğelerine uygun olduğu gözlemlenmektedir.

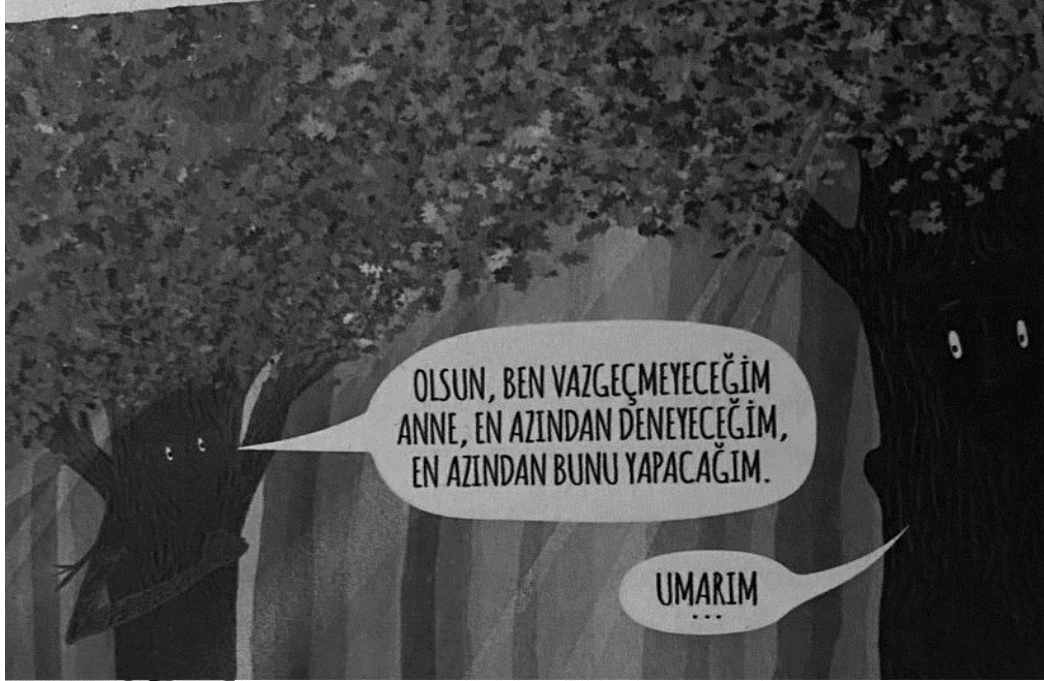
3.2.2.1.4 Resim

Şekil 8: Anooshirvan Miandji – “Filozof Meşe”

Şekil 8’de Küçük meşenin boyunun uzamadığını fark etmesi ve bu durumu annesine sorması yer almaktadır. Boyunun uzamıyor oluşunu bir taşa uzanan gölgesinden anlaması ve bunu geçen mevsimlerle kıyaslaması Küçük Meşe'nin olup biteni gözlemleme ve sorgulama yetisine sahip olduğunu göstermektedir. Yaşanılan bu durum da bir meşe gölgesi ve o gölgenin ilerisindeki bir taş ile resmedilmiştir. Söz konusu resimde yeşilin her tonunun yer alması çocuklara doğanın renklerini

öğrenmelerine yardımcı olmakta diğer taraftan ağaç, orman hakkında bilgi edinmelerini sağlamak ve doğa sevgisini aşılacaktır.

Şekil 9: Anooshirvan Miandji – “Filozof Meşe”

Şekil 9’da Küçük Meşe'nin yaşanan haksızlıklara karşı sergilediği tavır ve serzeniş resmedilmektedir. Küçük Meşe, diğer meşelerin aksine içinde bulundukları duruma kayıtsız kalmamış ve boyun eğmemiştir. Görselde buna ait diyalog mevcut olup Küçük Meşe'nin tepkisi, gayreti ve annesinin onu tasdikler nitelikteki desteği yer almaktadır. Yazar burada her türlü zorluğun üstesinden gelebilmek için verilen mücadeleyi, haklarını aramayı okurlarına aşılarmayı hedeflemektedir.

Şekil 10: Anooshirvan Miandji – ‘‘Filozof Meşe’’

Şekil 10’da Birkaç meşe ağacının küçük bir karınca ile olan diyalogu ve karıncanın boyutuyla alay edilmesi, buna karşılık olarak küçük karıncanın verdiği cevap yer almaktadır. Karıncanın buradaki tepkisi, gücün boyutla ilişkilendirilmesinedir. Kitapta da belirtildiği üzere karıncalar ağırlıklarının yirmi katını taşıyabilmektedir. Resim, arkadaşlık ile ilişkilendirilmekte, birlik ve beraberliğin önemine vurgu yapılmaktadır. Sonuç olarak çocuklara gücün boyut ile değil inanç ve aynı amaç uğruna birlik olunması ile mümkün kılınabileceği öğretisi benimsetilmek istenmiştir.

Şekil 11: Anooshirvan Miandji – ‘‘Filozof Meşe’’

Şekil 11’de Küçük Meşe’nin dalına tüneyen gözleri kocaman, kanadını havaya kaldırmış ay ışığı ve yıldızlar altında bir baykuş resmedilmiştir. Resimden de anlaşıldığı gibi baykuş, deyim ve öğütleriyle okurlarına seslenmektedir. Burada iletilmek istenilen mesaj kişinin yaptığı iyiliklerin veya kötülüklerin bir şekilde karşılığını alacağı üzerinedir. Baykuş, geleceğe dair yaşanılacakların zaman ve kader bağlamında meydana geliş sürecinden bahsetmiştir. Söylenilenleri desteklemek amacıyla kitapta yer verilen cümle şu şekildedir:

‘‘Herkes ektiğini biçer, hayat herkese gönlüne göre verir, olacağı buydu, geç oldu ama oldu’’ (s.56).

Bu resimdeki baykuşun dilinden verilen iletilerle çocuklara çeşitli öğretiler aktarılması hedeflenmiştir.

Şekil 12: Anooshirvan Miandji – “Filozof Meşe”

Şekil 12’de Anne Meşe ve Küçük Meşe'nin dalları aracılığıyla el ele tutuşurken birbirlerine gülümsedikleri resim yer almaktadır. Bahsedilen resimdeki bir diğer detay ise Küçük Meşenin kendine dert ettiği gölgesinin sonunda taşın hizasını geçtiğidir. Bunun yanı sıra aynı resimde Anne Meşe'nin çocuğuna verdiği öğüt yer almaktadır. Bahsi geçen öğüt kitapta şu cümlelerle ifade edilmektedir:

“Kızım sorgulamaktan vazgeçme ve bunu da çocuklarına aktar, yoksa onlar da aynı hataları yapar” (s.58).

Anne Meşe'nin son cümlesi, çocuklara her ne olursa olsun sormaktan, sorgulamaktan ve doğruyu aramaktan asla vazgeçmemeleri gerektiği yönünde bir mesaj vermekle birlikte özgüven de aşılamaştır.

3.2.2.2 İç Yapısal Özellikler Açısından İncelenmesi

3.2.2.2.1 Konu

Filozof Meşe adlı eserde olaylar küçük bir meşe ağacının boyunun uzamamasını sorgulamaya başlaması ile gelişir. Küçük meşe ağacı karıncalar için palamutlarını dökerek onlara yardım etmiş ve ileride yaşanacak sıkıntılarda kendisine

dost edinmiştir. Kitabın asıl konusu on beş meşe ağacının, bir meşe ağacına inanması ve sonrasında kandırıldıklarını anlamalarıyla devam etmiştir. Burada çocuklara anlatılmak istenilen iyi niyetli olmanın bir zayıflık olmadığı, ancak bencillik ve aç gözlülüğün ne kadar büyük sorunlara neden olabileceği vurgulanmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda yardımcı öğeler olarak ağaç tasvirlerinden yararlanılmıştır. Eserde küçük meşenin arkadaşı karınca, tahtakuruları, sonrasında ise kuvvetli rüzgârın yardımıyla kötü kalpli meşe ağacı yere serilerek iş birliği yapılmıştır.

Bu bağlamda iyi niyet, dürüstlük ve sadakat kazanmıştır. Anooshirvan Miandji, kitapta kullanmış olduğu objeler sayesinde çocuklara daima dürüst olmayı, işbirliği içinde çalışmayı ve umut edebilmeyi aşılamıştır. Hayatımızı düzene göre kurmamızın yaşamı olumlu yönde etkileyeceği nesneler, ormandaki ağaçlar kullanılarak anlatılmaya çalışılmıştır. Vurgu yapılan konular bu temeller üzerine oturtulmuştur.

3.2.2.2.2 Tema

“‘Filozof Meşe’” adlı kitapta; işbirliği yaparken sorumluluk almanın önemi vurgulanmakta, çalışkanlık teması da kullanılmaktadır. Bu anlamda eserin konusuyla temanın örtüştüğü görülmektedir.

3.2.2.2.3 Kahraman

Küçük Meşe: Ormandaki meşe grubunun en küçük üyesi, kitabın ana karakteridir. Diğer tüm meşeler yaşadığı haksızlıklara boyun eğmişken küçük meşe bir çözüm yolu bulmak için sürekli düşünmektedir. Düşünmekten ve sorgulamaktan vazgeçmeyen küçük meşe, dostlarıyla (baykuş, karıncalar, tahtakuruları, rüzgâr vb.) birlik olarak yaşanan olumsuzlukları düzeltmek için bir çare aramıştır. Sonunda bir çözüm yolu bulan küçük meşe süreç içerisinde çözülebilecek bu sorun için zaman zaman umutsuzluğa kapılsa da inançlı olmaktan hiç vazgeçmemiştir. Küçük meşe, tek

başına başladığı bu sorgulama yolculuğunda çocuklara bir kişinin çok şey değiştirebileceği konusunda umut olmuştur.

Küçük Meşe'nin Annesi: Küçük meşeye doğruları söyleyen, onu düşünmeye sevk eden ve küçük meşenin her zaman yanında olarak ona destek olan kişidir.

Büyük Meşe: Diğer meşelere yardım etme vaadi ile onları suiistimal eden kurnaz bir karakterdir.

Baykuş: Küçük meşenin derdini dinleyen ve ona bilgece nasihatler veren karakter.

Ormandaki Canlılar; Karınca, Arı, Kelebek: Küçük Meşe'ye meşgul olduklarını söyleyen karakterlerdir.

Küçük Karınca: Meşeyi dinleyen ve ona yardım eli uzatan vefalı bir dosttur.

Tahta Kuruları: Küçük karıncanın isteği ile Büyük Meşe'yi yiyerek içten içe yiyerek çürüten canlılardır.

Marangoz Karıncalar: Küçük karıncanın isteği ile Büyük Meşe'yi yiyerek içten içe çürüten canlılardır.

3.2.2.2.4 Dil ve Anlatım

İncelenen kitapta birçok deyim yer verildiği gözlenmiştir. Eserde yer verilen deyimler şu şekildedir:

“Çoğu bu hikâyeyi bilmez ya da inanmaz, onların derdi, günü kurtarmak” (s.18).

“Sonuçta sır tutmak her zaman yürekte bir yükür, yürek ne kadar temiz ise yükü de o kadar az olur” (s.17-18).

“Baykuş, sen akıllı bir kuşsun, nasıl da içimi okudun!” (s.29)

“Bu arada arkadan kulak kabartanlar vardı” (s.37).

“Şimdi düşünüyorum ki bu sorun benim boyumu aşabilir” (s.37).

“Ama sen yine de gönül bağlama” (s.44).

“Sözümü tutamazsam ” (s.45).

“*Bu kuruntular küçük meşeyi içten içe yemeye başlamıştı, hassas yüreği sızlıyordu*” (s.45).

“*Biz karıncalar sözümüzün eriyiz*” (s.45).

Tablo 5: Filozof Meşe’de Bulunan Deyimler Tablosu

Sesini Çıkarmamak	Gözleri Parlamak	Fark Etmek	Dikkatini Çekmek
Kursağında Kalmak	Araya Girmek	Ele Almak	Canı Çıkmak
Kulak Kabartmak	Boyunu Aşmak	Ciddiye Almak	Söz Tutmak
Faydası Dokunmak	Günü Kurtarmak	Sır Tutmak	İçini Okumak
Yüreği Sızlamak	Gönül Bağlamak	Sözünün Eri Olmak	

Atasözleri, bir toplumun deneyimleri sonucunda doğal olarak oluşum gösteren ve geçmişten günümüze kadar ulaşan öğretilerdir. Birkaç kişinin görüşü ve söylemi olan bu sözler halk arasında kabul görüp zamanla toplumun ortak bir değeri haline gelmiştir (Hengirmen, 2011). İncelenen eserde atasözlerine ait bulgular aşağıdaki verilerle gösterilmiştir:

“*Herkes ektiğini biçer, hayat herkese gönlüne göre verir, olacağı buydu, geç oldu ama oldu*” (s.56).

“*...El eli yıkar o da döner yüzü yıkar, birlikten güç doğar...*” (s.54).

İncelenen eserde söz sanatlarına yer verilerek anlatımın güçlendirilmesi amaçlanmıştır. Söz sanatları, dilin estetik bir ifade biçimidir. Anlatıyı daha etkili kılmak için kullanılır. İncelenen eserde yer alan söz sanatları aşağıdaki gibidir:

Nida

“*Ey çalışan karınca, bir dakikan var mı?*” (s.25).

“*Ey sevimli kelebek, seninle biraz konuşabilir miyim?*” (s.26).

İntak

“Küçük karınca döndü ve dedi ki: 'Ben meşgulüm, sen arıya anlat'” (s.25).

“*Filozof Meşe*” adlı eserde yer alan ikilemelere ait bulgular aşağıda sunulmuştur:

“*Hepimiz tek tek çalışkan olursak ancak gerçek aydınlık olur*” (s.17).

“*Bak ne diyeceğim, türlü türlü meşe var ama ben meşeleri üç gruba ayırıyorum*” (s.31).

“*Bu bilincin olmadığı toplumlar kesik kesik ve yüzeysel yaşar*” (s.31).

“*Benim çeşit çeşit arkadaşlarım var*” (s.38).

“*Artık sonbahar gelmişti, hazan rüzgârları yavaş yavaş esmeye başlıyordu*” (s.46).

“*Rüzgâr yavaş yavaş yükseldi*” (s.47).

“*Herkes yeni yeni uyanacaktı ki rüzgâr tekrar esmeye başladı*” (s.47).

Tablo 6: Filozof Meşe’de Bulunan İkilemeler Tablosu

Tek Tek	Türlü Türlü	Kesik Kesik
Yavaş Yavaş (2)	Yeni Yeni	Çeşit Çeşit

Merak unsuru, okuyucunun kitaba ilgi duyabilmesi ve metnin güçlenmesi için oldukça önemlidir. Merak duygusu ile çocuklar motive edilmekte, kitaba olan ilgileri canlı tutulmaktadır. Söz konusu merak unsurlarına metin içerisinde yapılan örneklerle aşağıdaki şekilde yer verilmiştir:

“*Onca su emiyor aşağıdan, onca güneş alıyor yukarıdan ama meyveleri hep çürük! Niye?*” (s.24).

“*Niye? diye tekrarladı küçük meşe*” (s.36).

“*O da temel yasalara uygun düşünüyordu, o zaman evren niye ona yardım etmiyordu, niye? Evren onu duymamış mıydı? Yoksa çok mu meşguldü?*” (s.46).

“Ne oldu? Nasıl oldu? Kim yaptı?” (s.50).

3.2.2.2.5 İleti

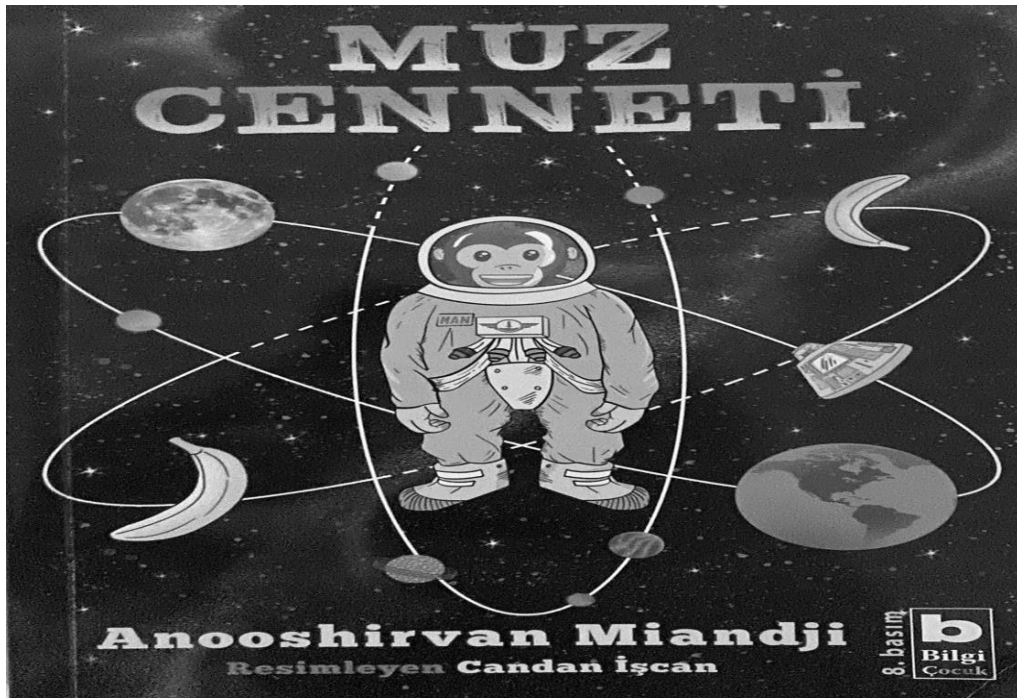
“Filozof Meşe” adlı kitapta, bencilliğin yarattığı zararları ve olası sorunların üstesinde gelmek için sorumluluk almanın önemi vurgulanmıştır.

3.2.3 ‘Muz Cenneti’ İsimli Eserin İncelenmesi

3.2.3.1 Dış yapısal Özellikler Açısından İncelenmesi

3.2.3.1.1 Kapak

İlgili kitabın kapağı incelendiğinde uzay boşluğunda astronot kıyafeti giymiş bir maymunun yer aldığı gözlemlenmektedir. “Muz Cenneti” isimli kitabın kapağı, Şekil 13’te yer almaktadır.

Şekil 13: Anooshirvan Miandji – “Muz Cenneti” Ön Kapak

Kapakta üst kısımda kitap ismi büyük punto ile alt kısmında yazarın ve resimleyeninin adı, hemen sağında ise yayın evi adı ve basım numarası bulunmaktadır.

Kapak uzay teması işlendiği görülmektedir. Uzay boşluğundaki astronot kıyafetli maymunun etrafında yıldız şeklinde bir yörünge üzerinde uzay mekiği, muzlar ve gezegenler yer almaktadır. Bu bağlamda kapaktaki detayların uzay- muz cenneti ilişkisi kurarak çocukların zihinlerinde merak uyandırmakta ve içerik ile bir bütünlük oluşturmaktadır.

3.2.3.1.2 Boyut

“Muz Cenneti” adlı kitabın boyutu 14x20 cm şeklinde ölçülmüştür. Kitabın çocuk edebiyatının temel öğelerine uyum sağladığı söylenebilir.

3.2.3.1.3 Kâğıt ve Sayfa Düzeni

Kitapta sarı saman kâğıdı kullanılmıştır. Aynı zamanda eserde anlatılanlar sıklıkla resimlerle desteklenerek konunun daha iyi kavranması amaçlanmıştır. Harf büyüklükleri, kelime ve satır arasındaki boşluklar dikkate alındığında göz yormayan, okuma zorluğu yaratmayan bir yapıda olduğu görülmektedir. Bu bağlamda çocuk edebiyatının temel öğelerine uygun nitelikte hazırlandığı söylenebilir.

3.2.3.1.4 Resim

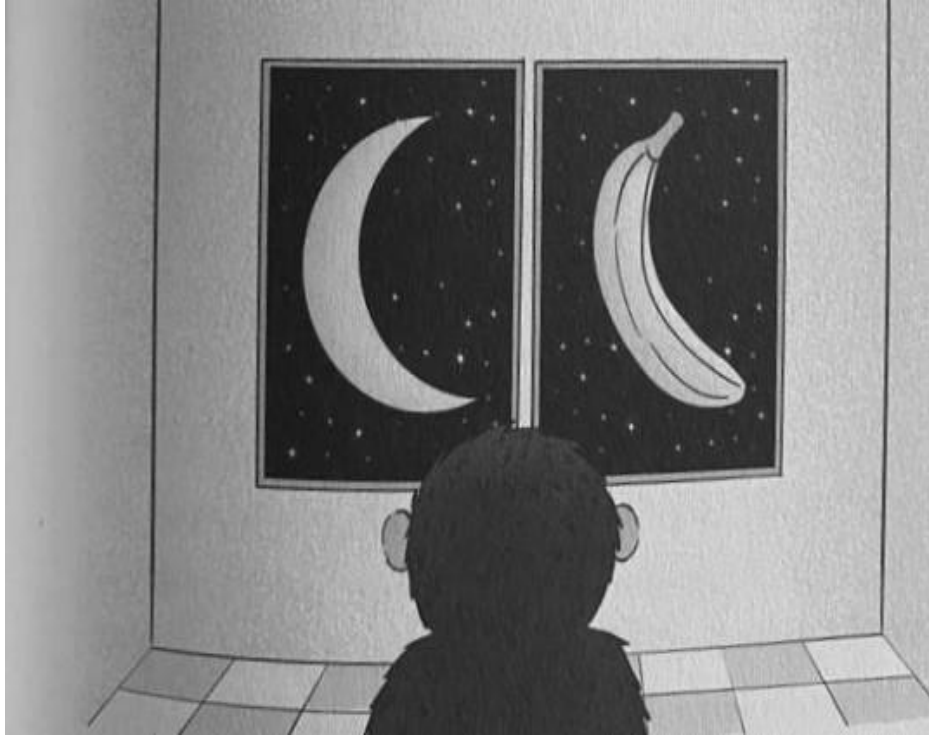

Şekil 14: Anooshirvan Miandji – "Muz Cenneti"

Şekil 14’te Millî Uzay Merkez binası yer almaktadır. Bir başka detay olarak başmühendis ve onun söylediklerini alkışlayan insanlar tasvir edilmiştir. Kitap içinde bahse konu olan cümleler şu şekilde yer almaktadır:

“Gecemiz gündüz, gündüzümüz gece, durmadan üç vardiya çalışacağız. Bu başarıyı insanlığa armağan etmek için 365 günümüz var” (s.7-9).

Burada sözü edilen başarı modülün mekanik ve teknik alt yapısının tamamlanmasıyla birlikte uzaya yapılacak olan yolculuğa hazır hale getirilebilmesidir. Adı geçen uzay yolculuğu ile çocuklara uzay bilimi öne çıkarılarak çeşitli meslekler tanıtılmaktadır.

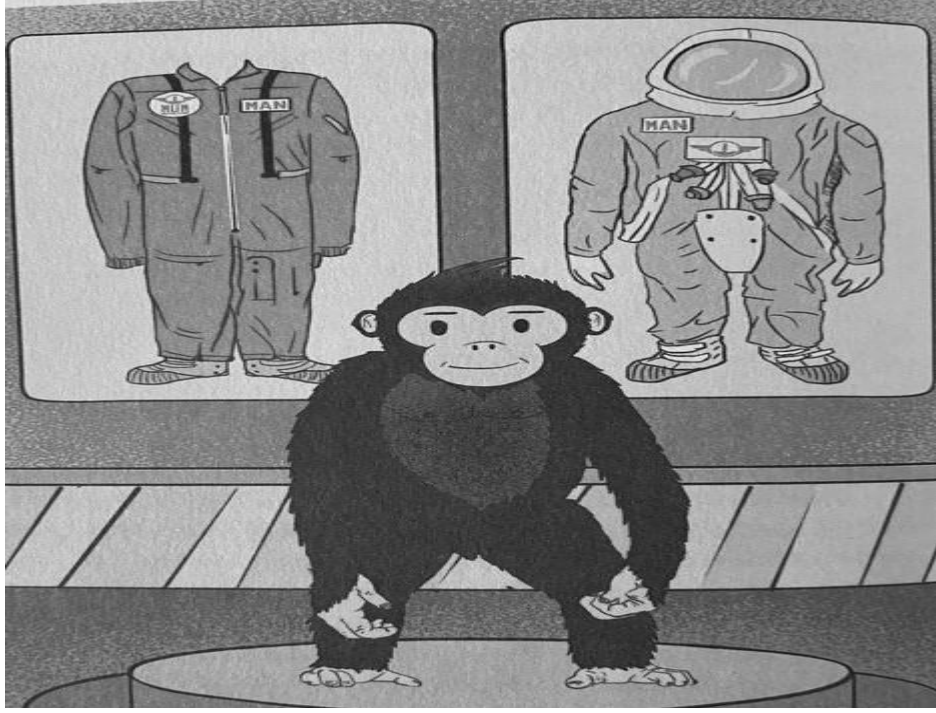

Şekil 15: Anooshirvan Miandji – “Muz Cenneti”

Şekil 15’te duvara asılı olan muz ve ay detaylı tabloya bakan bir maymun bulunmaktadır. Maymunun bulunduğu yer ona özel olarak hazırlanmış bir odadır. Odadaki tabloda ay ve muz motifi kullanılarak maymuna muzun aydan geldiği düşüncesi dayatılmaya çalışılmış ve akabinde başarılı olunmuştur. Bu durum kitapta şu cümleler ile desteklenmiştir:

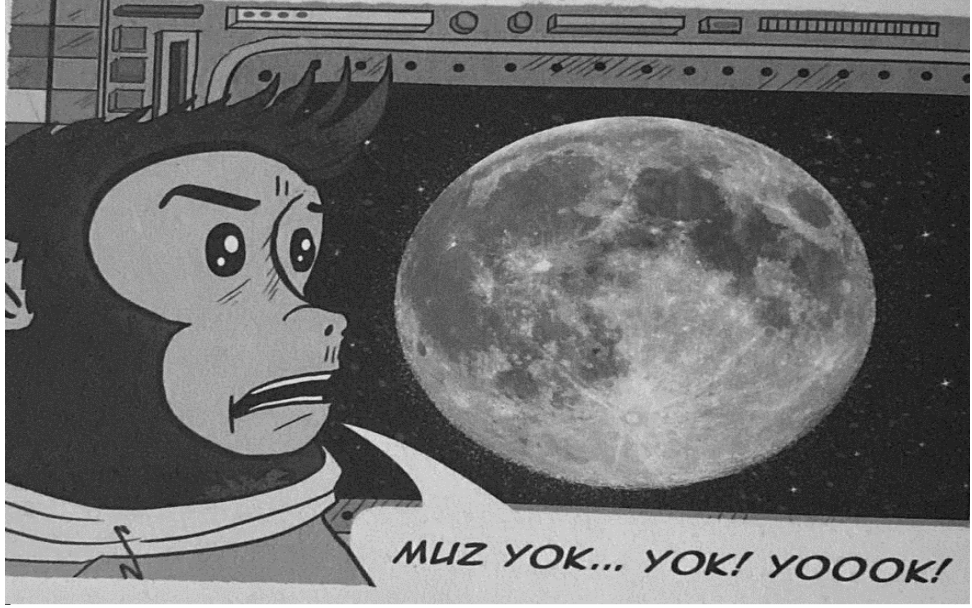
“Yoksa muz aydan mı geldi ? Bu kadar benzerlik tesadüf olamaz, evet, evet, muz aydan gelmiştir... Şuraya bak tıpatıp aynı!..” (s.31-32).

Sonuç itibariyle muz ile ayın birbirine benzediği düşüncesi hedeflendiği gibi maymuna benimsetilmiştir. Maymun ay ve muz arasında benzerlik ilişkisi kurmuş, muzun aydan geldiği kanısına varmıştır.

Şekil 16: Anooshirvan Miandji – “Muz Cenneti”

Şekil 16’da Vitrinde maymuna ait iki adet uzay için özel olarak tasarlanmış giysiler mevcuttur. Bu giysilere amacına yönelik isim ve görev tanımı belirlenmiştir. Kıyafetlere maymunun adı olan Man ve Millî Uzay Merkezinin logosu eklenmiştir. Turuncu renkte olan giysi eğitim amaçlı, gümüş rengindeki ise uzay giysisi olarak özel olarak dikilmiştir.

Şekil 17: Anooshirvan Miandji – “Muz Cenneti”

Şekil 17'de Maymunun son derece sinirli ve öfke dolu yüz ifadesi yer almaktadır. Bunun sebebi ise maymuna ayda muz olduğuna dair vaatler verilmesi ama söylenenin aksine geldiği gezegende muzun olmamasıydı. Buna bağlı olarak da maymunun biyolojik göstergeleri değişmiş ve maymunun kalbi üzüntüden durma noktasına gelmiştir. Bundan dolayı ekibin doktoru hassasiyet göstererek, maymunun bu koşullar içerisinde zarar göreceğine dair diğer insanları uyarmıştır. Ekip doktorunun hassasiyeti kitap içinden alınan aşağıdaki cümlede açık şekilde anlaşılmaktadır:

“Maymun olabilir ama o da bizim gibi bir canlıdır ve sonuçta psikolojik ve biyolojik limitleri var” (s.50).

Şekil 18: Anooshirvan Miandji – ‘‘Muz Cenneti’’

Şekil 18'de uzay modülü denize düşen maymun bir muz ağacının altında oturmuş ve muz yerken resmedilmiştir. Görsel incelendiğinde maymun doğal ortamında ve kendi türünden başka maymunların meraklı bakışları dikkat çekmektedir. Aynı portrede birden fazla detay mevcut ve en önemli detay ise maymunun kitabın en başından itibaren hayalini kurduğu ve ulaşamadığı muzı doğal ortamında yiyor olmasıdır.

3.2.3.2 İç Yapısal Özellikler Açısından İncelenmesi

3.2.3.2.1 Konu

‘‘Muz Cenneti’’ adlı kitapta uzaya gönderilmesi gereken bir modülde 'insan mı hayvan mı gönderelim' konusunun tartışılmaya başlanmasıyla gelişen olaylar anlatılmaktadır. Söz konusu tartışmalarda bilime ve insana olan inanç görmezden gelinmiştir. Yapılacak olan uzay yolculuğu ehil olmayan birine teslim edilerek deney tehlikeye atılmıştır. Sonuçları hemen hemen belli olan bu deneme için eğitilen maymun, bilim için değil ama genetiği gereği sadece yeme isteğiyle yolculuğa

çıkılmıştır. Bu durum bilimin doğasına aykırı şekilde sonuçlanmış ve modül denizin dibine düşmüştür.

Yazar, farklı bir bakış açısıyla olayları irdelemiş, başarısız robotik kol kullanımı yerine bir maymunun uzaya gönderilmesini ironik bir yaklaşımla anlatmıştır. Maymun objesi; bilime katkısı açısından değerlendirildiğinde çocukların zihinlerinde ve hayal dünyalarında yer edecek bir katkı sağlamıştır. Öte yandan bilimsel deneyler yapılırken başarılı veya başarısız olmasına bakılmaksızın hayvanların da bir denek olarak kullanılmaması gerektiği konusuna değinilmiştir. Kitapta, bilimin yanılğı kabul etmeyeceği gerçeği, bu deneyle bir kez daha kanıtlanmıştır. Açgözlülük, hırs ve yanlış planlama bu eserin okurlarına aktarmak istediği temel olgulardandır. Bilimin ve insan davranışının aksine uygulanmaya çalışılan bu deneyde büyük bir tutarsızlık, çelişki, öngörüsüzlük ve planlama hatalarının olası sonuçları ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır. Konu çocuklar ile buluşturulmuştur.

3.2.3.2.2 Tema

“Muz Cenneti” adlı kitapta bilimsellik teması işlenmektedir.

3.2.3.2.3 Kahraman

Maymun(Man) : Kitabın ana kahramanıdır. Man, eserde saf ama oldukça tutkulu ve gelişime açık olmasıyla dikkat çekmektedir. Ayda muz olduğuna inandırılması üzerine aya gitmek için her türlü eğitimi almış ve zorlu şartlardan geçerek uzay yolculuğunu tamamlamıştır.

Mühendisler: Millî uzay merkezinde çalışmaktadırlar.

Psikolog: Millî uzay merkezinde çalışmaktadır. Maymunun psikolojisini dengede tutmak için çaba sarf ederek ona karşı nazik davranmaktadır. Maymuna,

çıkması olduğu uzay yolculuğunda korkularıyla baş etmesi konusunda destek olmaktadır.

Ormandaki diğer maymunlar:

3.2.3.2.4 Dil ve Anlatım

Deyim, dil ve anlatıma güzellik getiren, herkes tarafından kabul görmüş, asıl anlamı dışında gelenekselleşmiş biçimde ifade edilen sözcüklerdir (Hengirmen, 2011). İncelemeye konu olan eserde anlatımı daha etkileyici hale getirmek adına farklı deyimlere başvurulmuştur. Söz konusu kitapta geçen deyimler aşağıdaki örneklerle yer almaktadır:

“İkincisi hangi noktaya göz diktiğimiz” (s.7).

“Bu iş iyice canımı sıkmaya başladı” (s.13).

“Bu projede başarısız olmayı göze alamayız” (s.25).

“Bunu dile getirmiyorlar ama ben bunu hissediyorum” (s.38).

“Ben de en iyisi bunu onların yüzüne vurmaya” (s.38).

“Fırlatma günü tüm hazırlıklar tekrar tekrar gözden geçirildi” (s.41).

“MAN kan ter içinde uyandı... Şaşkınlıktan dili tutuldu...” (s.48).

“Yani dilin gelişmesi mantığın ve savların gelişmesine de yol açabilir miydi? (s.53).

“O zaman da oradakiler niye bu kadar çile çektin demezler mi?” (s.59).

“Son güne girmişti, uzayın karanlığına baka baka içi geçmişti, içsel konuşmaları artmıştı” (s.59).

“Ama otoritesi sarsılmasın diye bozuntuya vermedi” (s.67).

“Onu gözü tutmamıştı” (s.73).

“Bu yüzden onu uzaklaştırmak için fırsat kolluyordu” (s.74).

Tablo 7: Muz Cenneti'nde Bulunan Deyimler Tablosu

Can Sıkmak	Kan Ter İçinde Olmak	Dili Tutulmak	Yüzüne Vurmak
Göze Almak	Göz Dikmek	Gözden Geçirmek	Bozuntuya Vermemek
Dile Getirmek	Yol Açmak	İçi Geçmek	Çile Çekmek
Gözü Tutmamak	Fırsat Kollamak		

İncelemesi yapılan kitabın akışını hızlandırmak ve akılda kalıcılığı sağlamak için sıklıkla ikilemeler kullanıldığı gözlemlenmiştir. Bu ikilemeler kitap içerisinde alıntılanarak aşağıdaki şekilde sıralanmıştır:

“Diğer bölümlerdeki uzmanlardan zaman zaman imalı laflar geliyordu” (s.15).

“Zamanın ve kaynakların sınırlı olması hem robotik bölümleri hem de diğer bölümleri adım adım strese sokuyordu” (s.15).

“Robotik ekipten tutun mekanik uzmanlarına kadar herkes birbirine şaşkın şaşkın bakıyordu” (s.25).

“Kayalarla ağaçların iç içe görüldüğü bir alanda durdular” (s.26).

“Ağaçların üzerinde irili ufaklı on-on beş maymun vardı” (s.26).

“Fırlatma günü tüm hazırlıklar tekrar tekrar gözden geçirildi” (s.41).

“Gözleri yavaş yavaş kapandı” (s.46).

“Sen buraya döndüğünde her şeyi açık açık konuşmaya hazırım” (s.54).

“Modül sersem bir şekilde döne döne denize doğru yol alıyordu” (s.64).

“Modül yavaş yavaş batıyordu” (s.64).

Tablo 8: Muz Cenneti’nde Bulunan İkilemeler Tablosu

Zaman Zaman	Adım Adım	Şaşkın Şaşkın
İç İç	İrili Ufaklı	Tekrar Tekrar
Yavaş Yavaş (2)	Açık Açık	Döne Döne

Bahsi geçen kitapta çocukların dikkatini çekebilmek adına merak unsurlarına yer verildiği görülmektedir. ‘Ne olacak?’, ‘Ne Oldu?’, ‘Nasıl oldu?’ sorularına cevap olacak nitelikte cümleler aşağıdaki şekilde yer almaktadır:

‘‘Ne için? Bir hiç için... MUM bu kadar basiretsiz olabilir miydi? Onu bir hiç için mi gönderdiler? Böyle büyük bir yanılgı nasıl olabilir?’’ (s.49).

‘‘Herkes projenin nasıl sonuçlandığı merak ediyordu. Modül neredeydi?’’ (s.62).

‘‘Şaşırdı, 'Bunlar gerçek mi ?' diye kendine sordu, öğrenmek için tek bir yol vardı, ağaca çıkıp muza dokunmak! MAN bunu yaptı, ağaca çıktı, ilk gördüğü muza elini uzattı, kopardı, soydu ve... ’’ (s.66).

3.2.3.2.5 İleti

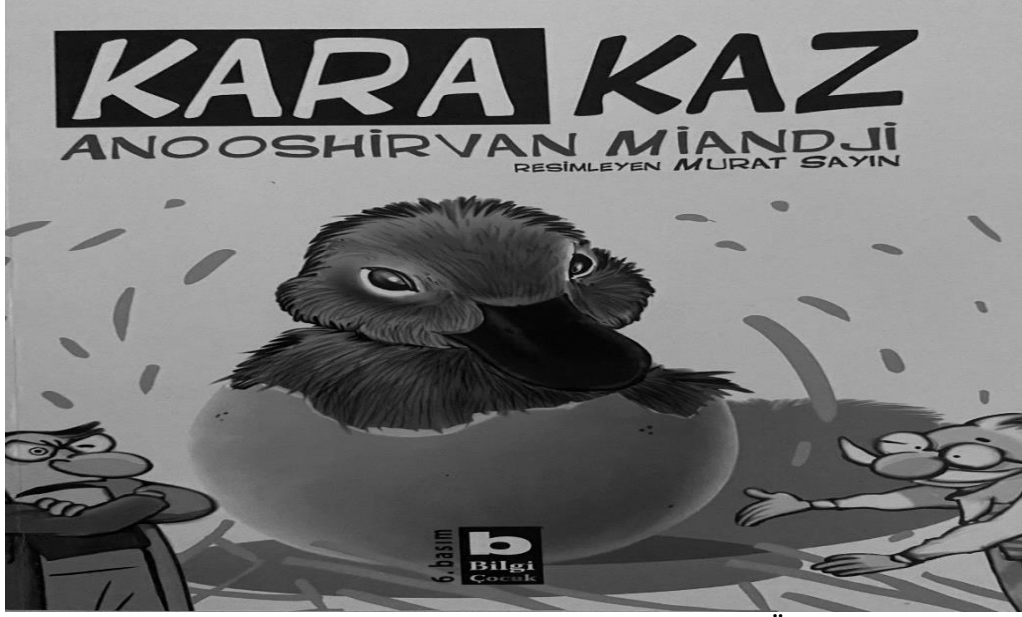
Anooshirvan Miandji ‘‘Muz Cenneti’’ adlı kitapta, çocuklarda sorgulamanın, düşünmenin bir ilke haline getirilmesi gerektiği iletili çerçevesinde oluşturulmuştur. Hayvanların bilimsel çalışmalar için denek olarak kullanılmaması gerektiği ve kendi ortamlarında özgürce yaşamalarına fırsat vermek gerektiği düşüncesi üzerinde durulmaktadır.

3.2.4 ‘Kara Kaz’ İsimli Eserin İncelenmesi

3.2.4.1 Dış yapısal Özellikler Açısından İncelenmesi

3.2.4.1.1 Kapak

Kırılmış yumurta kabuğundan çıkmakta olan siyah kaz yavrusu resmedilmiştir. ‘‘Kara Kaz’’ isimli kitabın kapağı, Şekil 19’da verilmektedir.

Şekil 19: Anooshirvan Miandji – “Kara Kaz” Ön Kapak

Kitap kapağına bakıldığında sayfanın ortasında öncelikle boyutu ve rengi ile dikkat çeken yumurtadaki kaz iken sağ ve sol alt köşelerinde birer insan bulunmaktadır. Buradaki insanların vücut dilleri gözlemlendiğinde, kazla ilgili bir tartışmaya giren bilim insanları görülmektedir.

3.2.4.1.2 Boyut

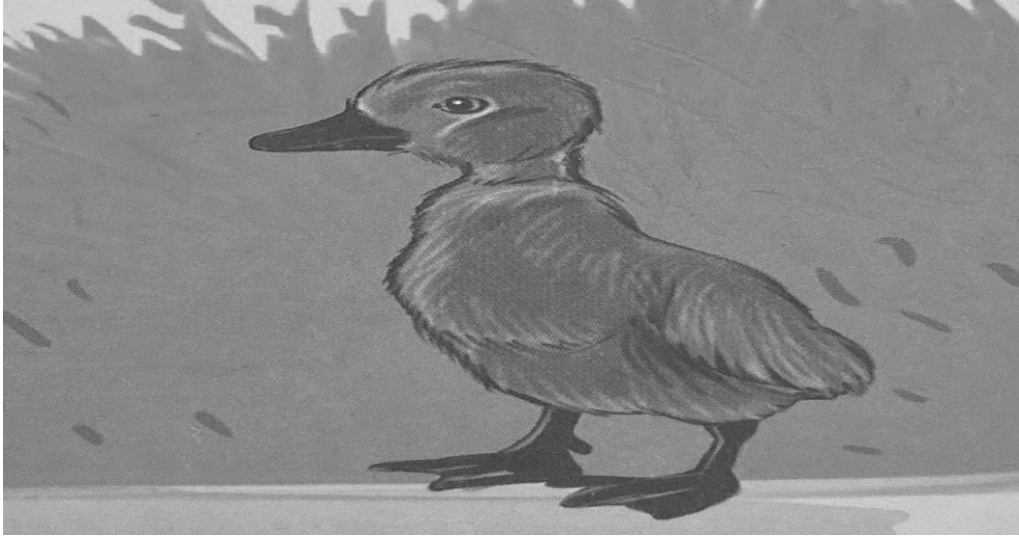
“Kara Kaz” isimli kitap ölçüldüğünde 14x20 cm boyutlarında olduğu gözlemlenmiştir. Çocuklar açısından bu ölçü hem okuma hem de rahat taşıyabilme imkânı sağlarken kitaplıkta bulundurmak için de uygun boyuttur.

Bu bağlamda Tacettin Şimşek’in yaptığı araştırmalarda belirttiği gibi çocuk edebiyatının temel öğelerine uyum sağladığı gözlemlenmiştir.

3.2.4.1.3 Kâğıt ve Sayfa Düzeni

Kitapta eski tip sarı saman kâğıdı kullanıldığı görülmektedir. Genel olarak incelendiğinde satır aralıkları ve sayfadaki kenar boşlukları çocuk edebiyatının temel öğelerine uygun olacak şekilde hazırlanmıştır.

3.2.4.1.4 Resim

Şekil 20: Anooshirvan Miandji – “Kara Kaz”

Şekil 20'de uzun ve siyah gagalı, kuyruğu henüz çıkmamış olan yavru bir kaz bulunmaktadır. Görselde bulunan yavru kazın tüyleri hikâyeye göre siyah renkte olmasıyla dikkat çekmektedir. Olağan dışı bir şekilde yavru kazın siyah tüylerinin olması çocukların hafızasında dikkat çekici bir detay olarak verilmiştir. Tıpkı insanlarda olduğu gibi hayvanların da farklı renklere sahip olabileceği düşüncesi çocuklara bu görsel aracılığıyla yansıtıcı bir şekilde anlatılmıştır.

Şekil 21: Anooshirvan Miandji – “Kara Kaz”

Şekil 21’de bir salon içerisinde konuşma yapan akademisyenin sinirli olmasının onu destekleyen grup arkadaşlarına da yansıdığı görülmektedir. Görselde insanların coşkusu ve tezahürat yaptıkları dikkat çekmekte, bir konu üzerinde tartışıldığı anlaşılmaktadır. Akademisyenin beden dili incelendiğinde işaret parmağını karşı gruba doğru kaldırması düşüncelerinin tartışmaya açık olmadığını net bir biçimde ifade etmektedir. Söz konusu durumda çocuklara; akademisyenin benmerkezci davranışlarının bilimde yer almaması gerektiği vurgulanarak her türlü düşünceye saygı duyabilme görüşü benimsetilmek istenmiştir.

Şekil 22: Anooshirvan Miandji – “Kara Kaz”

Şekil 22'de kürsüde konuşma yapan bir başka akademisyen ve grup arkadaşları yer almaktadır. Diğer grupta yer alan akademisyene göre görseldeki akademisyen, güler yüzlülüğüyle dikkat çekmektedir. Bahsi geçen akademisyenin konuşmaya ve tartışmaya açık olması, kendisini düzgün ifade edebilmesiyle birlikte özgüvenli olduğu gözlemlenmektedir. Görselde yer alan grup arkadaşları akademisyenle paralel olarak mütevazı bir duruş sergilemişler, kimsenin sözünü kesmeden saygı çerçevesinde etkili birer dinleyici niteliği göstermektedirler. Buna istinaden görsel, çocuklara etkili konuşma, etkili dinleme, sırayla konuşma ve sırayla dinleme becerileri için örnek niteliğindedir.

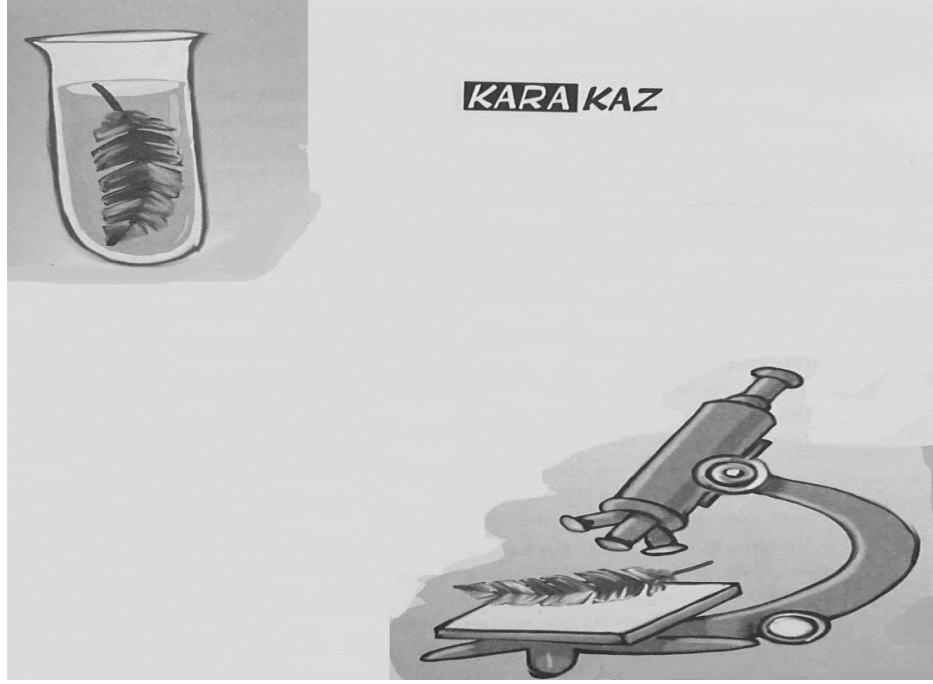
Şekil 23: Anooshirvan Miandji – “Kara Kaz”

Şekil 23’te bir masa etrafındaki iki akademisyenin kara kaza bakarak tartıştıkları görülmektedir. Burada kızgın yüz ifadesine sahip olan akademisyen dünyada beyaz kazlardan başka bir renkte kaz olmadığını savunmaktadır. Bu duruma örnek olarak kitap içinden alıntılanan şu cümle gösterilebilir:

“Dünyadaki tüm kazlar beyazdır. Bugüne kadar başka renkte bir kaz görülmemiştir. İşte bu kaz, evrensel yasaların simgesidir” (s.37).

Diğer akademisyen ise kara kazın boyalı olmadığını, gerçekten siyah tüylere sahip olduğunu savunmaktadır.

“Biz de başta öyle sandık ama yolduğumuz tüylerin altından siyah tüy çıkınca gerçekten kara kaz olduğunu kanıtlandı” (s.9).

Şekil 24: Anooshirvan Miandji – “Kara Kaz”

Şekil 24’te kara kaza uygulanan bir deney söz konusudur. Kara kazın gerçekten siyah tüylere sahip olduğunu anlamak için öncelikli olarak bir tutam tüyü koparılmıştır. Sonrasında buradan tekrar çıkacak tüyleri beklemek için her iki gruptan asistanlar ve bir de avukat hakem olarak belirlenmiştir. Yapılan deney sonucunda kara kazın tüylerinin koparıldığı bölgeden birkaç gün sonra siyah tüyler çıkmış ve kazın gerçekten kara kaz olduğu anlaşılmıştır. Bu deney çocuklarda bilimsellik değerinin kazandırılması için bir örnek niteliğindedir. Söz konusu kitapta yazar, doğrunun çoğulculuk ilkesiyle değil ancak bilimle mümkün olabileceğini çocuklara benimsetmeyi hedeflemektedir. Bu duruma kitaptan alıntılanan cümleler örnek olarak verilebilir:

“Olanlar ortadadır, bir kabın içinde yüz bilye olabilir, siz doksan dokuz tanesini çıkarmış olabilirsiniz, hepsi de beyaz olabilir ama bu, son bilyenin zorunlu olarak beyaz olacağı anlamına gelmez. En büyük bela, genelleme yapmaktır” (s.61).

“Bilim, yanlışısını kabul ettiği için sürekli gelişiyor. Bilim kültürünün ilk maddesi, 'Ben Yanılabiliyorum' diyebilmektir” (s.62).

3.2.4.2 İç Yapısal Özellikler Açısından İncelenmesi

3.2.4.2.1 Konu

Kara Kaz isimli kitap, bir çiftçinin kümesleri kontrol etmesi esnasında siyah bir kaz yavrusu fark etmesiyle başlayan bir konuyu ihtiva etmektedir. Bu durumu tartışmaya açan iki akademisyenden biri bilimsel açıdan tüm kazların beyaz olduğunu savunurken, diğeri farklı renkte de kaz olabileceği tezini savunmaktadır. Bilimsel açıdan kanıtlanan herhangi bir gerçeğin tüm kesimler tarafından kabul edilmesi, çocuklara bu konuda teşvik edici nitelikte uygulanmalar yaptırılmalıdır. Kitabın anlatmaya çalıştığı kişilerin önyargılarının bilimsel gerçeklik ile kıyaslanamayacağı hususudur. Kara Kaz, burada anlatılmaya çalışılan konu için sembolik bir obje olarak seçilmiştir. Bilimsel gerçeğin, çoğunluğun baskı ve dayatmaları ile zorla kabullendirilemeyeceği, bu düşüncüyü savunanların az olmasına bakmadan da gerçeğe ulaşmanın mümkün olabileceği anlatılmıştır. Ayrıca bilimin kapsadığı alanların çok geniş bir mecraya yayıldığı, hayatımıza dokunan, var olan her şeyi içine aldığı somut ve kalıcı bir dille anlatılmaktadır.

Kara Kaz adlı kitap, çocukların hayvan karakterler aracılığıyla bilim hakkında bilgi edinmelerine bu sayede geleceğe daha umutlu bakmalarına fayda sağlamaktadır.

3.2.4.2.2 Tema

“Kara Kaz” adlı kitapta, adalet, dürüstlük ve bilim temaları işlenmiştir.

3.2.4.2.3 Kahraman

Dr. Kal: Bilim akademisinde yer alan bir profesördür, fakat benmerkezci bir yapıya sahiptir. Bilimin güçle, çoğunluğun bir araya gelmesiyle ve maddiyatla gerçekleşebileceği düşüncesine sahip kibirli bir yapıdadır.

Dr. Boz: Bilimin esaslarına göre davranan yetkin bir profesör ve eğitimcidir. Çoğunluğun baskılarını değil bilimin gerçekliğini esas almakta olan profesör, bilimin

gelişmekte olduğunu öğrencilerine kanıtlamaya çalışmakta ve onları bu konuda geliştirmektedir. Öğrencilerini sorgulamaya ve gerçeği aramaya yönlendiren profesör, bilimin ışığında ilerlemeyi öğrencilerine benimsetmektedir.

Çiftçi: Çiftçilik ile uğraşan iyi kalpli karakterdir.

Çiftçinin Karısı: Çiftçinin eşidir.

Asistanlar: Dr. Kal ve Dr. Boz'un asistanlarıdır.

Hukukçu: Dr. Boz'un arkadaşıdır. Adaleti temel alarak işini yapan iyi bir avukattır.

3.2.4.2.4 Dil ve Anlatım

Araştırmaya tabi tutulan eserde anlatımı daha etkileyici hale getirmek ve iz bırakma etkisini artırmak amacıyla farklı deyimlere yer verildiği gözlenmektedir:

“Çiftçi öylesine göz gezdirirken siyah bir şeyin yavrular arasında hareket ettiğini ayımsadı” (s.5).

“Karısı araya girdi” (s.6).

“Küçücük kazın günahını almayalım” (s.8).

“Aynı şeyleri düşünme ve yapma alışkanlığının verdiği rahatlık herkesin hoşuna gidiyordu” (s.9).

“Halkın odak noktası günü kurtarmaktı” (s.9).

“İnsanlar dikkat çekmemek için sürekli diğerlerini onaylıyordu” (s.9).

“Biri konuştuğunda da 'Ağzını hayra aç' deyip susturuyorlardı” (s.9).

“Laf atmalar devam etse de artık sıra Dr. Boz'un konuşmasına gelmişti” (s.13).

“Hak etmeyene övgü gibidir” (s.14).

“Biraz kendimle baş başa kalmalıyım” (s.23).

“Herkes yerini almıştı” (s.34).

“Sizin şu ilanın yüzünden biz de azar işittik” (s.50).

“Komşuların çocukları bizim çocuklarla alay ediyorlar” (s.51).

“İlan verip de sahte kazlar gelince keyfi kaçtı” (s.53).

“Dr. Kal biraz toparlanınca söz aldı” (s.58).

Tablo 9: Kara Kaz’da Bulunan Deyimler Tablosu

Göz Gezdirmek	Araya Girmek	Günahını Almak	Hoşuna Gitmek	Günü Kurtarmak
Dikkat Çekmemek	Laf Atmak	Hak Etmek	Ağzını Hayra Açmak	Baş Başa Kalmak
Yerini Almak	Azar İşitmek	Keyfi Kaçmak	Söz Almak	Alay Etmek

“Kara Kaz” adlı eserde, sıkça pekiştirilmelere başvurulduğu tespit edilmiştir. Pekiştirmeler, çocuklara sunulan bu eserde öğrenilen bir kelimenin daha kalıcı hale gelmesini sağlamaktadır. Aynı zamanda pekiştirmeler aracılığıyla çocuklarda dil edinimine katkıda bulunmaktadır. Eser içerisinde yer alan bazı pekiştirme örnekleri aşağıdaki şekildedir:

“Evet, kapkara, gagası bile kara” (s.7).

“Bembeyaz, güzel bir kaz heykeli” (s.36).

“Bu boyanmıştır, besbelli” (s.59).

İkilemeler, dilin anlamını kuvvetlendirmek ve estetik bir etki bırakmak amacıyla kullanılmaktadır. Eserde yer alan bazı ikileme örnekleri aşağıda sunulmaktadır:

“Belki hesabı çok hızlı yapar ama yavaş yavaş matematiği unuttur” (s.15).

“Asistanların hepsinin gözleri ışıl ışıl parlıyordu” (s.23).

“Dr. Kal’ın asistanları bol bol alkışla eşlik ettiler” (s.38).

“Adaletin ortaya çıkması için benim bir görevim olursa seve seve yaparım” (s.55).

“Hukuk güçlü güçsüze bakmaz” (s.55).

Tablo 10: Kara Kaz’da Bulunan İkilimler Tablosu

Yavaş Yavaş	İşıl İşıl	Bol Bol
Seve Seve	Güçlü Güçsüz	

Atasözü, halk arasında sıklıkla kullanılan özlü cümleleri ifade etmektedir. Nesilden nesile aktarılan atasözleri, çocuklar için eğitici birer öğüt niteliğindedir. İncelenen eserde bulunan atasözleri aşağıdaki verilerle gösterilmektedir:

‘‘Ne demiş eskiler: Tatlı dil yılanı deliğinden çıkarır’’ (s.41).

3.2.4.2.5 İleti

Anooshirvan Miandji ‘‘Kara Kaz’’ adlı kitapta, bilimin ön yargılarla ve çoğulculukla değil, gerçeklerle örtüşeceğini kanıtlamış, bu düşünciyi okurlara duyumsatmayı hedeflemiştir.

3.2.5 'Ben Yanılabiliyorum' İsimli Eserin İncelenmesi

3.2.5.1 Dış yapısal Özellikler Açısından İncelenmesi

3.2.5.1.1 Kapak

Kitabın kapağı incelendiğinde ilk olarak yeşil yapraklı orman teması üzerinde bir tavşan görülmektedir.

‘‘Ben Yanılabiliyorum’’ adlı hikâye kitabının kapağı, Şekil 25’te verilmektedir

Şekil 25: Anooshirvan Miandji – “Ben Yanılabilirim” Ön Kapak

‘Ben Yanılabilirim’ kitabının kapak görseli incelendiğinde üzerinde kıyafetleri olan bir tavşanın meraklı ve düşünceli bakışlarla adı olmayan bir kitabı okuduğu dikkat çekmektedir. Kapağın üst kısmında kitabın adı kabartmalı ve eğik bir yazı stili ile yer almaktadır. Yazarın adı ve yayınevi bilgileri kapakta alt kısımda bulunurken orta kısımda ise resimleyenin ismi görülmektedir.

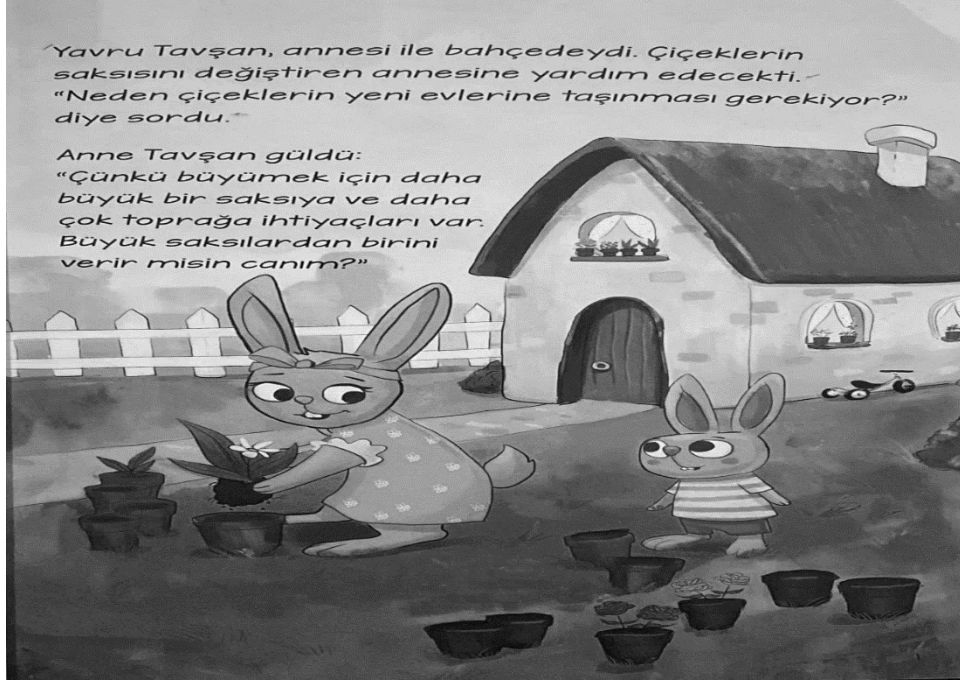
3.2.5.1.2 Boyut

“Ben Yanılabilirim” adlı çocuk kitabı ölçülmüş olup 16,5x24 cm olarak saptanmıştır. Kitabın boyutu uzun süre okuma ve elde tutmaya elverişlidir. Bu bağlamda çocuk edebiyatı temel öğelerine uygundur.

3.2.5.1.3 Kâğıt ve Sayfa Düzeni

Kitapta kuşe kâğıt kullanılmıştır, bu sayede renkler ve resimler ilgi çekici olarak ön plandadır. Eserin hitap ettiği yaş grubuna göre, sayfalarda yazılar ve görseller iç içe bulunmaktadır.

3.2.5.1.4 Resim

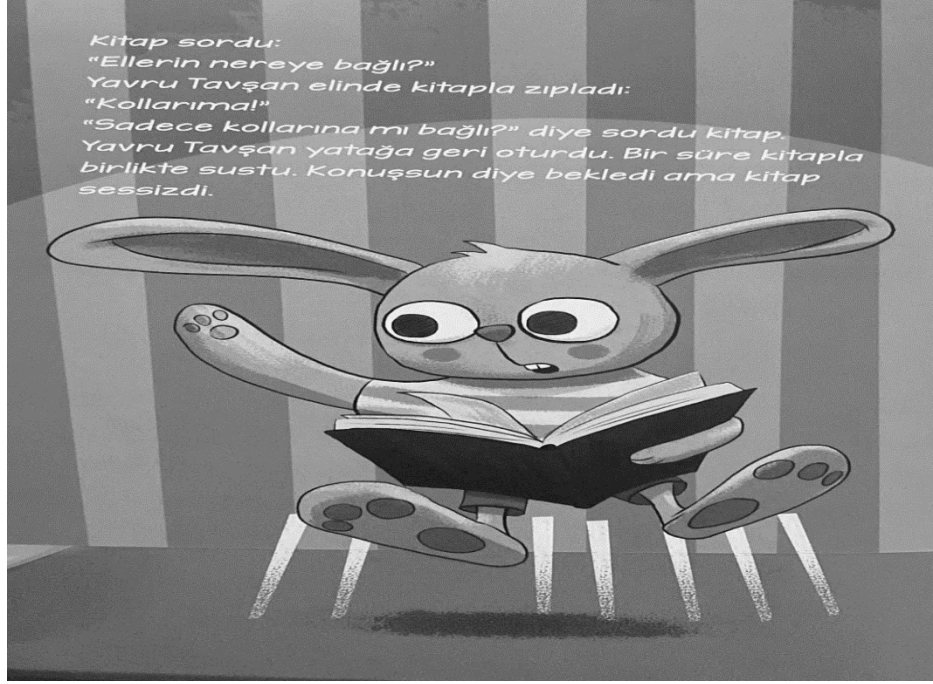
Şekil 26: Anooshirvan Miandji – “Ben Yanılabilirim”

Şekil 26’da yavru bir tavşan ve annesi evlerinin bahçesinde çiçekleriyle ilgilenirken tasvir edilmiştir. Söz konusu görselde tek katlı şirin bir ev, bu evi çevreleyen beyaz bahçe çitleriyle birlikte küçük bir bisiklet ve birçok saksı yer almaktadır. Görselde güneşli bir günde yavru tavşanın annesine yardım etmesi dikkat çeken unsurlar arasındadır. Anne tavşan, yavru tavşana çiçeğin büyümesi için küçük saksıdan büyük saksıya geçmesi gerektiği ve daha fazla toprağa ihtiyacı olduğunu anlatmaktadır. Bu çerçevede çocuklara yardımlaşmanın önemi aktarılmıştır. Yavru tavşanın saksıları değiştiren annesine yardım etmesi ve bunu yaparken sorumluluk alıyor olması çocuklara öğretilmek istenilen değerlerdendir.

Şekil 27: Anooshirvan Miandji – “Ben Yanılabilirim”

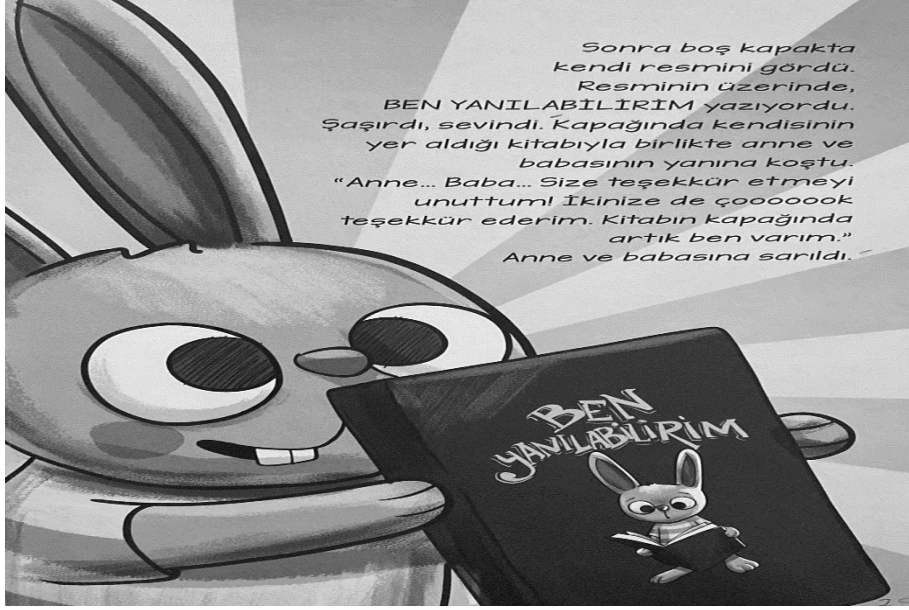
Şekil 27'de Anne tavşan, yavru tavşan ve odada bulunan sarı koltuk ile gece lambaları resmedilmiştir. Anne tavşan ve peşindeki yavru tavşanla arasında geçen bir diyalog söz konusudur. Bu diyalogda yavru tavşana yapılacak olan bir sürpriz yapılacağı,ve yavru tavşanın da sürprizle ilgili annesine sürekli soru sorması verilmiştir. Bu da küçük yaştaki çocukların merak unsurunu tetiklemektedir.

Şekil 28: Anooshirvan Miandji – “Ben Yanılabilirim”

Şekil 28’de yavru tavşana hediye edilen bir kitap bulunmaktadır. Kitabı ilk eline aldığında kapağında yazı veya resim bulunmadığı için hayal kırıklığına uğrayan tavşan sonrasında kitabı okumaya ve onunla konuşmaya başlamıştır. Kitap ve yavru tavşan arasında geçen öğretici diyalogda bilimsellik değeri söz konusudur. Bunun yanı sıra kitap, yavru tavşana yanılmanın ne olduğunu, herhangi bir konuda yanıldığında bunu nasıl fark edeceğini ve fark ettiğinde bunların üstesinden gelmenin yollarını anlatmıştır. Kitapta bu durum aşağıda alıntılanan cümleyle ifade edilmektedir:

“İşte güzel bir soru! Yanılmak, düşünürken hata yapmak demektir. Eğer bilgimiz eksikse yanılabiliriz” (s.24).

Şekil 29: Anooshirvan Miandji – “Ben Yanılabilirim”

Şekil 29’da yavru tavşanın elinde kapağında kendi resminin bulunduğu 'Ben Yanılabilirim' adlı bir kitap bulunmaktadır. Bu kitabı anne ve babasına gösteren yavru tavşan kitaptan öğrendikleri için teşekkür etmektedir. Bu bağlamda mevcut görsel ile aile birliğine önem verme değeri çocuklara aktarılmaktadır. Kitapta önyargılardan kurtulmak gerektiğinin önemi yavru tavşan aracılığıyla vurgulanmıştır. Yavru tavşan artık yanılmanın ne olduğunu, yanıldığın zaman ne yapması gerektiğini öğrenmişti.

“Yanılmak, düşünürken hata yapmak demektir. Eğer bilgimiz eksikse yanılabiliriz” (s.24)

Şekil 30: Anooshirvan Miandji – “Ben Yanılabilirim”

Şekil 30’da Yavru tavşan ailesi ile evlerinin bahçesinde dans ederek şarkılar söylediği betimlenmiştir. Yavru tavşan öğrendiği bilginin mutluluğuyla şarkılar söyleyerek dans etmektedir. Bu mutluluğu ve hayatına her anlamda yön verecek olan bilgi kitaptan şu cümle ile alıntılanmıştır: “Ben yanılabilirim... Ben yanılabilirim... Hatamı bulup düzeltebilirim” (s.30).

Bu kitapta düşünmeyle öğrenmenin merak unsuruyla başlayabileceği, herkesin yanılabileceği, yanılmanın normal bir durum olduğu, yanılmanın nasıl düzeltileceğini, kişinin kendini gerçekleştirebilmesi için gelişimin vazgeçilemez bir unsur olduğu düşünceleri çocuklara verilmek istenen iletiler arasında yer almaktadır.

3.2.5.2 İç Yapısal Özellikler Açısından İncelenmesi

3.2.5.2.1 Konu

“Ben Yanılabilirim” adlı kitap, yavru bir tavşanın bahçedeki çiçeklerin saksılarının değiştirilmesinde annesine yapmış olduğu yardım ile başlamaktadır. Hikâyede asıl konu anne tavşanın yavru tavşana bir sürprizinin olduğunu söylemesiyle

baba tavşanın bir paket içerisinde kapağında hiçbir yazı veya görsel bulunmayan bir kitabın yavru tavşana verilmesi sonucunda gelişmektedir. Yavru tavşanın hediye paketini açarken yaşamış olduğu hayal kırıklığı aslında bir yanılsamadır ve bu vesileyle çocuklara önyargının yanlış bir davranış biçimi olduğu vurgulanmak istenmiştir. Baba tavşanın bu kitap için yapmış olduğu *"Bu, özel bir kitap. Kapak, sen okuyup bitirdiğinde ortaya çıkacak"* (s.7) uyarısı sonucu yavru tavşanın merakının daha da arttığı görülmektedir. Hediye edilen kitap kapağının boş olması hikâyenin ana konusunu oluşturmaktadır. Aslında yavru tavşanın görmüş olduğu boş kapak içinde önemli öğretiler barındırdığı gerçeği vurgulanmaktadır. Boş kapak temalı bu anlatımda yazar, önyargılı olunmaması gerektiğini anlatmaktadır.

Yavru tavşan kitabı okuyup bitirdikten sonra, kitabın kapağında kendi suretiyle baş başa kalmış ve kendisinin de diğer herkes gibi yanılabilirliğini kabul etmiştir.

3.2.5.2.2 Tema

“Ben Yanılabilirim” adlı kitapta sevgi, yardımseverlik ve önyargılardan kurtulma temaları ele alınmıştır.

3.2.5.2.3 Kahraman

Yavru Tavşan: Hikâyenin ana kahramanıdır. Tez canlı yapısıyla dikkat çeken yavru tavşan öğrenmeye açık bir yapıya sahiptir. Edindiği bilgiler sayesinde çok mutlu olan bir karakterdir.

Anne Tavşan: Yavru tavşanın annesidir.

Baba Tavşan: Çocuğuna okuması için sürpriz yaparak kitap getiren ebeveynidir.

Ben Yanılabilirim Kitabı: İsmi kitabın sonunda ders niteliğinde kapakta belirmektedir.

3.2.5.2.4 Dil ve Anlatım

Ben Yanılabilirim adlı eserde yazar, çocukların merak duygularını arttırmak adına sıklıkla soru cümleleri kullanmıştır. Soru cümleleri, çocukları kitaba dâhil etme ve onların farklı açılardan düşünmesini sağlamayı destekler niteliktedir. Kitapta merak duygusunun teşviki adına kullanılan bazı örnek cümleler şu şekilde yer almaktadır:

*“Yavru Tavşan sordu:
“Nasıl daha güzel olacak?”
Anne Tavşan gülümsedi ama bir şey söylemedi,
Yavru Tavşan'ın meraklanmasını istiyordu” (s.3).*

*“Yavru Tavşan heyecanlandı:
“Nasıl bir şey?”
“Söylersem sürpriz olmaz.”
Yavru tavşan ipucu istiyordu:
“Eğlenceli mi?”
“Evet.”
“Büyük mü?”
“Hayır.”
“Sevdiğim bir şey mi?”
“Evet.”(s.4)*

*“Kitap fısıldadı:
“Benim doğru düşünmek için bildiğim bir sır var.”
“Nedir o sır?”
“Çok merak edersen söylerim” dedi kitap.
Yavru Tavşan bu sırrı mutlaka öğrenmeliydi.
Heyacanla kollarını iki yana açtı.”
“Çooooook çooooooooook merak ettim” (s.22).*

Söz konusu eserde hayvanların konuşturulması ile intak söz sanatına; aynı zamanda yine hayvanlar aracılığıyla nida sanatına başvurulmuştur.

“Merhaba...” dedi kitap” (s.8).

“Yavru tavşan zıpladı: 'Yaşasın!’” (s.25).

3.2.5.2.5 İleti

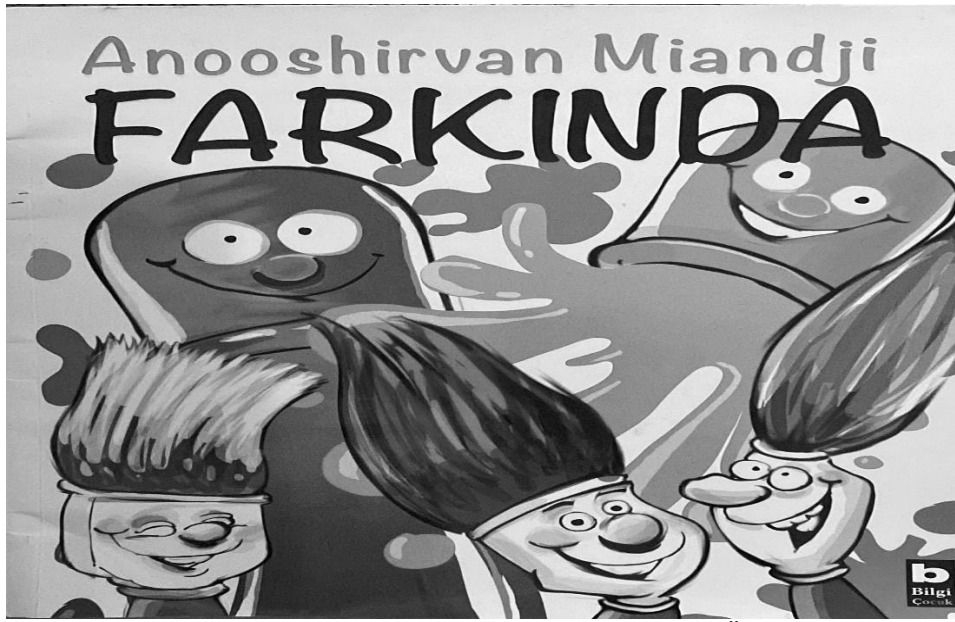
“Ben Yanılabilirim” adlı kitapta, öğrenmenin önemi ve özür dileyebilmenin bir erdem olması eserde yavru tavşan aracılığıyla çocuklara verilmek istenen mesajlardandır. Çocuklara önyargılı olmamak gerektiği anlatılmaktadır.

3.2.6 ‘Farkında’ İsimli Eserin İncelenmesi

3.2.6.1 Dış Yapısal Özellikler Açısından İncelenmesi

3.2.6.1.1 Kapak

Kitabın kapağı incelendiğinde, yazar birçok farklı renkte boya fırçasıyla okurlarını karşılamaktadır. “Farkında” isimli kitabın kapağı, Şekil 31’de verilmektedir.

Şekil 31: Anooshirvan Miandji – “Farkında” Ön Kapak

“Farkında” hikâye kitabının kapağında kuşe kâğıt kullanılmıştır. Kapakta sarı, yeşil ve kırmızı renklere sahip birbirleri ile konuşan boya fırçalarının yanı sıra mavi ve turuncu boya küpleri de görselde eşlik etmektedir. Kuşe kâğıt kapak temasında kullanılan resmin beyaz fon üzerine rengârenk işlenmesi kapağı daha ilgi çekici kılmıştır. Detaylı olarak incelendiğinde kapağın üst kısmında yazarın ve hikâye kitabının isimleri kabartma yazı stili ile basılmıştır. Kapağın sağ alt kısmında ise yayınevi adı yer almaktadır. Çocuklar için oldukça ilgi çekici bir kapak görseli olduğu söylenebilir.

3.2.6.1.2 Boyut

“Farkında” çocuk hikâye kitabı en ve boy olarak ölçüldüğünde 25x29 cm olduğu saptanmıştır. Kitap, çocuk edebiyatının temel öğeleri kapsamında incelendiğinde, boyutunun elde rahat tutabilme ve okunabilmesi açısından uygun olmadığı gözlemlenmiştir.

3.2.6.1.3 Kâğıt ve Sayfa Düzeni

Kitapta kuşe kâğıt kullanılmıştır. “Farkında” çocuk kitabının her sayfası farklı bir rengi barındırmaktadır. Sayfada yazı miktarı az olmakla birlikte görseller ön plandadır. Kitapta anlatılmak ve verilmek istenilen düşünceler genel itibariyle resim ile desteklenmektedir. Bu bağlamda sayfalardaki yazı miktarının çok az olduğu gözlemlenmektedir.

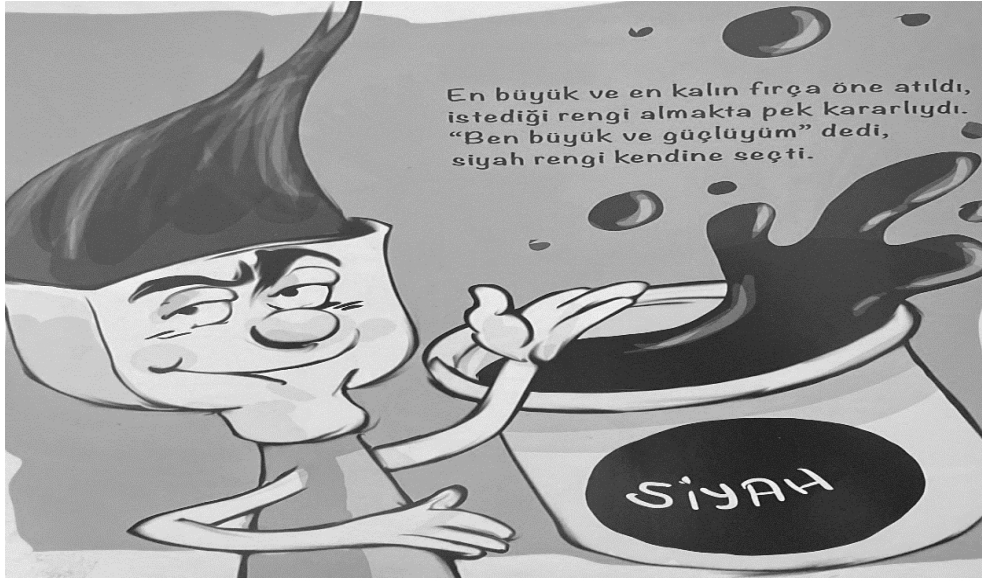
Harfler ve yazı stili okul öncesi çocuklar için uygun büyüklüktedir. Bu bağlamda kitabın, Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığının belirlemiş olduğu harf büyüklüğü kurallarına uygun şekilde yazıldığı gözlemlenmiştir.

3.2.6.1.4 Resim

Şekil 32: Anooshirvan Miandji – “Farkında”

Şekil 32’de Pencereden kendini gösteren insan siluetli bir güneş, yine gülümseyen bir kirpinin yanı sıra birbirinden farklı boyut ve uzunlukta dört adet boya fırçası betimlenmiştir. Her fırçanın yüz ifadesi farklı olsa da genel olarak heyecanlı oldukları gözlemlenmektedir. Bu heyecanın sebebi ise her bir fırçanın yeni boyalarla buluşacak olmasıdır.

Şekil 33: Anooshirvan Miandji – “Farkında”

Şekil 33’te boyutuyla böbürlenen ve kendini diğer fırçalardan üstün gören bir fırça ve siyah renkli boya kabı mevcuttur. Bu fırça kibirli ve diğer fırçalardan daha kalın, daha uzun olduğundan üstün olduğunu düşünerek kendine siyah rengi seçmiştir. Kendisinin güçlü ve büyük olduğunu diğer fırçalara da beyan ederek güç gösterisinde bulunmuştur. Ancak bu kötücül davranışın kendisi için büyük bir sorun olacağının farkında değildir.

Şekil 34: Anooshirvan Miandji – “Farkında”

Şekil 34’te en küçük ve en ince fırça resmedilmiştir. Sarı boya kabı ve beyaz tuval üzerine çizilmekte olan sarı renkli bir kelebek figürü betimlenmiştir. Bu fırça fiziki özelliklerinden ötürü renk seçiminde diğerlerinden geri durmuş ve kalan son renk olan sarıyı seçmiştir.

Şekil 35: Anooshirvan Miandji – “Farkında”

Şekil 35’te Büyük ve siyah fırçanın çizmeye çalıştığı tuvalin önünde küçük sarı fırça ile konuştuğu resmedilmiştir. Tuvalde siyah fırçanın tıpkı sarı fırça gibi güzel küçük bir kelebek çizme çabası ve aldığı kötü sonuç görülmektedir. Büyük oluşuyla her resmi boyayamayacağını anlayan siyah fırça bu duruma çok üzgündür. Diğer fırçalar kaldıkları yerden resimlerini yaparlarken siyah fırçanın boyası bitmiştir. Küçük fırça, hem boyası biten hem de yalnız kalan fırçanın bu durumuna çok üzülür. Burada çocuklara duyumsatılmak istenilen öğreti etrafındakileri kendinden küçük görmemek en önemlisi ise anlayışlı ve hoşgörülü bir şekilde davranılmasıdır.

Şekil 36: Anooshirvan Miandji “Farkında”

Şekil 36’da tüm fırçalar aynı karede ve hepsi çok mutlulardır. Sarı fırça Siyah fırçanın yalnız kalmasına üzölmüş ve ona yardım eli uzatarak sağduyu göstermiştir. Kitapta bu duruma örnek olarak aşağıdaki cümle verilmektedir:

“Hey! Tek başına kalma. Her renk güzel, her fırça gerekli! Birbirimize ihtiyacımız var. Farklılık, zenginliktir. Birlikte daha güzeliz” (s.25).

Bunun üzerine büyük fırça hatasını anlamış ve özür dileyerek büyük olmanın her şeyi çözebileceği düşüncesinden vazgeçmiştir. Bu bağlamda kitap hoşgörünün önemini, bir yanlışın nasıl düzeltileceğini, farklılığın zenginlik olduğunu ve farklılıklara saygı duyulması gerektiğini çocuklara öğretmeyi hedeflemektedir.

3.2.6.2 İç Yapısal Özellikler Açısından İncelenmesi

3.2.6.2.1 Konu

Farkında adlı hikâye kitabı birbirinden farklı boyutlarda olan boyama fırçalarının yapacakları renk seçimlerini konu alan olayların anlatılmasıyla başlar. Bu kitapta fırçalardan en büyük ve en kalın olan fırça seçimini siyah renkten yana yaparak

diğerlerinden daha üstün olduğunu bencilce kanıtlamaya çalışmıştır. Bu durum daha sonra hem boyasını çabucak tüketmesine hem de kendisinin yapayalnız kalmasına sebep olmuştur. Olaylar sırasında hakkını aramaktan vazgeçmeyen sarı fırça, siyah fırçanın üzüldüğünün de farkında olan tek fırçadır. Küçük ve ince fırça bencilliği ve kibri yüzünden yalnız kalan en büyük ve en kalın fırçanın bu durumuna çok üzülerek kendisini birlik olmaya davet eder.

Anooshirvan Miandji, hikâye kitabında görsel olarak büyük olmanın büyük fikirler ve büyük işler yaratamayacağını, sadece birlik ve beraberlik sağlanması durumunda daha büyük işler başarılacağı gerçeğini vurgulamaktadır. Bu bağlamda farklılıkların bir araya gelerek daha büyük zenginlikler oluşturabileceği fikrini çocuklara duyumsatmak istemiştir.

Sonuç olarak “Farkında” adlı hikâye kitabında farklılığın asıl zenginlik kaynağı ve gerçeği olduğu tüm yönleriyle vurgulanmıştır.

3.2.6.2.2 Tema

“Farkında” adlı hikâye kitabı saygı, sevgi ve birlik beraberliğin önemi temaları çerçevesinde şekillendirilmiştir.

3.2.6.2.3 Kahraman

En Büyük Fırça: Büyük olduğu için kibirli davranarak siyah rengi seçen fırçadır. Olumsuz davranışını fark ederek pişman olan büyük fırça, eserde özür dileyebilmenin büyük bir erdem olduğunu çocuklara duyumsatmaktadır.

En Küçük Fırça: Sona kalıp sarı renk ile yetinmek zorunda kalan fırçadır. Boyutunun küçük olmasıyla eserde zorbalığa uğramasına karşılık hakkını savunmuştur. Hakkını savunurken dik duran sarı fırça saygılı ve kibar olmaktan vazgeçmemiştir. Küçük fırça, kendisine kötü davranışından dolayı özür dileyen büyük fırçaya karşı yüz çevirmemiş, ona karşı duyarlı davranmış ve birlik olmaya davet

etmiştir. Eserde küçük fırça, özellikleri farklı olsa da herkesin kendine has bir güzelliği olduğu mesajını iletmektedir.

Diğer Fırçalar; İnce, Kalın, Kısa, Uzun, Kocaman ve Minnacık Fırçalar:

3.2.6.2.4 Dil ve Anlatım

Eserde anlatımı güçlendirmek maksadıyla yer verilen pekiştirmeler aşağıda yer almaktadır;

“Yepyeni fırçalar, boyalarla buluşacaktı” (s.1).

“...Kapkara boyasını sürüyordu her yana” (s.8).

Hikaye kitabında yer alan ikilemeler aşağıda sıralanmıştır;

“Kutu kutu boyalar yan yanaydı” (s.3).

“Boya kutusuna bata çıka her yeri siyaha boyamaya girişti” (s.18).

Tablo 11: Farkında Kitabında Tespit Edilen İkilemeler Tablosu

Kutu Kutu	Yan Yana	Bata Çıka
-----------	----------	-----------

Eserde merak unsurlarına yer verilerek çocukların kitaba daha çok ilgi duyması hedeflenmiştir. Eser içerisinde alıntılanan cümleler aşağıdaki şekildedir;

“Sonra, ‘En iyi fırça kim, biliyor musunuz?’ diye sordu” (s.27).

“Acaba hangisiydi? Kalın olan da vardı, ince olan da. Biri kocamandı, diğeri küçükçe. Kimi kısaydı, kimi uzun” (s.28).

3.2.6.2.5 İleti

“Farkında” adlı kitapta, fırçalar aracılığıyla çocuklara uzun kısa ince kalın gibi farklı özelliklerin ayrımı yapılmadan sevgi, saygı ve hoşgörü içerisinde bir arada yaşamının güzelliğini anlatılmaktadır.

Bölüm 4

SONUÇ

Doğaya, hayvanlara ve kendi akranlarına olan sorgulama merakı inanılmaz derecede şaşırtıcı olan çocuk, toplumun temel taşlarını oluşturan en küçük bireylerdir. Öğrendikleri her şeyi merak etme, anlamaya çalışma ve sorgulama yetenekleri hayal dünyalarının ne denli geniş olduğunun bir göstergesidir. Çocukların doğuştan tanışmış olduğu zararlı teknolojik aletler onları gerçek dünyadan kolayca uzaklaştırabilmektedir. Burada dikkat edilmesi gereken en önemli husus, çocuğu kendi dünyasında kalabilmesi için yönlendirebilmektir. Bu aşamada devreye değerler eğitimi girmektedir.

Değerler, anlam itibariyle sağlıklı bir toplumun bir arada kalabilmesini sağlamak amacıyla verilmesi gereken kültürel birer olgudur. Öte yandan değerlerin önemini çocuklar açısından irdelemek istersek birbirine hiç benzemese de insanları bir arada tutan şeyin örf, adet ve gelenekler olduğu çocuklara öğretilmelidir. Çocuklar, bu değerleri hayatın her alanında uygulamalıdır. Değerler yardımlaşmanın, bir arada kalabilmenin ve daha sağlıklı iletişim kurabilmenin de en önemli yol göstericisidir. Çocukların toplumsal bir değer olduğu göz önünde bulundurulduğunda, nitelikli bir eğitim alıp çalışkan, vatansever olabilmeleri mutlaka aileler ve öğretmenler tarafından kendilerine benimsetilmelidir.

Araştırma kapsamında yer alan kitaplarda değerler saptanmış ve Sosyal Bilgiler Öğretim Programında bulunan 18 değer (adalet, aile birliğine önem verme, bağımsızlık, barış, bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, duyarlılık, estetik, eşitlik,

dürüstlük, özgürlük, sevgi, saygı, sorumluluk, tasarruf, vatanseverlik, yardımseverlik) çerçevesinde incelenmiştir. Araştırma kapsamında bulunan 18 farklı değer içerisinde toplam olarak 266 değer tespit edilmiştir. Değerler dâhilinde en fazla bilimsellik (26) değeri saptanmıştır, en az ise vatanseverlik (1) ve özgürlük (1) değerlerine yer verilmiştir.

Araştırma sonucunda değer açısından en geniş yelpazede değer sunan ve içerisinde en fazla değer (85) bulunan ‘Bilge Çiçek’ isimli kitaptır. ‘Farkında’ adlı hikâye kitabı ise içerisinde en az değere (6) sahip olan eserdir.

‘Bilge Çiçek’ adlı eserde en fazla bilimsellik (12) ve yardımseverlik (12) değerlerine, yer verilirken en az yer verilen değer ise dayanışma(1) olmuştur. Eserde adalet, barış, dürüstlük, eşitlik, özgürlük, sorumluluk, vatanseverlik değerlerine ait bulgulara rastlanmamıştır.

‘Filozof Meşe’ adlı eserde en çok çalışkanlık (11) değerine yer verilirken en az yer verilen değer vatanseverlik (1) olarak saptanmıştır. Eserde aile birliğine önem verme, barış, estetik, eşitlik, özgürlük, tasarruf değerlerine ait bulgular ile karşılaşılmamıştır.

‘Muz Cenneti’ adlı eserde en fazla saygı (5) değerine rastlanılırken, en az bilimsellik (1), dayanışma (1), estetik (1) değerlerine yer verilmiştir. Eserde adalet, aile birliğine önem verme, bağımsızlık, barış eşitlik, özgürlük, sevgi, tasarruf, vatanseverlik değerleri ise bulunmamaktadır.

‘Kara Kaz’ adlı eserde en fazla bilimsellik (26) değeri üzerinde durulurken en az bağımsızlık (1) ve özgürlük (1) değerleri bulunmaktadır. Eserde adalet, aile birliğine önem verme, barış, çalışkanlık, estetik, eşitlik, tasarruf, vatanseverlik, yardımseverlik değerlerine atıfta bulunulmamıştır.

‘Ben Yanılabilirim’ adlı eserde en çok sevgi (6) değerine yer verilirken en az yardımseverlik (1) değerine atıfta bulunulmuştur. Eserde adalet, bağımsızlık, barış, dayanışma, dürüstlük, estetik, eşitlik, özgürlük, saygı, sorumluluk, tasarruf ve vatanseverlik değerleri yer almamaktadır.

Son olarak ‘Farkında’ adlı eserde ise en fazla duyarlılık (2) ve estetik (2) değerlerine rastlanırken en az ise dayanışma (1), ve dürüstlük (1) değerlerine yer verilmiştir. Eserde adalet, aile birliğine önem verme, bağımsızlık, barış, bilimsellik, çalışkanlık, eşitlik, özgürlük, saygı, sevgi, sorumluluk, tasarruf, vatanseverlik, yardımseverlik değerleri bulunmamaktadır.

Çocuklar açısından kitaplar, hayata atılan ilk adımlardır. Bu yüzden çocuk kitaplarında çocukların öğrenme isteklerine yardımcı olabilecek resimler, şekiller, hayvansal figürler gibi objelerin yer alması hayal dünyalarını genişletmeye katkı sağlamaktadır.

Anooshirvan Miandji’ye ait eserler incelendiğinde üzerinde durulan konular resimlerle ve diğer yardımcı görsellerle desteklenmiştir. Kullanılan objelerin anlaşılır olması, çocuklar üzerinde pozitif etki yaratmaktadır. Bu durum çocukların ileriki hayatlarında sağlam ve kalıcı bir temel atmalarına neden olacaktır.

İncelenen eserler, çocukların gelişimi için yazılan kitaplar olmasının yanı sıra, görsel ağırlıklı olup çoğunlukla meraklarını cezbedici niteliktedir. Kitaplar, çocukların hayal dünyalarını genişletmekte ve aynı zamanda doğru değerlere yönlendirmektedir. Kitaplar içerisindeki mevcut eğitici görseller, çocuklar açısından olası meslek seçimleri için belirleyici birer unsur teşkil etmektedir. Bu bağlamda çocukların hayata başlangıç aşamasında aile içerisinde ve okullarında alacakları eğitimler, ileride seçecekleri meslekleri daha kararlı ve sevgiyle icra etmelerine yol açacaktır.

Kitaplarda çocuklara ileride karşılaşabilecekleri zorluklar konusunda insanı, hayvanları ve doğayı resmederek deneyim kazandırılmaktadır. Söz konusu eserlerde bir ağaç çizerek köklerine nasıl sıkı sıkıya sarılan bir toplum oluşturabileceğini, bir hayvan çizerek insan dışında da sevilecek bir canlı olabileceğini ve bir insan çizerek insanın insanı sevmesinin ve saygı duymasının vazgeçilemez bir değer olduğu çocuklara öğretilmiştir.

Eserler incelendiğinde, çocukların merak ettikleri her şeyin aynı zamanda sorgulama yeteneklerine de katkı sağladığı görülmektedir. Toplumların sağlam bir zemine oturtulması, güçlü karakterlere sahip çocuklar yetiştirmekle mümkündür. İncelemesi yapılan kitaplarda yer alan objeler doğru ifadelerle eserlerin içerisinde yer almıştır.

Ebeveynlerin çocuklar üzerindeki etkileri göz ardı edilemez bir gerçektir. Bu sebeple eserlerin içerisinde aile birliğine önem verme değerine vurgular yapılmıştır. Gelişme çağındaki çocuklar için okul hayatı dışında verilecek olan destekleyici unsurlardan olan hikâye, masal, şiir ve boyama kitaplarının etkili olduğu görülmüştür. Çocukların hayatlarının tüm aşamalarında yer alacak olan sosyal ilişkilerin sürdürülebilirliği için yukarıda bahsi geçen materyallerin katkısı çok büyük olacaktır.

Öte yandan hepimiz için hayati değerde önem arz eden dilin kullanımı göz ardı edilmemelidir. Toplumlari bir arada tutan ve belirli bir bağ oluşturulmasını sağlayan en önemli araç dildir. Kitaplar, dil edinimi için vazgeçilmez ve yegâne unsurlardır. Bir dilin bizi sadece bulunduğumuz yerde bırakacağı, birden fazla öğrenilecek olan dilin ise bütün dünyaya ulaşmamızı sağlayacak bir kapı olduğu gerçeği, çocuklara kitaplar aracılığıyla benimsetilmelidir. İncelenen eserlerde dil, oldukça doğru bir üslup çerçevesinde kaleme alınmıştır. Kullanılan kelimeler sade, yalın ve açıkça anlaşılır nitelikte yer almaktadır. Öğretilecek konular çocukların hayatını kolaylaştıracak,

kullanılacak olan dilin daha yapıcı olmasını sağlayacak şekilde konumlandırılmıştır. Dilin toplum yapısını oluşturmadaki önemi ve iletişim sağlamadaki yararları göz önünde bulundurulmuştur. Bu durumda eserlerde toplumların birbirleriyle olan ilişkilerinde en önemli unsurun sağlıklı bir lisan kullanmakla gerçekleşebileceği, ayrıntılı şekilde çocuklara benimsetilmiştir.

Araştırma kapsamında Anooshirvan Miandji'ye ait incelenen 'Bilge Çiçek', 'Filozof Meşe', 'Muz Cenneti', 'Kara Kaz', 'Ben Yanılabiliyorum', 'Farkında' adlı çocuk kitaplarında ikilemelere, anlatımı tekdüzelikten kurtarmak amacıyla devrik cümlelere, deyim ve atasözlerine, sıklıkla fiil cümlelerine yer verilmiştir. Çocukların kelime dağarcıkları genişletilmek istenmiş, aynı zamanda dilin tüm imkânlarından yararlanılmıştır.

Genel olarak değerlendirildiğinde yazarın vurgulamak istediği konular hiçbir olaya önyargılarla yaklaşmamak gerektiği iletilsinin yanı sıra daima umut etmek ve gerektiğinde bakış açılarını değiştirebilmektir. Eserlerde her şeyi öğrenmeye ve merak etmeye meyilli olan çocukların daha fazlasını isteyerek kendisi için daima ileriye hedeflemesi gerektiği mesajı verilmektedir. Çocuklara okumayı sevdirmesi, araştırmacı bir ruh haline bürünmelerini sağlaması açısından eserler oldukça nitelikli değerler sunmaktadır.

Toplumsal belleğin ileriye aktarılmasında çocuk ve çocuğu yetiştirme biçimleri hayati derecede önem arz etmektedir. Netice itibarıyla yazarın tüm eserleri büyük bir dikkatle ve olgunlukla hazırlanmış olup çocuklar için çok değerli bir kaynak oluşturmuştur.

Anooshirvan Miandji'nin anlatmaya ve benimsetmeye çalıştığı konular, çocuklara farklı bakış açıları kazandırılarak öğretilmiştir. Temelde insanlar ya da çocuklar için her şey bir insanı ya da çevreyi sevmekle başlar. Yazarın bu gerçeklik

ışığında vurgulamaya çalıştığı örneklemeler çocukların ilk önce kitabı ve sonrasında içindekileri sevmesiyle doğru orantılı olup amaçlanan hedefe ulaştığı sylenabilir.

Anooshirvan Miandji, eserlerinin hedef kitlesini çocuklar olarak belirlemiştir fakat yetişkinler de söz konusu kitapları keyifle okuyabilir ve yararlanabilirler.

KAYNAKLAR

Akalın, Ş. H. (2021), *Okullar İçin Türkçe Sözlük*, 10. Baskı, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları.

Aksan, D. (2015), *Türkçenin Sözvarlığı (Türk Dilinin Sözcükbilimiyle İlgili Gözlemler, Saptamalar)* Birinci Basım, Ankara, Bilgi Yayınevi.

Anooshirvan Miandji, <https://www.bilgiyayinevi.com.tr/anooshirvan-miandji>, (29 Temmuz 2023).

Arıcı, F. (2016), *Çocuk Edebiyatı ve Kültürü*, 1.Baskı, Ankara: Pagem Akademi, 1-54.

Ayverdi, İ. (2011). *Misalli Büyük Türkçe Sözlük*, Milliyet/ Kubbealtı Yayıncılık.

Balcı, M. (2014), *Değerleri Yaşatmak & Değerler Sözlüğü*, Ensar Neşriyat Yayınevi, İstanbul.

Bayar, N. (2006), *Açıklamalı Yeni Kelimeler Sözlüğü*, 1. Baskı, Ankara: Akçağ Yayınları.

Benk, A. (1986). *Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi*, 1. Cilt, Milliyet Gazetecilik.

Büyükyıldız, A. (2021) *Ders Kitaplarında Okunabilirlik*, Ankara, https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2021_04/15195812_ders_kitaplarinda_okunabilirlik_2021.pdf (21 Haziran 2023).

Can, D. T. (2014), *Çocuk Edebiyatı Giriş*, Konya: Eğitim Yayınevi, 1-93.

Can, D. T. (2014), *Çocuk Edebiyatı Kuramsal Yaklaşım*, Konya: Eğitim Yayınevi, 15-16.

Çotuksöken, Y. ve Neydim, N. (2006), *Çocuk ve İlkgençlik Edebiyatı Kurultayı*, 1.Baskı, İstanbul: T.C. Maltepe Üniversitesi Yayınları, Turuncu Tasarım ve Matbaacılık.

Demirel, Ş. (2010), *Edebi Metinlerle Çocuk Edebiyatı*, 1.Baskı, Pagem Akademi Yayıncılık, 1-2.

Ekinci, H. (2020), *Okulda ve Ailede Değerler Eğitimi*, İkinci Baskı, Kayhan Yayınları, İstanbul.

Gönen, M. (2017), *Çocuk Edebiyatı*, 4.Baskı, Ankara: Eğitilen Kitap Yayıncılık, 1-20.

Gültekin, A. (2011), *Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Yazıları*, İstanbul: Erdem Yayınları.

Gürel, Z. (2014), *Şangrak Türk Dünyası Çocuk Edebiyatına Giriş*, Ankara: Avrasya Kütüphaneciler Birliği.

Hengirmen, M. (2011), *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü I (Atasözleri Sözlüğü)*, İkinci Baskı, Ankara, Engin Yayınevi, 8-10.

Hengirmen, M. (2011), *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü 2 (Deyimler Sözlüğü)*, İkinci Baskı, Ankara, Engin Yayınevi.

Hökelekli, H. (2013), *Psikoloji, Din ve Eğitim Yönüyle İnsanı Değerler*, Birinci Basım, İstanbul.

Kıbrıs, İ. (2010), *Çocuk Edebiyatı*, 4. Baskı, Ankara: Kök Yayıncılık, 14-41.

Koçak, S. ve Alkan, K. (1999), *Türkçe Sözlük*, 1.Baskı, Dil Derneği Yayınları, Kurtuluş Basımevi.

Miandji, A. (2021), *Filozof Meşe*, 32.Basım, Bilgi Yayınevi Çocuk Kitaplığı.

Miandji, A. (2021), *Bilge Çiçek*, 11.Basım, Bilgi Yayınevi Çocuk Kitaplığı.

Miandji, A. (2021), *Farkında*, 2.Basım, Bilgi Yayınevi Çocuk Kitaplığı.

Miandji, A. (2021), *Kara Kaz*, 6.Basım, Bilgi Yayınevi Çocuk Kitaplığı.

Miandji, A. (2021), *Muz Cenneti*, 8.Basım, Bilgi Yayınevi Çocuk Kitaplığı.

Miandji, A. (2022), *Ben Yanılabiliyorum*, 1.Basım, Bilgi Yayınevi Çocuk Kitaplığı.

Oğuzkan, F. (2013), *Çocuk Edebiyatı*, 10.Baskı, Ankara: Anı Yayıncılık, 368-372.

Onur, B. (2007), *Çocuk Tarih ve Toplum*, 1.Baskı, İmge Kitabevi Yayınları, 112-146.

Ortaöğretim Fen Lisesi Matematik Dersi (9, 10, 11 ve 12. Sınıflar) Öğretim Programı,
(2018), T.C Milli Eğitim Bakanlığı, <http://mufredat.meb.gov.tr/> (21 Haziran
2023).

Pehlivan Ağırakça, G. (2014), *Osmanlı Döneminde Çocuk Hikâye Kitapları Dinî ve
Ahlâkî Motifler*, 1. Basım, Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları, 21-33.

Sever, S. (2012), *Çocuk ve Edebiyat*, 6.Baskı, İzmir, Tudem Yayıncılık, 17-19.

Şimşek, T. (2020), *Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı*, 6.Baskı, Ankara:
Grafiker Yayınları, 13-97.

Şirin, M. R. (2015), *Çocuğa Adanmış Konuşmalar 2 –Okuma Kültürü ve Çocuk
Edebiyatı*, 3.Baskı, İstanbul: İz Yayıncılık.

Uç, T. (1998), *Türkçe Sözlük 1 A-J*, 1.Baskı, Dil Derneği Yayınları, Kurtuluş
Basımevi.

Yalar, Y. ve Yelken, T.Y. (2011), *Değerler Eğitiminin İyileştirilmesi İle İlgili
Öğretmen Görüşlerinin Belirlenmesi ve Bir Program Modülü Örneğinin G
Yelken elıştırılması*, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 10 (38), 79-98 .
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/esosder/issue/6152/82634> (21 Haziran 2023).

Yalçın, A. Ve Aytaş, G. (2017). *Çocuk Edebiyatı*, 9.Baskı, Ankara: Akçağ Yayınları,
39-90.

Yaman, E. (2014), *Değerler Eğitimi (Eğitimde Yeni Ufuklar)*, Üçüncü baskı, Ankara, Akçağ Yayınları.

Yazıcı, M. (2017), *Küreselleşme Çağında Toplumsal Değerler& Merkezini Arayan Dünyada Kaybolan Gerçekliğin ve Bireyselliğin Bunalımı*, Birinci Baskı, Çıra Akademi Yayınları, İstanbul.

Zengin, Y. ve Zengin N. (2007), *Eğitim Fakülteleri İçin Çocuk Edebiyatı*, 1.Baskı, Truva Yayınları, 21-110.